

UNIVERSITETET I AGDER

Ungdommers forestillinger om, holdninger til og bruk av ulike skriftspråklige former i ulike teksttyper

JULIE TRYFOSS

VEILEDER:

Rune Røsstad

Universitetet i Agder, 2019

Fakultet for humaniora og pedagogikk

Institutt for nordisk og mediefag

Forord

Denne masteroppgaven er skrevet som en del av fagfordypninga i det femte året av lektorutdanninga ved Universitetet i Agder, og oppgaven teller som 45 studiepoeng. Det har vært en spennende, utfordrende og lærerik prosess, og innsiktene som studien har gitt, kommer til å være nyttig for meg som norsklærer.

Jeg vil takke veilederen min, Rune Røstad, for verdifulle innspill og gode tilbakemeldinger som har bidratt til å gi oppgaven retning, og som har sikra en god flyt og framgang i skriveprosessen. Ellers vil jeg takke venner og familie for støtte og omtanke underveis i prosessen.

Søgne, mai 2019

Julie Tryfoss

Innholdsfortegnelse:

Sammendrag.....	s. 5
1. Innledning.....	s. 6
2. Teori.....	s. 8
2.1 Korrekthetsforestillinger.....	s. 8
2.2 Valgfrihet i bokmålsnormalen og faktisk språkbruk.....	s. 12
2.3 Holdninger til radikale og moderate former i bokmålsnormalen	s. 17
2.4 Ungdommers bruk av skriftspråklige former.....	s. 20
2.5 Ungdomsspråk, stil og identitet	s. 26
3. Metode.....	s. 30
3.1 Informantutvalg.....	s. 30
3.2 Spørreskjemaets utforming.....	s. 30
3.3 Begrunnelse av metodevalg og spørreskjemaets utforming.....	s. 31
3.4 Innvendinger mot metoden og spørreskjemaet.....	s. 34
4. Resultater og analyse.....	s. 37
4.1 Påstander i spørreskjemaet.....	s. 37
4.1.1 Påstander knytta til dialektord og talemålsnære former.....	s. 37
4.1.2 Påstander knytta til korrekthet og ukorrekte grammatiske former...s.	41
4.1.3 Påstander knytta til engelske ord og uttrykk.....	s. 48
4.1.4 Påstander knytta til emoji'er.....	s. 53
4.1.5 Påstander knytta til radikale og moderate former i bokmålsnormalen.....	s. 55
4.2 Spørsmål i spørreskjemaet.....	s. 61
4.2.1 Spørsmål knytta til dialektord og talemålsnære former.....	s. 62
4.2.2 Spørsmål knytta til korrekthet og ukorrekte grammatiske former...s.	63
4.2.3 Spørsmål knytta til engelske ord og uttrykk.....	s. 68
4.2.4 Spørsmål knytta til emoji'er.....	s. 71
4.2.5 Spørsmål knytta til radikale og moderate former i bokmålsnormalen.....	s. 72
4.3 En generell kommentar til spørreskjemaet.....	s. 76
5. Drøfting av resultater.....	s. 77
5.1 Egenrapportering og faktisk språkbruk.....	s. 77
5.2 Dialektord og talemålsnære former.....	s. 79

5.3 Korrekthet og ukorrekte grammatiske former.....	s. 82
5.4 Engelske ord og uttrykk.....	s. 87
5.5 Emojier.....	s. 90
5.6 Radikale og moderate former i bokmålsnormalen.....	s. 92
6. Avslutning.....	s. 99
6.1 Oppsummering.....	s. 99
6.2 Tanker om sjangerbevissthet og det norske skriftspråkets framtid.....	s. 102
Litteraturliste.....	s. 105
Summary.....	s. 107
Vedlegg: spørreskjema.....	s. 108

Sammendrag

Denne oppgaven handler om hvordan ungdommer forholder seg til bruken av ulike skriftspråklige former i ulike teksttyper, og den følgende problemstillinga er valgt: *Hvordan forholder ungdom seg til ulike skriftspråklige former i ulike teksttyper?* Studien undersøker hvilke forestillinger og holdninger ungdom har til bruken av de ulike skriftspråklige formene i formelle og uformelle teksttyper, og det har vært sentralt å drøfte om disse forestillingene og holdningene kan si noe om ungdommenes språkbruk i de ulike sammenhengene. De fem skriftspråklige formene som undersøkes nærmere, er både innenfor og utenfor den offisielle rettskrivingsnormalen: dialektord, ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk, emojier og radikale og moderate former i bokmålsnormalen. Skriftspråket bokmål er utgangspunktet for studien.

Funnene er basert på en spørreundersøkelse blant to vg3-klasser som ble gjennomført høsten 2018. Spørreskjemaet bestod av påstander som informantene skulle ta stilling til, spørsmål som de skulle svare på, og en egen del hvor ungdommene kunne kommentere svarene sine. En del av funnene samsvarer med tradisjonelle oppfatninger og tidligere forskning på området, samtidig som studien har gitt en delvis ny og mer nyansert innsikt i hvordan ungdommer forholder seg til skriftspråket.

Ungdommene i studien ser ut til å verdsette det korrekte språket særlig i formelle teksttyper, og denne tendensen er tydelig ved at de er negative til bruken av de skriftspråklige formene som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormalen. Ellers gir informantene uttrykk for at korrekthet er viktigere i formelle teksttyper enn uformelle, ettersom det er en høyere toleranse for ukorrekte former i uformelle sammenhenger. Funnene i studien kan dermed støtte antakelsen om at ungdommene har en viss sjangerbevissthet, for de har tydelige forestillinger om passende språkbruk i de ulike teksttypene. Selv om ungdommene ser ut til å verdsette det korrekte språket i formelle teksttyper, er det likevel tilfeller hvor de er positive til former som er utenfor rettskrivinga, og hvor de er negative til former som er innenfor rettskrivingsnormalen. Ungdommene er særlig negative til bruken av lavfrekvente former, og det gjelder spesielt de lavfrekvente norvagiserte formene og de radikale formene i bokmålsnormalen. Svarangivelsen er altså inkonsekvent i noen tilfeller. I oppgaven konkluderes det med at ungdommenes negative holdninger til former som er innenfor den offisielle rettskrivingsnormalen, hovedsakelig skyldes en mangelfull kjennskap til normen, som henger sammen med ordenes frekvens i skriftbildet.

1. Innledning

”Ungdommen kan ikke skrive korrekt” blir det gjerne sagt, og noen personer uttrykker en sterk bekymring over det norske skriftspråkets framtid fordi ungdomsspråket er annerledes, og fordi det ofte består av ulike avvik som utfordrer den offisielle rettskrivingsnormen. Ungdom bruker skriftspråket daglig i uformelle og formelle sammenhenger, både i sosiale medier og i skolesammenheng, og tidligere undersøkelser som er gjort om ungdommens forhold til skriftspråket, kan bare delvis gi indikasjoner på hvordan ungdom forholder seg til skriftspråket, i og med at blant annet bruken av sosiale medier har økt de siste årene. Ettersom ungdom i større grad enn før varierer skriftspråket ut fra hvilken aktivitet skrivinga knytter seg til, er det derfor interessant å reise nye spørsmål omkring hvordan ungdom forholder seg til skriftspråket de bruker i de ulike sammenhengene. Språkbruk kan dessuten sies å henge sammen med forestillinger om og holdninger til språket, og derfor er det grunn til å anta at måten ungdom forholder seg til skriftspråket, kan påvirke hvordan skriftspråket vil se ut i framtida. På bakgrunn av dette har jeg valgt følgende problemstilling: *Hvordan forholder ungdom seg til ulike skriftspråklige former i ulike teksttyper?*

De ulike skriftspråklige formene som danner utgangspunktet for studien, er former som både er innenfor og utenfor den offisielle rettskrivingsnormen: dialektord, ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk, emoji'er og radikale og moderate former i bokmålsnormalen. Disse skriftspråklige formene utgjør et mangfold av former som ungdom bruker mer eller mindre av, og en kan si at formene i ulik grad tar plass i skriftspråket avhengig av hvilken teksttype det er snakk om. Dialektord, ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk og emoji'er er former som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, og bruken av disse formene kan vekke bekymring hos enkelte ettersom det kan hevdes at de utvanner og ødelegger skriftspråket. De uttalte bekymringene over skriftspråkets forfall er et uttrykk for de korrekthetsforestillingene som fins i det norske språksamfunnet, ifølge enkelte språkforskere, men innebærer denne bekymringa en påstand om at korrekthetsforestillingene ikke eksisterer hos ungdommen, og at ungdommen dermed ikke verdsetter ”det korrekte språket”? Når det gjelder de radikale og moderate formene i bokmålsnormalen, er disse innenfor den offisielle rettskrivingsnormalen, og de er med andre ord offisielt sett legitime å bruke i skrift. Likevel er det grunn til å spørre om ungdom forholder seg til de radikale formene på samme måte som de moderate?

Historisk sett har de radikale formene hatt en lavere status eller prestisje knytta til seg, og de moderate formene, som dominerer i bokmålet, har tradisjonelt sett blitt oppfatta som ”penere” enn de radikale. Min antakelse er at ungdom forholder seg til de fem typene av skriftspråklige former, som både er innenfor og utenfor rettskrivingsnormen, på ulike måter når de er brukt i ulike teksttyper, og at ungdommene dermed har en viss sjangerbevissthet. Dette er av stor interesse å undersøke nærmere, både med tanke på norskundervisninga i skolen og den framtidige språknormeringa.

Studien dreier seg altså om hvordan ungdom forholder seg til de fem nevnte skriftspråklige formene når de er brukt i ulike typer tekster, og det er bokmålet som er utgangspunktet for oppgaven. Når jeg bruker ordet *forholder*, sikter jeg meg inn på å undersøke hvilke forestillinger og holdninger ungdom har til skriftspråket, og se om dette muligens også kan si noe om ungdommens faktiske bruk av skriftspråket. Høsten 2018 gjennomførte jeg en spørreundersøkelse i to vg3-klasser, og de 54 elevene som deltok, var i alderen 17–18 år. Innsiktene som en får gjennom spørreskjemaet, er basert på informantenes egenrapportering, og siden forholdet mellom egenrapportering og faktisk bruk er diskutabelt, kan en stille spørsmålsteget ved om en slik studie kan si noe om ungdommens forestillinger om, holdninger til og bruk av skriftspråket. Til tross for at andre metoder også kunne ha vært egna å bruke, er det grunn til å anta at denne studien kan gi noen indikasjoner på hvordan ungdom forholder seg til skriftspråket som brukes i de ulike sammenhengene.

I omtalen av formene i bokmålsnormalen har jeg valgt å bruke benevnelsene *radikale* og *moderate former*, til forskjell fra andre språkforskere som skiller mellom *radikale*, *moderate* og *konservative skriftvarieteteter*. Jeg regner dermed moderate og konservative former for å være i samme kategori, og jeg bruker disse to benevnelsene fordi jeg oppfatter at denne todelinga er vanligere å bruke. I noen tilfeller er det naturlig å omtale radikale former og talemålsnære former i sammenheng fordi de radikale formene vil ligge nærmest talemålet til mange språkbrukere.

2. Teori

I dette kapitlet skal jeg presentere den teoretiske forankringa for oppgaven, og kapitlet er delt inn i fem delkapitler: korrekthetsforestillinger, valgfrihet i bokmålsnormalen og faktisk språkbruk, holdninger til radikale og moderate former i bokmålsnormalen, ungdommers bruk av skriftspråklige former og ungdomsspråk, stil og identitet.

2.1 Korrekthetsforestillinger

En konsekvens av språknormering er at det blir skapt korrekthetsforestillinger om et språk. Stian Hårstad og Toril Opsahl hevder følgende:

(...) selve ideen om at språkbruk lar seg relatere til *korrekthet*, er så avgjort til stede også i Norge, og forestillinga om ”det beste språket” blir plantet i hver eneste norske språkbruker i første instans når han eller hun blir innviet i konseptet rettskriving. (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 149).

Når et språk standardiseres, blir det fastslått hva som er grammatisk korrekt og ukorrekt, og denne standardiseringa og språkopplæringa som følger, er med på å opprettholde en korrekthetskultur som verdsetter og fokuserer på hva som er korrekt språkbruk. I korrekthetskulturen er korrekthet og kvalitet viktige verdier, der korrekthet viser til språkbrukernes lojalitet og disiplin, mens kvalitet viser til språkbrukernes smak og motvilje, som for eksempel er knytta til visse former. De to verdiene korrekthet og kvalitet inngår i den såkalte kulturelle kapitalen, og en kan gjerne hevde at korrekthetsforestillingene er et produkt av kulturen (Sandøy, 2009, s. 215–218). I den norske kulturen verdsettes det korrekte språket, og noen former kan bli oppfatta som mer korrekte enn andre former. Selv om korrekthetsforestillingene først og fremst dreier seg om skriftspråket, er det ifølge Hårstad og Opsahl ei misoppfatning at norske språkbrukere ikke har korrekthetsforestillinger om talespråket: Toleransen for de ulike dialektene er høy i det norske språksamfunnet, men for den vanlige språkbrukeren vil likevel korrekthetsidealet være en naturlig del av all språkbruk (2013, s. 150).

Språknormeringa har bidratt til å skape et skille mellom korrekte og ukorrekte former, og samtidig har denne standardiseringa av skriftspråket bidratt til å tillegge enkelte talespråklige former en høyere status enn andre. I utgangspunktet er det ikke gitt fra naturen si side hvilke former som er korrekte og ukorrekte, og dermed hvilke

talespråklige former som standardiseringa skal baseres på, og derfor er språkspørsmålet i stor grad ei kulturpolitisk handling. Et viktig språknormeringsprinsipp i norsk språkpolitikk er at skriftspråket skal være talespråksnært, men siden dialektmangfoldet i Norge er stort, innebærer det at noen talespråksnære former blir privilegert og får en høyere status enn andre former (Sandøy, 2008, s. 172–173).

Ei anna side ved korrekthetskulturen er forventninga om at språkbrukerne skal mestre de korrekte uttrykksformene som gjelder i de ulike sjangrene. Tekstsamfunnet som vi er en del av, setter høye krav til at språkbrukerne mestrer de ulike kodene som gjelder innenfor de ulike teksttypene, og det er dermed viktig at språkbrukerne faktisk mestrer disse ulike kodene dersom de ønsker å sikre det gode inntrykket, for gode ferdigheter i språk innebærer en høyere personlig status (Sandøy, 2008, s. 169–171). Det bevisste ønsket om å gjøre skriftspråket penere eller mer komplisert, som resulterer i et ugjennomtrengelig språk som er fjernt fra dagligspråket, er et eksempel på at språkbrukere, kanskje særlig politikere, akademikere og byråkrater, har ei forestilling om at et penere språk gir en høyere status (Sandøy, 2008, s. 170). En konsekvens av denne korrekthetskulturen er at språkbrukere som ikke mestrer de ulike kodene som gjelder innenfor de ulike sjangrene, kan kvie seg for å skrive, ettersom negative reaksjoner kan oppstå ved ”feil” språkbruk eller ved en tydelig mangelfull kjennskap til de sjangerspesifikke normene (Sandøy, 2008, s. 169). Denne forestillinga om at det korrekte, ugjennomtrengelige språket kan gi høyere status, er vanlig, men med den økte bruken av sosiale medier, og dermed nye skrifttyper, kan en lure på om dette bildet burde nyanseres: Det er godt mulig at et korrekt og mer komplisert språk i tekster av formell karakter innebærer en høyere personlig status for skribenten, men spørsmålet er om dette også gjelder språket som brukes i sosiale medier? Det er nemlig ikke sikkert at dette gjelder for tekster av mer uformell karakter, for dersom en ser på språket som brukes i sosiale medier, er vel ikke alltid dette språket fullstendig korrekt og ugjennomtrengelig? Er det kanskje slik at språkbrukere har ei oppfatning av at det er greit å benytte seg av andre mer ”passende” uttrykksmåter i slike uformelle teksttyper, uten at den personlige statusen ødelegges?

En konsekvens av korrekthetsforestillingene som rår, er at språkbrukere som bryter med normene som gjelder for skriftspråket, kan risikere å bli latterliggjort. Dette gjelder nok særlig normer som angår rettskrivinga i massemediene, og det er kanskje ikke så rart at språket i massemediene kan utsettes for ”hogg”, ettersom dette språket er

offentlig i den grad at tekstene publiseres for offentligheten, samtidig som disse mediene gir leserne mulighet til å kommentere andre personers språk. For eksempel kan en i ulike kommentarfelt, både i aviser og i ulike sosiale medier, se tendensen til at det fins ei forestilling om at skrivefeil henger sammen med dumskap, ifølge Sandøy. Leserne kan fort henge seg opp i det dårlige inntrykket som skrivefeilene gir, og feilene kan skape støy som ødelegger for innholdet som formidles, argumentasjonen som settes fram, og måten skribenten blir oppfatta på (Sandøy, 2008, s. 170).

Selv om det blir hevda at korrekthetsforestillingene om språket fins i det norske samfunnet, er det ikke nødvendigvis slik at interessen for denne korrektheten er lik i alle deler av befolkninga. Det blir hevda at folk har et behov for å vite hva som er korrekt språkbruk, og at folk er opptatt av denne korrektheten, muligens fordi de ønsker å vise sin kulturelle kapital. Likevel er det ikke slik at alle er like opptatt av det korrekte språket, og dette kan skyldes geografiske og sosiale årsaker, ifølge Sandøy (2009, s. 217). Bente Selback (2001) har gjennomført en undersøkelse som dreide seg om språk og korrekthet, hvor hun kobler dette opp mot alder (se Sandøy, 2008, s. 184–186). Et av funnene fra denne undersøkelsen var at informantenes alder hadde noe å si for hvorvidt de var enige i at korrekt språk er viktig eller ikke, og at de eldre var enige i at korrekthet er viktig, mens de yngre i større grad var uenige. I forbindelse med dette drøfter Helge Sandøy hva som ligger i dette funnet, og trekker fram at det kan skyldes ungdommens generelle skepsis til et konformitetskrav, og at denne tendensen er et livsfasefenomen (2008, s. 184). Dersom det virkelig er slik at ungdom er mindre opptatt av det korrekte språket enn voksne og dette skyldes et aldersavhengig fenomen, vil kanskje bekymringene over det norske språkets forfall være ubegrunna? For det er jo en klar forskjell mellom et ukorrekt språk som en konsekvens av et livsfasefenomen eller som en konsekvens av manglende kjennskap til norsk rettskriving.

Mediene er en arena hvor spørsmålet om korrekt språk blir tatt opp, og tradisjonen med den språklige klagemuren, hvor folk sender inn klager og bekymringer over det norske språkets forfall, er et uttrykk for de korrekthetsforestillingene som fins i samfunnet. Denne tradisjonen gir språkbevisste personer muligheten til å markere sin kulturelle kapital ved å verdsette verdiene korrekthet og kvalitet (Sandøy, 2009, s. 218). Helge Sandøy skriver om at holdningsforskning på språkbruk viser at verdien om korrekthet har ulik betydning for folk, for skriving er ikke bare ei instrumentell handling, men det er også ei identitetshandling (2009, s. 222).

I tillegg til at interessen for det korrekte språket kan variere i befolkninga, er det mye som tyder på at denne interessen kan variere hos den enkelte språkbruker i ulike situasjoner. Det er vanskelig å si noe om hvordan det norske skriftspråket faktisk blir brukt i mer private, uformelle sammenhenger, i motsetning til forlag og aviser som trolig praktiserer en sensur når det gjelder formvalg. Likevel viser Sandøy til studier av tekstmeldinger som indikerer at mange har innslag av dialekt i tekstmeldinger. Denne språklige tendensen med at rettskrivinga ikke er like viktig i alle typer tekster, og at ulike ukorrekte grammatiske former overtar plassen for de korrekte, kalles for ei destandardisering av språket (Sandøy, 2009, s. 222). Det en kan lure på, er om destandardiseringa av språket i tekstmeldinger kan bidra til ei destandardisering av andre typer tekster? Dette er et vanskelig spørsmål å svare på, men likevel hevder Sandøy at de språkbrukerne som bryter med rettskrivingsnormen i tekstmeldinger, ikke gjør slike avvik i mer formelle tekster; språkbrukerne utnytter variasjonene som fins i språket, og slik sett er variasjonen en viktig ressurs når en skriver ulike typer tekster (2009, s. 222). I sammenheng med dette drøfter Sandøy om destandardiseringa er skadelig for språket, og hvem den i så fall er skadelig for. Ifølge Sandøy er ikke destandardiseringa skadelig for avsenderen, for han eller hun mestrer sjangerkravene, men han peker på at destandardiseringa kan bidra til forståelsesproblemer hos mottakeren (2009, s. 223).

Den offisielle rettskrivinga for bokmål og nynorsk kjennetegnes av en stor valgfrihet, men likevel er det altså ikke slik at det er legitimt å bruke former fra både nynorsk og bokmål når en skriver, slik at det oppstår en slags blandingsnormal, selv om dette ikke hadde skapt problemer for selve forståelsen. Helge Sandøy trekker fram dette momentet i språknormeringsammenheng og sier følgende:

Det normale er at ein legg godviljen til når ein tolkar språk. Det er ein premiss for god kommunikasjon. Men vi utviklar kulturbundne grenser for toleransen vår. Det er ein interessant tendens i normeringsdiskusjonar at ein kan tolerere slark og valfridom når det gjeld fenomen som faktisk betyr noko for det språklege innhaldet – slik som kommaet gjer – mens det er viktig å styre med autoritet slike drag som representerer sosiale symbol og sosiale motsetningar i samfunnet, slik at det altså er viktig å ikkje tolerere *vart*, *haust* osv. i bokmål og *noen*, *bevis* osv. i nynorsk. Når dette er så viktig, er det naturleg å spørje kven

sine symbol det er som ikkje får autorisasjon. Det spørsmålet gjeld politikk og demokrati. Det må ingen definere seg bort frå. (Sandøy, 2009, s. 226).

Sandøy peker altså på at språknormeringsspørsmålet i stor grad handler om forhold som ligger utenfor språket, og det er med andre ord ikke noe fra naturens side som gjør at noen former blir foretrukket i normeringssammenheng framfor andre former. Resultatet av språknormeringa blir slik sett et produkt av de sosiale kreftene i samfunnet, og forståelsesaspektet ved språket blir dermed underlagt disse kreftene.

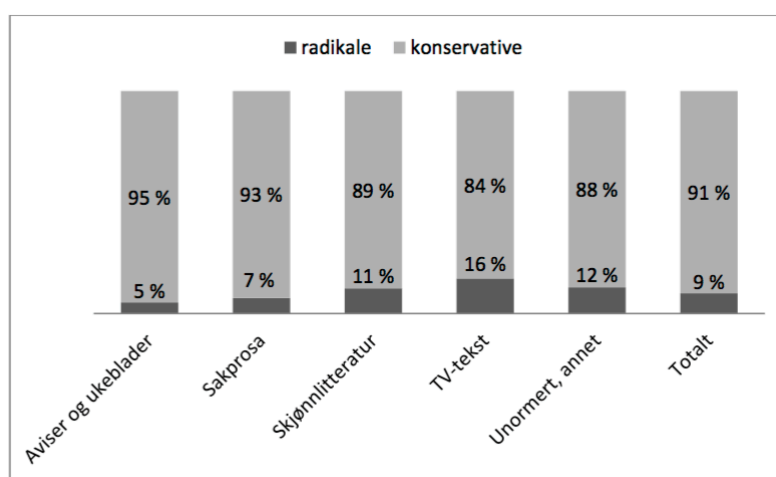
2.2 Valgfrihet i bokmålsnormalen og faktisk språkbruk

Innenfor bokmålsnormalen fins det en stor valgfrihet mellom såkalte radikale og moderate former. Valgfriheten innebærer at de radikale og moderate formene er likestilte, og at språkbrukerne er frie til å velge mellom disse formene i alle typer tekster. Språknormeringsprinsippet om at formene skal være talespråksnære, har hatt en tydelig posisjon i norsk språkpolitikk, og det er nærliggende å tenke at språkbrukerne kunne ha et ønske om å bruke, og at de faktisk bruker, de formene som ligger nærmest sitt eget talemål. For mange vil det radikale bokmålet ligge nærmest ens eget talemål, men i hvilken grad utnyttes egentlig valgfriheten i bokmålsnormalen?

Bente Selback (2001) har gjennomført en studie som undersøkte hvilken skriftvarietet som informanter i ulike aldre foretrakk å bruke i en formell situasjon (se Sandøy, 2008, s. 184–186). Selbacks undersøkelse dreide seg både om bokmål og nynorsk, men det er bare funnene knytta til bokmålet som vil bli nevnt her. I undersøkelsen skiller hun mellom radikalt, moderat og konservativt bokmål, til forskjell fra det jeg gjør, som regner moderate og konservative former for å være i samme kategori. Hovedfunnene fra denne undersøkelsen er at 76,5 % av informantene ville bruke skriftvarietet moderat bokmål, 14,7 % ville bruke et konservativt bokmål, mens kun 2,9 % ville bruke et radikalt bokmål (Sandøy, 2008, s. 185). Denne undersøkelsen er riktignok basert på informantenes egenrapportering, men Selbacks funn kan likevel gi en indikasjon på hva slags former som språkbrukere foretrekker å bruke i en formell situasjon. Selv om de ulike formene, eller varietetene, innenfor bokmålsnormalen er likestilte og dermed like korrekte å bruke i norsk rettskriving, er det en tendens til at de moderate formene dominerer overfor de radikale formene i en formell situasjon, men er

det slik at de moderate formene dominerer i alle sjangre, eller har de radikale formene en større plass i sjangre som er mer uformelle?

Kjersti Wictorsen Kola (2014) har undersøkt hvordan valgfriheten i bokmålet utnyttes. Kolas undersøkelse tar utgangspunkt i Leksikografisk bokmålskorpus (LBK), som består av tekster i mange ulike sjangre, blant annet aviser og ukeblader, sakprosa, skjønnlitteratur og tv-tekster, og tekstene er fra tidsrommet 1985–2013. Kola bruker benevnelsene *radikale* og *konservative varianter* istedenfor benevnelsene *radikale* og *moderate former* som jeg bruker. Et funn i undersøkelsen hennes er hvordan fordelinga mellom de radikale og konservative variantene er i korpuset: I 16 % av tilfellene blir de radikale variantene brukt, mens i 84 % av tilfellene blir de konservative variantene brukt (2014, s. 57–58). Dette funnet gjelder fordelinga på en generell basis, men Kola undersøker også nærmere hvilken betydning sjangeren har for fordelinga mellom radikale og konservative varianter. Tekstene i korpuset er delt inn i de fem hovedkategoriene som hun kaller *aviser og ukeblader*, *sakprosa*, *skjønnlitteratur*, *TV-tekst* og *unormert, annet*, og hun deler disse hovedkategoriene inn i flere underkategorier. *Unormert, annet*-kategorien består av brosjyrer, reklame, brev- og e-post-korrespondanse, blogger og diskusjonsgrupper (2014, s. 80–81 og 134). Fordelinga mellom radikale og konservative varianter i ulike sjangre ser slik ut i prosent, og figuren er henta fra Kolas masteroppgave:

Figur 1: Fordelinga mellom radikale og konservative varianter i ulike sjangre (Kola, 2014, s. 81).

Figur 1 viser at de konservative variantene helt klart dominerer språkbruken i alle sjangrene med totalt 91 %. Legg merke til at den totale prosentandelen er forskjellig når det gjelder fordelinga mellom de radikale og konservative variantene på generell basis (uavhengig av sjanger, som omtalt ovenfor), og når det gjelder fordelinga mellom variantene når den er sjangerspesifikk (som vist i figur 1); prosentandelen for den totale bruken av konservative varianter i den sjangerspesifikke fordelinga er høyere enn i den sjangeruavhengige fordelinga. Ifølge Kola skyldes denne forskjellen at hun så bort fra ”mindre radikale” former, som er vanligere å bruke i skriftspråket, for eksempel ord som *jenta*, *hytta* og *barna*, da hun undersøkte fordelinga av variantene i de ulike sjangrene (2014, s. 81). De fem hovedkategoriene som Kola presenterer, inneholder tekster som kan sies å være prega av en viss formell karakter, i og med at de er tilgjengelige og publisert for offentligheten, og det er ikke overraskende at det er disse sjangrene som Kola undersøker i korpuset, for det er vanskelig å få innblikk i hvordan privatpersoner skriver i uformelle sammenhenger. Det som er verdt å legge merke til ved Kolas funn, er at det er de mer uformelle teksttypene som har størst andel av radikale former, for eksempel kategorien *tv-tekst* med 16 % og samlekategorien *unormert, annet* med 12 %. I tillegg består kategorien *skjønnlitteratur* av 11 % radikale former, men det er nok kanskje noe en bør forvente, i og med at de skjønnlitterære forfatterne muligens kjenner seg friere til å bruke radikale former i verkene sine.

Basert på disse undersøkelsene som er gjort, er det helt klart at de moderate formene dominerer, og det er god grunn til å stille spørsmålstejn ved om valgfriheten i rettskrivinga for bokmålet egentlig er reell på den måten at den utnyttes. Vi vet altså noe om hvordan valgfriheten blir utnytta i tekster av formell karakter, men vi vet lite om hva slags former som blir brukt i mer uformelle sammenhenger, for eksempel i tekstmeldinger og sosiale medier. Selv om vi vet lite om språkbruken i den private sfæren, kan det være grunn til å anta at de moderate formene også er utbredt på disse arenaene. Hvorfor er det i så fall slik at de moderate formene har denne dominansen overfor de radikale formene? Er det slik at det ikke blir sett på som legitimt eller korrekt av allmennheten å bruke talespråksnære, radikale former i skriftbildet fordi de er for ”uformelle”, eller fordi de sjelden blir brukt? Dominerer de moderate formene fordi de blir regna for å være ”penere” enn de radikale?

Ei mulig forklaring på denne tendensen til at de moderate formene ser ut til å dominere i skriftbildet, er hypotesen om at frekvens og bruk henger sammen. Hypotesen

går ut på at de formene som språkbrukerne ofte eksponeres for i hverdagen, blir oppfatta som mer ”nøytrale”, fordi de opptrer hyppigere i skriftbildet enn andre mindre frekvente former, som dermed framstår som mer ”markerte” (Omdal & Røstad, 2009, s. 13; Sandøy, 2008, s. 177). Aviser og forlag er to store normagenter i det norske tekstsamfunnet, for disse to aktørene er ansvarlige for tekstproduksjonen som utgjør store deler av det språkbrukerne leser i hverdagen, og når avisene og forlagene dessuten blir oppfatta som seriøse aktører, får de stor makt og høy status. Når mange aviser og forlag har en egen språkpolitikk, med en egen fastsatt norm som gjelder hvilke former som skal brukes i tekstproduksjonen, har disse normagentene med andre ord stor makt til å påvirke hvilke former som språkbrukerne eksponeres for, noe som i neste omgang kan påvirke hvilke former språkbrukerne bruker selv (Sandøy, 2008, s. 177–179). Når de store normagentene prioriterer visse former framfor andre, tillegger samtidig disse aktørene ulik status eller verdi til de ulike formene i normalen: Former som blir brukt i den offentlige tekstproduksjonen, får en høyere status enn former som stort sett blir brukt i den private sfæren.

I språknormeringssammenheng peker Språkrådet på at usus-prinsippet er sentralt. Usus-prinsippet innebærer at språknormeringa skal skje i samsvar med den faktiske språkbruken, og målet er at de formene som ofte blir brukt, skal bli normert inn i den offisielle rettskrivinga. Når datakorpuset som frekvensopplysningene er henta fra, stort sett består av tekstproduksjon fra aviser og forlag, vil dette være en selvforsterkende prosess i normeringssammenheng, i og med at avisenes og forlagenes fastsatte normer får enda større innflytelse: De formene som brukes mye av de store normagentene, blir normert inn i den offisielle rettskrivinga, til tross for at mange aviser og forlag kan ha en trang rettskrivingsnorm som favoriserer de moderate formene. Språkrådet gir uttrykk for at valgfriheten er et gode, og at det fins en stor toleranse i den norske korrekthetskulturen når det gjelder valg mellom radikale og moderate former (Sandøy, 2008, s. 178–181). Til tross for at de ulike formene innenfor bokmålsnormalen er likestilte og dermed like korrekte å bruke, er det grunn til å spørre om valgfriheten er så reell som den blir framstilt, for om ikke språkbrukerne har denne forestillinga at de er frie til å velge mellom formene, er de vel ikke helt frie til å velge?

I forbindelse med valgfrihet i bokmålsnormalen og faktisk språkbruk er det sentralt å trekke inn språkbrukernes kjennskap, og eventuelt manglende kjennskap, til språknormene som gjelder for bokmålet. At språkbrukerne har kjennskap til den brede

valgfriheten som fins i bokmålsnormalen, er ei forutsetning for at systemet med valgfrihet skal fungere i praksis (Omdal, 1996, s. 165). For om språkbrukerne ikke har kjennskap til denne valgfriheten, er vel ikke valgfriheten helt reell i den grad at den utnyttes? Former som har en lav bruksfrekvens i skriftbildet, kan fort bli stempla som ukorrekte, og dersom en hevder at det norske språksamfunnet har en korrekthetskultur, vil det sannsynligvis være slik at lavfrekvente former i bokmålsnormalen kanskje ikke blir brukt, enten fordi språkbrukerne selv ser på de lavfrekvente formene som ukorrekte, eller fordi de er redde for at andre skal tro at de ikke behersker å skrive korrekt. I denne sammenhengen er det sentralt å spørre om hvilken kjennskap språkbrukere, og da spesielt ungdom, har til valgfriheten som fins i rettskrivinga for bokmålet?

I 1995 gjennomførte Helge Omdal en undersøkelse blant studenter som var på sitt første semester på nordisk grunnfag, og denne undersøkelsen dreide seg om hva slags kunnskaper studentene hadde om rettskriving i nynorsk og bokmål (Omdal, 1996, s. 165). Funn fra undersøkelsen viser at studentene hadde manglende kunnskaper om språknormene, og at det fantes en del ”språknormusikkerhet” blant disse studentene, i og med at studentene ikke korrigerer ukorrekte grammatiske former, og fordi de korrigerer korrekte former (1996, s. 167 og 172–173). For eksempel korrigerer 56 % av studentene formen *spørsmåla* til *spørsmålene* (1996, s. 173). Siden studentene som deltok i undersøkelsen, var på det første semesteret i studiet, hevder Omdal at disse studentene er representative for studenter som ikke har studert norsk på høyskole- og universitetsnivå (1996, s. 173). I omtalen av studien påpeker Omdal likevel at studentene sannsynligvis er stødigere i norsk rettskriving enn folk flest, og når studentene viste en manglende kjennskap til valgfriheten i bokmålsnormalen, er det grunn til å anta at folk flest har en enda svakere kjennskap til denne valgfriheten (1996, s. 166). Et sentralt spørsmål blir da hvilken kjennskap dagens ungdom har til denne valgfriheten? Omdals undersøkelse (1996) ble gjennomført før 2005-reformen, og selv om det er færre valgfrie former i dagens rettskriving, er det nok liten grunn til å anta at dagens studenter har en større kjennskap til tillatte former i bokmålet. Dessuten kan en lure på om funnene fra Omdals studie er overførbare til ungdommer i videregående opplæring, siden studien hans omfatta studenter, som i teorien kunne ha vært i alle aldre. Når det er sagt, er det sannsynlig at nordiskstudentene som deltok i Omdals undersøkelse, har en større kjennskap til den brede valgfriheten enn hva ungdom på 17–

18 år har, i og med at nordiskstudentene sannsynligvis har en større interesse for norsk språk enn elever i videregående opplæring.

Kjersti Wictorsen Kola (2014) drøfter hvorfor de radikale formene i bokmålet blir lite brukt, og hennes hovedhypotese tar utgangspunkt i funnene fra Helge Omdals undersøkelse fra 1995. Hypotesen hennes går ut på at språkbrukere ikke bruker de radikale formene i bokmålsnormalen fordi språkbrukerne ikke har kjennskap til at disse formene er tillatte å bruke, og at språkbrukernes internaliserte normer om skriftspråket dermed er mer begrensa enn de fastlagte normene, som utgjør alle de tillatte formene i bokmålsnormalen (Kola, 2014, s. V og 12). Kola drøfter også andre mulige årsaker til at de moderate formene dominerer overfor de radikale, og hun hevder at det kan skyldes historiske årsaker i form av at visse former i bokmålsnormalen utgjør en etablert skriftspråkskonvensjon, men at denne dominansen også kan forklares ut fra hypotesen om sammenhengen mellom bruk og frekvens. I tillegg sier hun at det generelt sett fins en del negative holdninger til bruken av radikale former i skrift, og at folk ikke bruker slike former fordi de rett og slett ikke ønsker det (mer om dette i delkapittel 2.3). Kola peker også på at de ulike formenes tilknytning til ulike talemål og talemålenes status kan påvirke hvilke former som språkbrukerne foretrekker (2014, s. 12 og 115–117). Fra naturens side er det altså ingenting som skulle tilsi at visse former burde bli brukt og foretrukket framfor andre, og det betyr at det må være sosiale årsaker til at språkbrukerne velger moderate former framfor radikale.

2.3 Holdninger til radikale og moderate former i bokmålsnormalen

I februar 1998 gjennomførte Roy Johansen en spørreundersøkelse som skulle avdekke hvilke verdier og holdninger som elever har til de ulike formene innenfor bokmålsnormalen (Johansen, 1998, s. 14, også omtalt i Sandøy, 2008, s. 181–183). Ungdommene fikk utdelt to tekster, der en av tekstene var skrevet på et talemålsnært, radikalt bokmål, mens den andre var skrevet på et konservativt bokmål. Etter at informantene hadde lest gjennom tekstene, skulle de krysse av på personkarakteristikker de mente at skribentene hadde (Johansen, 1998, s. 87 og 94–95). Funnene fra undersøkelsen viser at skribenten som hadde brukt et radikalt bokmål, fikk mange negative personkarakteristikker, for eksempel: / *ikke særlig rik* / *ikke høyere utdanning* / *gammeldags* / *bondsk* / *dummer seg ofte ut* / *ikke så nøye med klærne* /, selv om denne skribenten også fikk noen positive karakteristikker, for eksempel: / *ærlig* / *snill* /

(Johansen, 1998, s. 96–97). Skribenten som derimot hadde brukt et konservativt bokmål, fikk stort sett positive personkarakteristikker, for eksempel: / *fin jobb / høyere utdanning / klok / ikke bondsk / korrekt og dannet / blir sett opp til /*, men denne skribenten fikk også noen negative kommentarer, som en slags kritikk av en person med høy status, for eksempel: / *en litt hoven og ganske ung kvinne / kanskje litt overlegen????* / (Johansen, 1998, s. 97–100). I denne holdningsundersøkelsen skulle informantene blant annet krysse av på forhåndsgitte svaralternativer, noe en gjerne kan være kritisk til ettersom informantene trolig ledes til å krysse av på disse gitte svarene, men Johansen nevner at informantene også fikk mulighet til å komme med egne kommentarer som angikk de to skribentene, noe en del elever benytta seg av (Johansen, 1998, s. 96–98). Selv om en kan være kritisk til avkryssingsdelen av Johansens spørreundersøkelse, kan trolig denne holdningsundersøkelsen gi en indikasjon på at språkbruken og de ulike formene innenfor rettskrivingsnormen har ulike verdier og holdninger av positiv og negativ karakter knytta til seg.

Johansen (1998) ville også undersøke hvilke holdninger disse ungdommene hadde til bruken av talespråksnære former i skriftspråket (Johansen, 1998, s. 103, også omtalt i Sandøy, 2008, s. 183). I spørreundersøkelsen fikk han mange ulike tilbakemeldinger fra informantene, og dette er noen av dem: / *Det ser rart ut / Den er grei, men det ser ikke pent ut / Lettlest og folkelig, ikke helt lurt på norsktentamen / Det hadde vært bra om vi fikk skrive sånn, men det gjør vi jo ikke, så vi må vel skrive rent bokmål, for det ser finest ut* / (Johansen, 1998, s. 103–107). På bakgrunn av de ulike kommentarene konkluderer Johansen med at de fleste av ungdommene har ei negativ holdning til talemålsnære former, samtidig som noen uttrykker seg positivt til slike former. Dessuten hevder han at informantenes uttalelser vitner om en mangelfull kjennskap til valgfriheten i bokmålsnormalen (Johansen, 1998, s. 107). Sandøy omtaler også noen av informantenes sitater, og han sier at det er tydelig at disse ungdommene har ei forestilling om at det lønner seg å unngå å bruke talespråksnære former i skrift, til tross for at ungdom kanskje ønsker å bruke former som er likere deres eget talemål (2008, s. 183). Roy Johansen gjennomførte denne holdningsundersøkelsen før skillet mellom sideformer og hovedformer ble oppheva i 2005, og funnene fra undersøkelsen kan nok si noe om hvilke holdninger ungdom har til de talespråksnære formene i bokmålet. Likevel er denne holdningsundersøkelsen over 20 år gammel, og siden det er

godt mulig at endringer kan ha skjedd, er det interessant å undersøke hvordan ungdom forholder seg til disse formene i dag.

I forbindelse med undersøkelsen som Kola gjennomførte i 2014, drøfter hun årsaker til hvorfor de moderate formene blir prioritert framfor de radikale. Hun nevner blant annet at en av grunnene kan være at folk har negative holdninger til disse formene fordi de har en lav bruksfrekvens, og siden de har lav frekvens, blir de oppfatta som mer ”markerte” og ”forstyrrende” for innholdet (2015, s. 24). Kola sier også at dersom en likevel velger å bruke de radikale formene, innebærer det en viss risiko: Personer som bruker ”avstikkende” former, som er sjeldne i skriftbildet, kan risikere å bli tatt useriøst, og slik sett kan formene forstyrre innholdet som formidles. Ifølge Kola er dette ei avveining som språkbrukeren må gjøre, og hun sier det så sterkt som at dersom en har et ønske om å uttrykke sin egen identitet gjennom å bruke de radikale formene, vil identiteten være trua ved at en bruker de moderate formene (2015, s. 24). De moderate og radikale formene har altså ulike verdier knytta til seg, og det kan en se ut fra holdninger om at det er ”trygt” å velge moderate former, og at det er en sjanse å ta dersom en velger radikale former. I skolesammenheng kan det for eksempel være en sjanse å ta dersom en velger radikale former, for det er ikke sikkert at lærere har full oversikt over alle tillatte former i rettskrivingsnormen. Dermed kan elever som utnytter valgfriheten i rettskrivinga, få dårligere karakterer ettersom lærerne kanskje stempler disse formene som ukorrekte (Omdal & Røstad, 2009, s. 13).

Siden de moderate formene i bokmålsnormalen på mange måter samsvarer med Oslo vest-varieteteten, er det nærliggende å tenke seg at de moderate formene har høyere status og prestisje enn de radikale formene. Talespråket på Oslo vest har blitt omtalt som ”dannet dagligtale” og ”talt riksmål”, og denne talemålsvarieteteten har tradisjonelt sett blitt oppfatta som standardtalespråket i Norge (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 89 og 151). Siden denne talemålsvarieteteten dessuten er forbundet med norsk overklasse, knytter det seg naturligvis en høyere status og prestisje til denne varieteteten enn til andre varieteteter. Noen sentrale kjennetegn ved denne talemålsvarieteteten er sentrale å nevne i denne sammenheng: Oslo vest-varieteteten har et tokjønnsystem, hvor noen ord kan ha a-endelse, det er sjeldent at verb har a-endelse i fortidsformer av verb, og formene *-er/-ene* dominerer i flertallsformer av substantiv (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 89 og 151). De radikale formene i bokmålsnormalen kan gjerne sies å ha likhetstrekk med det ”folkelige bymålet” som ligner Oslo øst-varieteteten, eller ”vulgærsproget” som Amund

B. Larsen kalte det, og Oslo øst-varieteteten har klare fellestrekk med andre østlandsdialekter. Disse mer ”folkelige” varietetene har a-ender i substantiv og i fortidsformer av verb (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 88).

Hårstad & Opsahl setter fram ei ”fint”–”bredt”-akse på bakgrunn av forestillinger som informanter fra Oslo og Trondheim har om talespråket. Ifølge informantene fra Trondheim regnes ”fin” språkbruk for å være skriftnormnær og hovedstadsrelatert, mens ”den brede” språkbruken avviker fra skriftnormen og oppfattes som mer perifer og mindre urban. Ifølge informantene fra Oslo blir ”bred” språkbruk regna for å sammenfalle med Oslo øst-varieteteten og andre østlandsdialekter. Hårstad og Opsahl legger til at språkbrukens ”finhet” øker proporsjonalt med språkbrukens nærhet til skriftspråket og Oslo vest-varianten (2013, s. 155). Når talemålet på Oslo vest tradisjonelt sett har blitt regna som ”penere” og mer ”korrekt” enn andre varieteter, til tross for at det fins en stor toleranse for dialektbruk i det norske språksamfunnet, er det nærliggende å tenke at moderate former i bokmålsnormalen har høyere status og prestisje enn radikale former, og at de moderate formene dermed blir oppfatta som ”penere” og mer ”korrekte” å bruke enn de radikale formene som er mer talemålsnære og ”folkelige”, og på ”fint–bredt”-aksa vil dermed de radikale formene bli assosiert med bred-het. Når det er sagt, må jeg presisere at det ikke bare er prestisjen til visse talemål som gir høy status til de moderate formene, ettersom for eksempel en høy bruksfrekvens også kan styrke disse formenes prestisje.

2.4 Ungdommers bruk av skriftspråklige former

Noen uttrykker en bekymring for ungdommens bruk av ukorrekte former i skriftspråket. Med utviklinga av sosiale medier og ny teknologi skriver ungdom mye i hverdagen, både privat og i skolesammenheng, og de forholder seg med andre ord mye til skriftspråket både i formelle og uformelle sammenhenger. Noen tenker at skriftspråket som ungdom bruker i sosiale medier, vil smitte over på det språket som brukes i mer formelle sammenhenger, og at ungdommens manglende kunnskaper om norsk grammatikk dermed vil kunne utvanne og ødelegge det norske skriftspråket på sikt. Spørsmålet en kan stille seg, er om disse bekymringene har rot i virkeligheten eller ikke? I dette delkapitlet skal jeg presentere funn fra tidligere undersøkelser som sier noe om språket ungdom bruker i sosiale medier.

I 2008 og 2012 gjennomførte Berit Skog to spørreundersøkelser som skulle undersøke hvordan språket på Facebook er. Den første spørreundersøkelsen gjennomførte Skog i 2008, og i studien var det 560 personer i alderen 15–30 år og over. Kravet for å være med var at informantene hadde en Facebook-profil (Skog, 2009, s. 23). I spørreundersøkelsen skulle informantene krysse av for hvilken målform de brukte, og om de brukte engelsk, emoji'er og forkortelser. 70 % av informantene sa at de skriver Facebook-meldinger på bokmål eller nynorsk, samtidig som 60 % av informantene sa at de skriver på dialekt. Berit Skog drøfter hvorfor en så stor andel bruker dialekt på Facebook, og hun hevder at siden Facebook er en personlig arena hvor en uttrykker sin egen identitet, kan ”bruken av dialekt (...) dermed ses som et ledd i den personlige imagebyggingen på Facebook” (2009, s. 24). Ellers oppga 90 % av informantene at de bruker emoji'er i Facebook-meldinger, og 45 % av informantene sa at de skriver meldinger på engelsk (2009, s. 24). Et annet interessant funn er at 70 % av informantene hevda at de varierer språket sitt på bakgrunn av hvem de skriver til (2009, s. 25).

Den andre spørreundersøkelsen, som Berit Skog gjennomførte i 2012, viser omtrent de samme funnene som i 2008. I denne undersøkelsen var det 1265 informanter i alderen 13–39 år, og alle informantene hadde en Facebook-profil. Funn fra undersøkelsen er at 73 % av informantene sa at de skriver på bokmål, 8 % sa at de skriver på nynorsk, samtidig som 60 % sa at de skriver på dialekt. I tillegg sa 55 % av informantene at de skriver på engelsk, 91 % av informantene sa at de brukte emoji'er, og 65 % av informantene sa at de bruker forkortelser. Et annet interessant funn er at 82 % av informantene sa at språkbruken varierer på bakgrunn av hvem de skriver til (Skog, 2012).

Begge spørreundersøkelsene som Berit Skog har gjennomført, viser en klar tendens til at det er store forskjeller i språkbruken på Facebook mellom aldersgruppene. Likevel er disse spørreundersøkelsene basert på informantenes egenrapportering, og det skal en ha i bakhodet når en drøfter funnene. I spørreundersøkelsen fra 2008 kom det fram at ca. 80 % av 15-åringene hevda at de bruker dialekt på Facebook, mens dette kun gjaldt 25 % av de over 30 år, og de unge hevda dessuten at de i større grad bruker emoji'er og forkortelser enn de eldre (Skog, 2009, s. 25). Det er med andre ord store forskjeller mellom aldersgruppene, og en kan lure på om disse forskjellene skyldes livsfaseendringer. En annen undersøkelse som Opinion har gjennomført for Språkrådet,

viser også at de unge i større grad hevda at de bruker dialekt i private sammenhenger enn voksne: 53 % av informantene under 30 år svarte at de ofte bruker dialekt i slike sammenhenger, til forskjell fra 15 % over 60 år (Språkrådet, 2017). I Berit Skogs spørreundersøkelse fra 2012 kom det fram at informantene over 39 år i mindre grad sa at de bruker forkortelser og emojier enn informantene i aldersgruppa 13–39 år, og at informantene over 39 år i mindre grad svarte at de varierer språket på bakgrunn av mottaker: I gruppa med informanter over 39 år sa 32 % at de bruker forkortelser, 75 % sa at de bruker emojier, og 69 % sa at de varierer språket på bakgrunn av hvem de skriver til (Skog, 2012). Skog drøfter årsaken til at språkbruken i de ulike aldersgruppene er forskjellig, og hun hevder at de ulike aldersgruppene ”er sosialisert inn i ulike normer for korrekt språkbruk”, og at ”(...) utdanningssystem og medier har bidratt til at unge i dag bruker skriftspråket på en langt mer kreativ måte enn tidligere.” (Skog, 2009, s. 25).

Når det gjelder dialektbruk i språket på Facebook, legger Skog til at geografisk tilhørighet ser ut til å ha betydning for hvorvidt informantene hevda at de skriver på dialekt eller ikke. Funnene fra Skogs undersøkelse fra 2012 viser at 77 % og 18 % av informantene fra henholdsvis Trondheim og Oslo sa at de bruker dialekt (Skog, 2012). Undersøkelsen som Opinion gjennomførte for Språkrådet, viser også den samme tendensen til at dialektbruk i sosiale medier varierer med geografisk tilhørighet. Følgende prosentandel sa at de skriver på dialekt i private sammenhenger: 45 % av befolkninga i Nord-Norge, 42 % i Midt-Norge, 36 % på Vestlandet, 16 % i Oslo og 20 % på Østlandet. Sørlandet blir ikke nevnt i denne sammenhengen (Språkrådet, 2017). Funnene fra denne undersøkelsen viser at det er en påfallende stor forskjell i dialektbruken i private sammenhenger ut fra den geografiske tilhørigheten, der Nord-Norge og Midt-Norge har en klart større prosentandel enn Oslo og Østlandet. Hvorfor det er slik, er vanskelig å si, men det er grunn til å anta at det henger sammen med språkbrukernes forhold til egen dialekt og deres behov for å uttrykke seg og sin identitet med denne dialekten.

De to spørreundersøkelsene som Berit Skog har gjennomført, er basert på språkbrukernes egenrapportering, og slik egenrapportering kan en med god grunn være kritisk til ettersom den faktiske språkbruken kan stå i motsetning til selvrapporteringa (Røsstad, 2005, s. 54). Dessuten er det vanskelig å si noe om hvordan informantene har tolka spørsmålene, og hva de har lagt i de ulike svaralternativene, og det er for eksempel

lite sannsynlig at alle informantene har den samme forståelsen av hva det vil si å skrive på dialekt. Likevel kan disse to undersøkelsene gi en indikasjon på de ulike aldersgruppenes språkbruk i sosiale medier, og undersøkelsene kan også antyde at ungdom ser ut til å være svært sjanger- og mottakerbevisste: Ungdom ser ut til å være bevisste på hvilke former de bruker når de skriver ulike typer tekster til ulike mottakere, og det kan virke som om de har ei oppfatning av at det er noen former som kun hører hjemme i visse tekster, og at disse ikke nødvendigvis egner seg til bruk i andre teksttyper. Ettersom de eldre informantene i mindre grad hevda at de varierer språkbruken på bakgrunn av sammenhengen, virker deres språk mer ”statisk” enn de unges, og derfor er det grunn til å anta at det i større grad er viktigere for de voksne å bruke det korrekte språket i alle sammenhenger, både formelle og uformelle, enn for de unge. Dermed er det kanskje også lettere å forstå de voksnes bekymringer over det norske språkets forfall, som trolig bunner i ungdommens språk i private, uformelle sammenhenger, for det er nok særlig i disse sammenhengene at de voksne får innblikk i de unges språkbruk.

I juni 2014 gjennomførte medieforsker Audhild Gregoriusdotter Rotevatn (2015) en spørreundersøkelse om språkbruken i sosiale medier. I spørreundersøkelsen fant Rotevatn den samme tendensen som Berit Skog, nemlig at en stor andel ungdom hevder å bruke dialekt i sosiale medier (Stoveland, 2015). Rotevatn gjennomførte spørreundersøkelsen i fire vestlandfylker, hvor størsteparten av informantene hadde nynorsk som målform. Totalt var det 142 informanter som deltok, og disse informantene var avgangselever i videregående skole. Et av spørsmålene som Rotevatn stilte, dreide seg om hva slags språk informantene bruker mest på Facebook. 74,6 % svarte *mest dialekt*, 20,4 % svarte *mest nynorsk*, 2,8 % svarte *mest andre språk*, 1,4 % svarte *mest bokmål* og 0,7 % svarte *mest engelsk*. Disse tallene viser altså at størsteparten av informantene hevda at de bruker dialekt i sosiale medier (Rotevatn, 2015, s. 18). Rotevatn spurte videre om hvorfor informantene bruker dialekt på Facebook, og hun fikk følgende svar: 76,7 % svarte *Det er slik eg snakkar*, 45,8 % svarte *Det er uformelt*, 15,8 % svarte *Det er det eg kan best*, 11,7 % svarte *Det passar på Facebook*, 5,8 % svarte *Andre gjer det*, 5 % svarte *Det er fint*, og 4,2 % svarte *Eg er ikkje så flink i rettskriving*. Denne svarangivelsen viser at flesteparten av ungdommene som hevder å bruke dialekt på Facebook, gjør det fordi det er slik de snakker, og fordi det er uformelt (Rotevatn, 2015, s. 19).

Rotevatn (2015) undersøkte også om det var noen andre sammenhenger hvor informantene brukte dialekt, og hun fikk følgende svarprosent: SMS (100 %), Snapchat (90,8 %), Instagram (63,9 %), Twitter (23,5 %), e-post (5 %), andre sosiale medium (5 %), blogg (3,4 %), kommentarfelt (0,8 %), skolearbeid (0,8 %) og søknader (0,8 %) (2015, s. 20). Funnene fra undersøkelsen hennes viser altså at flesteparten av ungdommene hevda å bruke dialekt i tekster som er av uformell karakter, som for eksempel på Facebook, SMS, Instagram og Snapchat, mens det er en svært liten prosentandel som sa at de bruker dialekt i tekster av formell karakter, som for eksempel tekster i skolesammenheng og søknader. Et annet interessant funn er at en svært liten andel svarte at de bruker dialekt i kommentarfelt. På bakgrunn av disse funnene hevder Rotevatn at ungdom har en stor språkkompetanse: De skiller mellom språkbruk i ulike kanaler og tilpasser språket sitt til mottaker og sammenheng (2015, s. 20). Videre legger Rotevatn til at ungdommens dialektbruk i sosiale medier ikke trenger å være en trussel mot det normerte språket fordi ungdommen har en innsikt i at det ikke er naturlig å bruke dialekt i alle sammenhenger (2015, s. 21).

I likhet med spørreundersøkelsene til Berit Skog er Rotevatns undersøkelse basert på informantenes egenrapportering, og det er en mulig svakhet ved disse undersøkelsene. Spørsmålene er generelt formulert, og det er ikke sikkert at informantene klarer å skille mellom hvordan de tror språkbruken deres er, og hvordan den faktisk er; faktisk språkevne og bevissthet til å skille språkbruk fra hverandre er ikke det samme. Som jeg også nevnte i forbindelse med omtalen av Skogs undersøkelser, er det ikke lett å vite hvordan informantene har tolka spørsmålene, og hva de har lagt i de ulike svaralternativene. Hvor mye skal det for eksempel til for å hevde at en skriver på dialekt? Er det snakk om at en bruker talemålsnære former som er innenfor rettskrivingsnormen, eller er det snakk om at en bruker et par dialektord når en skriver? Eller er det slik at dialektbruk innebærer at språkbruken er fullstendig gjennomsyra av egen dialekt?

I tillegg til dialektord utgjør forkortelser, slang, ulike ukorrekte grammatiske former, emoji'er og engelske ord og uttrykk en stor del av skriftspråket som ungdom bruker til daglig i sosiale medier. I NRKs artikkel *–Ikke svar med tommel opp* (2018) skriver journalist Karoline Berge Hammersmark om ungdomsspråket, og hun har intervjuet tre jenter om deres egen språkbruk og holdninger til denne språkbruken, samtidig som hun siterer språkforsker Stian Hårstad og direktør i Språkrådet, Åse

Wetås. Ei av jentene som hun intervjuer, sa at det ikke er så nøye med tegnsetting og setningsoppbygging når de skriver på mobilen, og ei av de andre jentene sa blant annet følgende: ”På skolen skriver jeg ”formelt norsk”, mens jeg ”chatter” med venner på sosiale medier. Disse språkene er helt forskjellige.” (Hammersmark, 2018). Jentene gir med andre ord uttrykk for at språket som de bruker i sosiale medier, er helt annerledes enn det språket de bruker i skolesammenheng. Hammersmark viser til Audhild G. Rotevatn som kaller ungdommens språk i sosiale medier for ”å skrivesnakke”. I tråd med det jentene i intervjuet forteller, hevder Rotevatn at språket som brukes på skolen, i liten grad blir brukt i sosiale medier, men at språket som brukes i sosiale medier, er prega av å være muntlig og inneholde dialektord. Hammersmark siterer også språkforsker Stian Hårstad som hevder at ungdom er flinke til å tilpasse språket sitt til mottaker, og at språkets grad av formalitet avhenger av hvor offentlig plattformen er. Hammersmark skriver også om bruken av emoji i skriftspråket, og de tre jentene som Hammersmark intervjuer, ga uttrykk for at ungdom har slutta å bruke emoji seriøst fordi deres foreldre også har begynt å bruke emoji, og at hvis ungdom bruker emoji, er det med ironi. På bakgrunn av intervjuet med disse jentene kan det virke som om bruken av emoji er et trekk ved språket som ikke lenger er spesielt for ungdomsspråket, og ifølge Hårstad kan det være en måte å markere et generasjonsskille på når ungdom slutter å bruke emoji (Hammersmark, 2018).

Åse Wetås, som er direktør i Språkrådet, har også blitt sitert i Hammersmarks artikkel om ungdomsspråket. Wetås henviser til tall fra Utdanningsdirektoratet som viser at både standpunkt- og eksamenskarakterene i norsk har gått opp de siste årene, og hun påpeker at selv om det er grammatiske feil og slurv i rettskrivinga i ungdomsspråket som brukes i sosiale medier, ser det ikke ut til at dette språket påvirker elevenes rettskriving og språkbruk i skolesammenheng. I forlengelsen av dette sier Wetås at ungdommene bruker flere språk enn det normerte språket i hverdagen, og at det altså ikke ser ut til at dette påvirker ungdommens kunnskaper om det normerte språket i negativ retning (Hammersmark, 2018). Likevel presiserer Wetås at det er nødvendig at skolen gir god opplæring i de ulike tekstenes sjangerkrav for at ikke det normerte skriftspråket skal få en svekka status (Språkrådet, 2017).

2.5 Ungdomsspråk, stil og identitet

Ungdomsspråket kan sies å representere en aldersavhengig variasjon. Aldersavhengig variasjon, eller livsfaseendring, betyr at visse språklige trekk tilhører visse aldersgrupper, og at denne aldersavhengige variasjonen dermed ikke representerer ei permanent språklig endring (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 27). Stian Hårstad og Toril Opsahl viser til forskning på norske og svenske ungdommers språkbruk som har blitt gjennomført de siste 25 årene, og på bakgrunn av dette presenterer de ei liste over ulike karakteristiske trekk ved det muntlige ungdomsspråket. Disse karakteristiske trekkene fins både på fonologisk, morfologisk, syntaktisk, leksikalsk og diskursivt nivå (2013, s. 30). Selv om Hårstad og Opsahl skriver om det muntlige ungdomsspråket, kan dette være overførbart til skriftspråket, og siden denne oppgaven fokuserer på hvordan ungdom forholder seg til ulike skriftspråklige former, virker det mest sentralt å trekke fram de karakteristiske trekkene på leksikalsk nivå: Ungdom ser ut til å bruke flere slangord og lånord enn voksne, samtidig som det blir påstått at ungdom bruker færre akademiske fremmedord. Slangord er ord som på en eller annen måte avviker fra passende språkbruk i en viss sammenheng, og lånordene som ungdom bruker, er ofte henta fra engelsk og nye innvandrerspråk. Dersom det er slik at ungdom bruker færre akademiske fremmedord enn voksne, kan det dessuten virke som om de har et dårligere ordforråd enn voksne (2013, s. 30). Hårstad og Opsahl trekker fram at det leksikalske nivået i ungdomsspråket ofte kan innebære at ungdom ønsker å uttrykke en gruppetilhørighet gjennom språket, og at ungdom dermed markerer hvem de er og vil være – at de verken er barn eller voksne. Selv om det leksikalske nivået i ungdomsspråket kan skyldes et ønske om å uttrykke en gruppetilhørighet, kan det også skyldes ungdommens modning og utvikling, ifølge Hårstad og Opsahl. Ungdommens erfaring og sosialisering i skolesammenheng vil utvilsomt ha ei betydning for hvorvidt de er kjent med de akademiske fremmedordene eller ikke, og når ungdommen blir eksponert for en økende mengde slike ord gjennom utdanninga og lærer seg disse, er det en naturlig følge at ordforrådet vil utvides; en lærer seg sjelden akademiske fremmedord i uformelle sammenhenger, for eksempel i personlig kommunikasjon, for det er ikke et like stort behov for disse ordene i slike sammenhenger. På bakgrunn av dette drøfter Hårstad og Opsahl om de ulike språklige trekkene i ungdomsspråket, og dermed også det leksikalske nivået, heller bør kobles til stil og register framfor alder (2013, s. 31).

Når en snakker om ungdomsspråk, er det viktig å skille mellom ungdomsspråk og uformelt språk. Hårstad og Opsahl viser til Ingrid Kristine Hasund som hevder at ungdomsspråk ofte kan bli likestilt med uformelt språk, til forskjell fra de voksnes språk som blir delt inn i ulike sjangre. Ifølge Hårstad og Opsahl er det uheldig å framstille ungdomsspråk som om det kun er snakk om én spesiell språkbruk, ettersom det kan gi inntrykk av at alle ungdommer uttrykker seg på den samme måten (2013, s. 34). Ungdommenens språk og kultur har lenge blitt sett på som avvik fra normaltilstanden, der normaltilstanden regnes for å være de voksnes tilværelse, men ifølge Hårstad og Opsahl er det ikke nødvendigvis slik at de unge ønsker å være normbrytere i språkbruken – tvert imot er de unge konservative i den grad at de ikke forkaster det bestående språket (2013, s. 35). På bakgrunn av dette kunne en heller ha omtalt *ungdomsspråket* som *ungdoms språkstiler* for å unngå å forsterke inntrykket av at ungdom er noe for seg selv, og for å presisere at ungdom har flere ulike måter å uttrykke seg på (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 35–36).

Språklig samhandling er et viktig redskap for å danne og opprettholde menneskelige relasjoner (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 34). Når en samhandler med andre mennesker, kan en enten skape en distanse eller nærhet ved hjelp av språkbruken (Svennevig, 2013, s. 119), og den subjektive stilen i den språklige samhandlinga, som er prega av et personlig engasjement, kan skape nærhet i menneskelige relasjoner, til forskjell fra den objektive, mer saksorienterte stilen som skaper distanse (Svennevig, 2013, s. 123). Ifølge Jan Svennevig kan nærhet skapes ved at ”taleren eller forfatteren trer fram i teksten (subjektivitet), uttrykker et visst følelsesmessig engasjement (involvering) eller forutsetter en viss gjensidighet (kameratslighet).” (2013, s. 125). I forlengelsen av dette sier Svennevig at disse markørene som uttrykker nærhet i relasjoner, ikke trenger å ha denne funksjonen; de ulike individene, kulturen og situasjonene kan også være bestemmende for hvorvidt slike markører benyttes i den språklige samhandlinga. Videre sier Svennevig at den involverte, kameratslige stilen er noe som for eksempel kjennetegner ungdomsspråket (2013, s. 125), og i tråd med det Svennevig skriver, hevder Hårstad og Opsahl at en nærhets- og engasjementsstil og den subjektive stilen også kan være kjennetegn på det såkalte ungdomsspråket (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 34).

Stiltrekk er alle meningsbærende elementer som er med på å gi oss en identitet (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 38–39). Jan Svennevig definerer en stil som ”språklige og

tekstuelle trekk som typisk forekommer sammen, som et mønster, og som er motivert ut fra situasjonen.” (2013, s. 258). I ulike kommunikasjonssituasjoner velger vi språkbrukere ulike språkhandlinger og ulike formuleringsmåter som fins i et register, og resultatet av disse valgene blir en bestemt stil. Stil skiller seg dermed fra sjanger på den måten at stil ikke dreier seg om egne kommunikative aktiviteter, ettersom stiltrekkene kan gå på tvers av sjangrene (Svennevig, 2013, s. 258). Innenfor den samme sjangeren kan en dermed finne en stor variasjon av stiler, og måten en ønsker å framstille seg selv på for andre, har betydning for hvilke stiltrekk en velger. Med andre ord henger stiltrekk og det å uttrykke identitet nært sammen (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 39–40; Svennevig, 2013, s. 258–259).

Det aktuelle emnet, de fysiske omgivelsene og den menneskelige relasjonen er aspekter som har betydning for hvilke stiltrekk som språkbrukeren velger i en viss situasjon (Svennevig, 2013, s. 259). Jan Svennevig (2013) presenterer ulike stilinndelinger i drøftinga av stilbegrepet, og av stilinndelingene som han presenterer, er disse tre mest relevante å gå nærmere inn på, ettersom de kan si noe interessant om språkbrukerens stiltrekk i ulike situasjoner: subjektiv vs. objektiv stil, teknisk vs. hverdagslig stil og uformell vs. formell stil. Skillet mellom den subjektive og den objektive stilen ble omtalt ovenfor, og derfor skal jeg bare gå nærmere inn på skillet mellom den tekniske og hverdagslige stilen og skillet mellom den uformelle og formelle stilen i de to følgende avsnittene.

Skillet mellom den tekniske og den hverdagslige stilen dreier seg om hvilket type emne språkbrukerne ytrer seg om, og den tekniske stilen kjennetegnes av å være faglig og abstrakt. Faktorene som utgjør forskjellene mellom de to stilene, er syntaksen, språkets informasjonstetthet og bruken av fagterminologi (Svennevig, 2013, s. 261). Fagbegreper og fremmedord preger for eksempel den tekniske stilen, mens den hverdagslige stilen er prega av ord som har høy bruksfrekvens i hverdagsspråket (Svennevig, 2013, s. 260).

Skillet mellom den uformelle og formelle stilen er basert på språkbrukens arena. Den formelle stilen er prega av et formelt, normert språk, og denne stilen benyttes i formelle, institusjonelle sammenhenger. Den uformelle stilen har ikke det samme kravet til det formelle, normerte språket, og denne stilen benyttes i uformelle, private sammenhenger (Svennevig, 2013, s. 261). Jan Svennevig presenterer en oversikt over hvilke kjennetegn den formelle og den uformelle stilen har, og av disse er det mest

relevant å nevne kjennetegn som går på ortografi og vokabular: Den formelle stilen er prega av standardformer, affektivt nøytrale ord, høystil, konvensjonelle fraser og respektmarkører, mens den uformelle stilen er prega av dialektal variasjon, affektivt ladde ord, individuell variasjon, nærhetsmarkører, slang, sjargong og dagligspråk (2013, s. 265). Selv om Svennevig hevder at den formelle stilen er typisk i institusjonelle sammenhenger, er det ikke slik at den brukes av alle institusjoner. Han påpeker at massemediene kan bruke en uformell stil for å skape nærhet til publikum, samtidig som den formelle stilen kan brukes i mer uformelle, private sammenhenger (2013, s. 265).

Ifølge Jan Svennevig fins det ulike konvensjonelle koblinger mellom sjanger (aktivitet) og stilnivå. Det innebærer at en viss språkbruk er knytta til en viss aktivitet, og de ulike koblingene som oppstår, er basert på normer og konvensjoner i språksamfunnet (2013, s. 268). Det blir altså forventa at språkbrukere bruker en viss språkstil i en sammenheng, mens en annen språkstil forventes i en annen sammenheng. Samtidig kan det også være stilistisk variasjon innenfor samme sjanger, ettersom en tale for eksempel kan være mer eller mindre formell, og dessuten kan en velge å bryte med de konvensjonelle koblingene mellom aktivitet og stilnivå (2013, s. 269). Ifølge Svennevig kan også stilnivået knyttes til ulike typer medier, som for eksempel skrift og tale. Typiske forventninger er at skriftspråket skal være mer formelt og objektivt, mens talespråket kan være mer uformelt og subjektivt. De ulike mediene har altså ulike stilkvaliteter fordi det dreier seg om forskjellige aktiviteter og situasjoner (2013, s. 269).

3. Metode

Datamateriale kan innhentes ved hjelp av en kvantitativ og kvalitativ metode. Valget mellom kvantitativ og kvalitativ metode dreier seg kort sagt henholdsvis om en ønsker å skaffe breddekunnskap eller dybdekunnskap om et emne, og ofte kan en kombinasjon av disse to være gunstig for å skaffe utfyllende informasjon. Den kvantitative metoden gjør det mulig å fange opp generelle tendenser, der funnene i noen tilfeller kan være generaliserbare fordi undersøkelsen har et stort antall informanter som er representative for befolkninga, mens den kvantitative metoden handler om å få en dypere forståelse av enkeltindivider (Dahlum, 2018; Malt, 2015). Jeg har valgt å bruke en metode med et kvantitativt preg med tanke på å avdekke mer generelle tendenser som angår hvordan ungdom forholder seg til skriftspråklige former i ulike teksttyper, og jeg valgte å gjennomføre en spørreundersøkelse for å samle inn datamaterialet. I dette kapitlet skal jeg redegjøre nærmere for metoden som er benytta, og hvorfor jeg har brukt denne metoden, men først skal jeg presentere informantutvalget.

3.1 Informantutvalg

Spørreundersøkelsen ble gjennomført i to vg3-klasser i Kristiansand kommune i Vest-Agder i oktober og november 2018. Informantene var i alderen 17–18 år, og totalt var det 54 elever som deltok i spørreundersøkelsen. I denne studien er det ikke tiltenkt at informantene er representative for norsk ungdom, men likevel går disse elevene på studiespesialisering ved en ordinær, offentlig skole, og det var omtrent ei lik fordeling av gutter og jenter i de to klassene, og slik sett er disse ungdommene et rimelig tilfeldig utvalg. Jeg ønska å gjennomføre spørreundersøkelsen i to vg3-klasser fordi disse elevene er eldst i den videregående skolen, og jeg tenkte at de derfor har et mer reflektert og bevisst forhold til skriftspråket de bruker.

3.2 Spørreskjemaets utforming

Jeg valgte å utarbeide et spørreskjema for å samle inn datamaterialet til studien. Informantene hadde ca. 30 minutter på å fylle ut skjemaet, men mange av elevene hadde ikke behov for så lang tid. Spørreskjemaet er inndelt i tre deler: I den første delen skulle informantene ta stilling til ulike påstander, i den andre delen skulle informantene krysse av for det alternativet eller de alternativene som passa best til spørsmålet, og i den tredje delen kunne informantene komme med kommentarer til svarene sine i del 1 og 2. I

spørreskjemaet er det en del generelle påstander og spørsmål som informantene skulle ta stilling til, men i tillegg er det påstander og spørsmål hvor informantene skulle ta stilling til konkrete eksempler i form av eksempelord. Spørreskjemaet er lagt ved som vedlegg (se side 108).

Del 1 bestod av 30 påstander som informantene skulle ta stilling til. Svaralternativene som de kunne velge mellom, var *helt enig*, *delvis enig*, *verken eller, delvis uenig* og *helt uenig*, og i denne delen var det bare mulig å sette ett kryss. Informantene skulle ta stilling til skriftlig bruk av kategoriene dialektord, ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk, radikale og moderate former i bokmålsnormalen og emoji'er i disse fire teksttypene: avisartikler, skoletekster, Facebook-innlegg og tekstmeldinger. Med skoletekster mener jeg tekster som skrives i skolesammenheng, for eksempel i form av innleveringer og prøver.

Del 2 bestod av 15 spørsmål hvor informantene skulle krysse av for det alternativet eller de alternativene som passa best. I denne delen var det mulig å sette flere kryss, og svaralternativene som informantene kunne krysse av for, var følgende: *avisartikler*, *skoletekster*, *Facebook-innlegg*, *tekstmeldinger* og *ingen av dem*. Informantene skulle dermed krysse av for i hvilke teksttyper det var greit eller ikke greit å bruke de ulike skriftspråklige formene, i tillegg til at de skulle ta stilling til viktigheten av å bruke eller å unngå de ulike skriftspråklige formene i de ulike teksttypene. Del 2 av spørreundersøkelsen kan dermed ses på som en mer utfyllende og konkretiserende del enn den første delen; spørsmålene i del 2 går dypere inn på elevenes bruk, forestillinger om og holdninger til bruken av enkelte former i de ulike teksttypene.

3.3 Begrunnelse av metodevalg og spørreskjemaets utforming

Grunnen til at jeg valgte en metode med kvantitative trekk, var for å se om denne spørreundersøkelsen kunne avdekke ulike tendenser som gjelder hvordan ungdom forholder seg til skriftspråket. Jeg valgte å utarbeide et spørreskjema med ulike påstander og spørsmål som ungdommene skulle ta stilling til og svare på, og innsiktene vi får gjennom spørreskjemaet, er basert på informantenes rapportering om egen språkbruk. Siden egenrapportering og faktisk bruk ikke alltid samsvarer, og siden svaralternativene i spørreundersøkelsen var gitt på forhånd, kan en stille spørsmålstegn ved om en slik studie kan si noe om ungdommens forestillinger om, holdninger til og bruk av skriftspråket. Ved at informantene rapporterer om egen språkbruk, er det en

risiko for at det kan skje ei feilrapportering, enten i form av overrapportering eller underrapportering, fordi språkbrukerne ikke har et bevisst forhold til språket de bruker, eller fordi det er andre psykososiale forhold, som for eksempel angår prestisje og normer, som styrer egenrapporteringa i visse retninger (Røsstad, 2005, s. 54). Dette momentet med at informantenes egenrapportering er en svakhet ved spørreundersøkelser, har jeg også vært inne på i delkapittel 2.2, 2.3 og 2.4, hvor jeg omtalte undersøkelsene som Bente Selback, Roy Johansen, Berit Skog og Audhild G. Rotevatn har gjennomført. Til tross for at disse undersøkelsene baserer seg på informantenes egenrapportering, har disse studiene gitt viktige bidrag til forståelsen av hvordan ungdom bruker skriftspråket, og hvilke forestillinger og holdninger de har til denne bruken. Derfor er det grunn til å anta at også min studie kan gi noen indikasjoner på hvordan ungdom forholder seg til skriftspråket som brukes i de ulike sammenhengene. Selv om antallet informanter er for lite til at en kan generalisere ut over informantutvalget, vurderte jeg det likevel slik at jeg ville få en bedre innsikt i eventuelle tendenser ved å bruke denne metoden framfor å bruke en kvalitativ metode, for eksempel i form av å gjennomføre intervjuer. Dersom jeg hadde gjennomført intervjuer med et fåtall informanter, hadde jeg fått en dybdekunnskap om hvordan disse informantene forholder seg til skriftspråket, men jeg kunne ikke ha fått indikasjoner på at det fantes tendenser basert på funn fra slike intervjuer.

De fire ulike teksttypene valgte jeg fordi disse tekstene har en ulik grad av formalitet knytta til seg, men dette kommuniserte jeg ikke til informantene da jeg gjennomførte spørreundersøkelsen. Avisartikler og skoletekster kan regnes for å være mer formelle, mens Facebook-innlegg og tekstmeldinger regnes for å være mer uformelle. I oppgaven omtaler jeg også disse fire teksttypene som formelle og uformelle teksttyper, i tillegg til at de blir referert til som skriving i formelle og uformelle sammenhenger. Selv om mange sannsynligvis har en nokså lik forståelse av hvorvidt disse teksttypene er uformelle og formelle, er det ikke opplagt at alle har den samme forståelsen av teksttypenes grad av formalitet. Det er godt mulig at Facebook-innlegg kan regnes for å være en mer formell teksttype enn ei tekstmelding, ettersom slike innlegg blir synlige for et større publikum. Dessuten kan avisartikler kanskje oppfattes å ha en ulik grad av formalitet, ettersom noen artikler er mindre formelle i språket enn andre, men siden denne teksttypen er beregna for offentligheten, regner jeg den for å være en formell teksttype. Når det gjelder skoletekster, er min antakelse at de fleste

oppfatter slike tekster for å være prega av en viss formalitet, ettersom disse tekstene ofte knytter seg til en vurderingssituasjon. Slik sett er det nok kun tekstmeldinger som de fleste har ei rimelig lik oppfatning av, nemlig at det er en uformell teksttype siden den ofte brukes i private sammenhenger med familie og venner. Likevel kan det tenkes at denne teksttypen også kan bli prega av en viss formalitet, for eksempel i jobbsammenheng, men det er altså ikke tatt høyde for dette i denne sammenhengen.

Da jeg utarbeida påstandene, var jeg bevisst på at formuleringsmåten skulle være så enkel som mulig. Jeg forsøkte å bruke et enkelt språk slik at informantene lettere skulle forstå hva påstandene og spørsmålene innebar, og i noen av påstandene og spørsmålene brukte jeg ulike eksempelord for å prøve å gjøre dem mer forståelige. Dessuten prøvde jeg stort sett å velge eksempelord som er vanlige, slik at ordene i seg selv ikke skulle være forstyrrende for påstanden eller spørsmålet. Likevel kom det fram underveis da jeg gjennomførte spørreundersøkelsen, at noen av informantene ikke var kjent med alle eksempelordene i spørreskjemaet, for eksempel ordene *sørvis* og *skvåsj*, men i dette tilfellet, og i noen få andre tilfeller, hadde jeg valgt slike lavfrekvente former helt bevisst for å se hvordan informantene stilte seg til bruken av disse formene. Det var også et poeng å velge former som er høyfrekvente, men som er utenfor den offisielle rettskrivningsnormen, for eksempel ordene *gutta* og *nice*, for å se hvordan informantene forholdt seg til bruken av disse formene.

Mine antakelser om informantenes svar hadde også betydning for påstandenes formuleringer. Jeg tenkte gjennom sannsynligheten for om informantene kom til å være enige eller uenige, og jeg var bevisst på at det krever mer av en informant å være uenig i en påstand enn å være enig. I noen tilfeller valgte jeg derfor å formulere påstandene på en noe provoserende eller oppsiktsvekkende måte, for eksempel påstand nummer 23, 28, 29 og 30, slik at disse påstandene ikke var formulert slik at de samsvarte med det jeg trodde informantene kom til å svare. Med de provoserende eller oppsiktsvekkende påstandene la jeg på en måte opp til at elevene måtte ta et aktivt valg i å være uenige i disse påstandene, ettersom dette kanskje ville gi et tydeligere bilde av informantenes forestilling om og holdninger til de ulike skriftspråklige formene når de brukes i de ulike teksttypene. Dette gjaldt for eksempel påstandene som knytter seg til bruken av de radikale og moderate formene i bokmålsnormalen. Ellers prøvde jeg å variere påstandene med at noe greit eller ikke greit, og med at noe er viktig eller ikke viktig, for at informantene måtte tenke seg om og ta aktive valg underveis, samtidig som denne

variasjonen skulle forsøke å forhindre at informantene skulle kjede seg underveis og dermed svare vilkårlig på spørsmålene.

I del 3 kunne informantene komme med kommentarer til svarene sine i del 1 og 2. Jeg valgte å ha med denne delen for å åpne opp for at elevene kunne komme med innspill eller kommentarer, for når en tar stilling til påstander og svarer på spørsmål i en slik spørreundersøkelse, kan en ofte ha ulike tanker, spørsmål og muligens forbehold i hodet når en svarer. Slik sett har denne delen av spørreskjemaet et kvalitativt preg over seg, ettersom informantene ble invitert til å dele sine tanker omkring påstandene og spørsmålene, i tillegg til at de kunne presisere det de mente. I utgangspunktet hadde jeg tenkt at spørreundersøkelsen bare skulle bestå av to deler, altså av påstander og spørsmål, men siden denne tredje delen ikke krevde spesielt stor plass, valgte jeg å gi informantene denne muligheten. Et annet godt alternativ kunne ha vært å ha et lite kommentarfelt under hver påstand og hvert spørsmål, men jeg fant ut av at dette ville ta opp unødvendig mye plass og gjøre spørreskjemaet ekstra langt, ettersom jeg tvilte på at en stor del av informantene kom til å benytte seg av denne muligheten.

3.4 Innvendinger mot metoden og spørreskjemaet

Ei generell innvending mot en metode hvor forholdsvis mange informanter skal respondere på korte, enkle påstander og spørsmål med forhåndsdefinerte svar, er at en ikke kan vite hvordan informantene oppfatter påstandene og spørsmålene, og hva de legger i svarene sine. Som nevnt ovenfor forsøkte jeg å gjøre formuleringene så enkle og klare som mulig, men det vil alltid være en viss risiko for at formuleringene kan virke uklare for enkelte av informantene, og det er naturligvis slik at informantene svarer ut fra det de *tror* spørsmålene og påstandene innebærer. Derfor vil det være en risiko for at informantene kan ha misforstått spørsmålene, og at de dermed har avgitt svar som de ikke ville ha gjort dersom de hadde skjont spørsmålene. Slik jeg ser det, gjelder denne risikoen særlig for påstandene og spørsmålene som knytter seg til dialektord og talemålsnære former, for det er nok ikke opplagt for alle informantene at de talemålsnære formene er innenfor den offisielle rettskrivingsnormalen, og det er nok heller ikke sannsynlig at alle vet hva som er forskjellen mellom dialektord og talemålsnære former. Jeg var klar over dette på forhånd da jeg utforma spørreskjemaet, og derfor skrev jeg blant annet noen eksempler på dialektord i parentes i påstand 1 i spørreskjemaet. Når det gjelder talemålsnære former, var det helt bevisst at jeg ikke

skrev noen eksempler på det, for jeg ville se hvordan informantene forholdt seg til disse formene på en generell basis uten at jeg la noen føringer for det, og dessuten er talemålsnære former så mye forskjellig på mange ulike språklige nivåer, i tillegg til at talespråk har en stor individuell variasjon, og derfor hadde det nok vært mer forvirrende enn oppklarende å komme med eksempler her.

I gjennomføringa av en spørreundersøkelse vil det ofte være en distanse mellom informantene og den som gjennomfører undersøkelsen, og det er både fordeler og ulemper knytta til denne distansen i den kvantitative metoden: En fordel er at informantene ikke blir påvirka i sin svarangivelse, mens en ulempe er at informantene ikke kan spørre om de uklarhetene som oppstår (jf. avsnittet over). Når det er sagt, må jeg legge til at jeg var til stede under gjennomføringa av spørreundersøkelsen, og informantene hadde dermed mulighet til å spørre om diverse uklarheter. Det var kun et par av informantene som benytta seg av denne muligheten, og jeg var svært bevisst på ikke å lede disse informantene i sin svarangivelse. At såpass få informanter benytta seg av muligheten til å spørre meg, kan tolkes som at skjemaet var rimelig presist utforma.

Når en utarbeider et spørreskjema, vil risikoen for å stille ledende spørsmål og påstander være til stede. Derfor brukte jeg tid på å forsøke å formulere disse på en varierende måte, slik at jeg i minst mulig grad skulle styre hvordan informantene skulle svare. Tankene bak påstandene og spørsmålenes formuleringsmåte skrev jeg mer om ovenfor i delkapittel 3.3, hvor jeg begrunner metodevalget og spørreskjemaets utforming. Til tross for at en vil unngå å lede informantene til hvordan de skal svare, vil det på sett og vis også være vanskelig å unngå: For eksempel ligger det nok ei slags føring i spørsmål 44 og 45, der jeg spør om i hvilke tekster de ville ha reagert på ulike skrivefeil (mer om dette senere). I disse spørsmålene påpeker jeg at det er skrivefeil, og dette vil kanskje føre til at en større andel svarer at de reagerer på slike ukorrekte former, enn det de kanskje hadde svart dersom jeg ikke hadde brukt ordet skrivefeil.

Som nevnt ovenfor var eksempelordene i påstandene og spørsmålene nøye gjennomtenkt (se delkapittel 3.3). Likevel kan eksempelordene i spørreskjemaet være en svakhet ettersom noen ord kan være mer eller mindre kjent eller ukjent for informantene: Noen ord bruker visse personer ofte, mens disse ordene virker fjerne for andre. Til tross for at eksempelordene kan virke styrende og være utslagsgivende for resultatet, er de samtidig nyttige og kanskje nødvendige for å lette forståelsen av formuleringene. Da jeg formulerte påstandene og spørsmålene valgte jeg i noen tilfeller

å skrive to ord i samme formulering, for eksempel i påstand 13–16, for å vise et mangfold av former som er i samme ”kategori” (ordene *hipp* og *kul*, som er nevnt i påstand 13, er for eksempel former som er norvagisert fra engelsk). Selv om det kan ha vært en styrke ved spørreskjemaet, ser jeg at det også kan ha vært en svakhet: Et av disse ordene kan ha vært mer eller mindre kjent eller ukjent for informantene, og når informantene har avgitt svaret sitt på bakgrunn av dette, er det ikke godt å si hva han eller hun *egentlig* har svart på – kanskje denne informantene ville avgitt et annerledes svar dersom det kun var ett eksempelord?

I tillegg er det sentralt å nevne at jeg ikke hadde presisert hvilken grad av formalitet som tekstene har (også omtalt i delkapittel 3.3). Dette er et moment som kan være utslagsgivende for resultatet, ettersom informantene muligens ikke hadde akkurat den samme forståelsen av hvilken grad av formalitet som knytter seg til teksttypene. Jeg overlot det altså til informantene å avgi svar basert på deres egen oppfatning av teksttypene, og dette kan være en grunn til at de kan ha svart forskjellig. Likevel var dette et viktig poeng i studien nettopp fordi jeg ønska å se om informantene hadde ei oppfatning av at visse skriftspråklige former egner seg bedre i noen teksttyper enn andre, uten at jeg skulle presisere dette helt eksplisitt.

Et annet moment som er sentralt å nevne i denne sammenhengen, er at når en forsøker å undersøke tendenser som knytter seg til et såpass normativt fenomen som språk, vil kanskje informantenes forestillinger om ulike forventninger fra forskjellige hold være med på å styre hvordan informantene svarer. Dersom det er slik at det fins en korrekthetskultur i det norske språksamfunnet, vil kanskje ungdommens svarangivelse bare være et speilbilde av samfunnets forventninger til ungdommens språkbruk i de ulike sammenhengene? Dermed er det jo ikke opplagt at ungdommen svarer det de *egentlig* mener, men at de svarer det de tror er språksamfunnets forventninger og syn på korrekthet; det kan være vanskelig å skille mellom egne meninger og andres forventninger til språkbruk. I forkant av gjennomføringa av spørreundersøkelsen kommuniserte jeg derfor til elevene at de måtte svare så ærlig som mulig, og at svarene deres ikke kom til å få negative konsekvenser i form av å påvirke deres forhold til faget og læreren deres.

Når spørreskjemaet skal utformes, er det altså mange momenter å ta stilling til, og valgene som tas, kan virke førende for resultatene en får. Siden dette er vanskelig å unngå, er det viktig å være klar over disse momentene når resultatene skal tolkes.

4. Resultater og analyse

I dette kapitlet skal jeg presentere resultatene fra spørreundersøkelsen. Kapitlet er delt inn i tre deler: I delkapittel 4.1 og 4.2 presenteres henholdsvis påstandene og spørsmålene, og i delkapittel 4.3 omtaler jeg en generell kommentar som en informant hadde til spørreskjemaet. Påstandene og spørsmålene vil bli presentert i den rekkefølgen som er i spørreskjemaet, bortsett fra noen få unntak. Presentasjonen av resultatene vil være relativt kort, ettersom jeg skal drøfte funnene nærmere i kapittel 5.

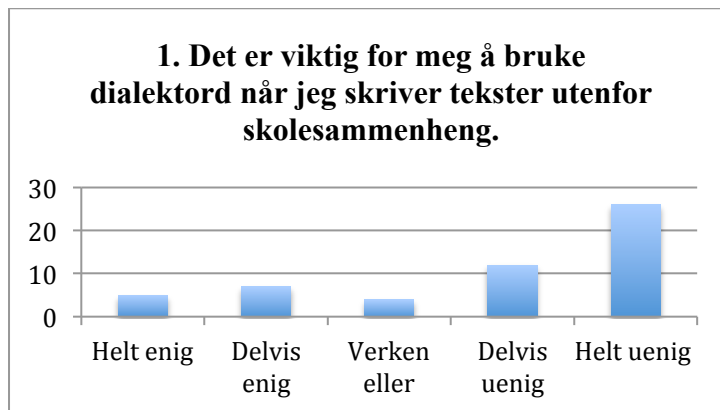
4.1 Påstander i spørreskjemaet

Som tidligere nevnt består spørreskjemaet av 30 påstander, og i dette delkapitlet, og de følgende underkapitlene, skal jeg presentere informantenes svarangivelse på disse påstandene. De 54 informantene kunne bare velge ett svaralternativ da de skulle ta stilling til påstandene, noe som naturligvis innebærer at summen av alle svarene på én påstand ikke overstiger 54. Noen av påstandene har likevel færre enn 54 svar totalt, og det er fordi noen av informantene har svart blankt på de aktuelle påstandene. En årsak til at noen av informantene svarte blankt på enkelte påstander, er at de ikke visste hva de aktuelle eksempelordene betydde, og dette kom fram i spørreskjemaets del 3. Dersom noe annet ikke er påpekt i framstillinga av de ulike påstandene, er det 54 informanter som har svart. Jeg har organisert dette delkapitlet i fem ulike underkapitler for å gjøre framstillinga mer leservennlig, og noen av påstandene kunne ha passa inn i flere underkapitler. I framstillinga nedenfor er informantenes svarangivelse oppgitt i form av tall, prosent og figurer.

4.1.1 Påstander knytta til dialektord og talemålsnære former

Påstand 1–5 knytter seg til bruken av dialektord og talemålsnære former. I denne sammenhengen er påstandene om radikale former i bokmålsnormalen relevante, men disse blir heller omtalt i underkapittel 4.1.5 om påstander knytta til radikale og moderate former i bokmålsnormalen.

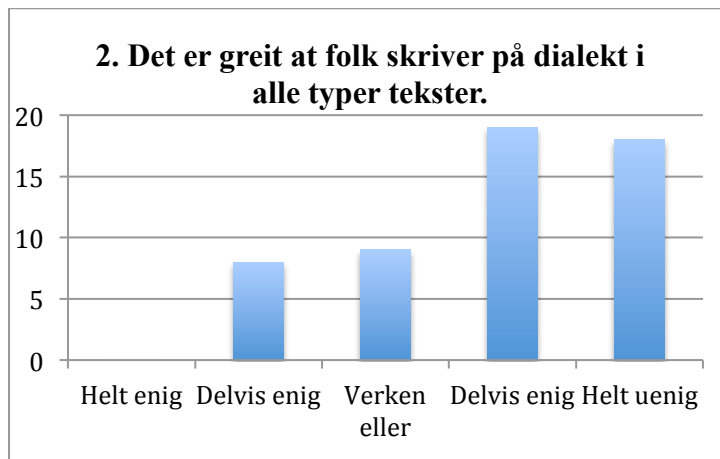
Påstand 1 stilte jeg på følgende måte: ”Det er viktig for meg å bruke dialektord når jeg skriver tekster utenfor skolesammenheng.” Informantenes svar på denne påstanden fordeler seg slik, som vist i figur 2:

Figur 2: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 1.

Figuren viser at det er en klar overvekt av informanter som enten er helt uenige eller delvis uenige i påstanden: 26 svarte at de var helt uenige (48,1 %), mens 12 var delvis uenige (22,2 %). I tillegg svarte 5 informanter at de var helt enige (9,3 %), og 7 svarte at de var delvis enige (13 %). 4 informanter var verken enige eller uenige i påstanden (7,4 %). Denne påstanden er interessant fordi det kan være en sammenheng mellom informantenes syn på denne viktigheten og deres egen bruk av dialektord i tekster utenfor skolesammenheng, altså i mer uformelle sammenhenger, men likevel trenger det ikke å være ei kobling mellom disse to momentene, for det kan være slik at ungdommene bruker slike ord uten at nødvendigvis er viktig for dem å gjøre det. Basert på informantenes svarangivelse er hovedtendensen at det ikke er viktig for dem å bruke dialektord i tekster utenfor skolesammenheng, noe som *kan* innebære at flesteparten av disse ungdommene heller ikke bruker dialektord i slike tekster.

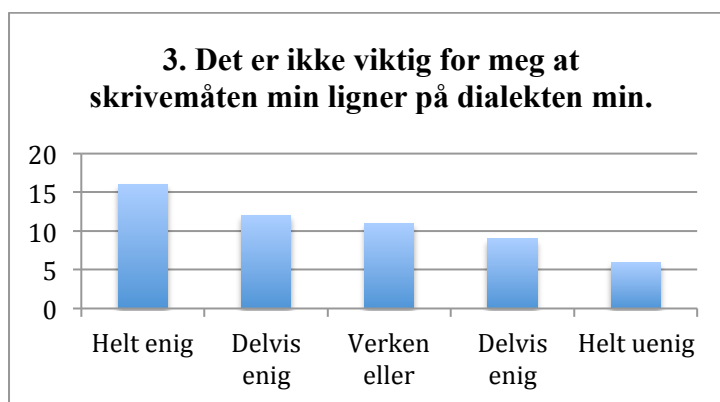
Påstand 2 er formulert på denne måten: ”Det er greit at folk skriver på dialekt i alle typer tekster.” Informantenes svar fordeler seg slik: 18 informanter svarte at de var helt uenige (33,3 %), 19 informanter svarte at de var delvis uenige (35,2 %), 9 informanter hadde ingen formening om påstanden (16,7 %), 8 var delvis enige (14,8 %), og ingen informanter var helt enige i påstanden. Det er altså en klar overvekt av informanter som var helt eller delvis uenige i påstanden. Ungdommenes svar viser med andre ord at det fins ei forestilling blant flesteparten av dem om at dialektord ikke hører hjemme i alle typer tekster. Informantenes svarangivelse er også vist i figur 3:

Figur 3: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 2.

I underkapittel 4.2.1 skal jeg presentere informantenes svar på spørsmål 31, hvor jeg spør informantene om i hvilke tekster det er greit å bruke dialektord, og svarene på påstand 2 må derfor ses i lys av informantenes svar på spørsmål 31.

Påstand 3 er følgende: ”Det er ikke viktig for meg at skrivemåten min ligner på dialekten min.” Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 4:

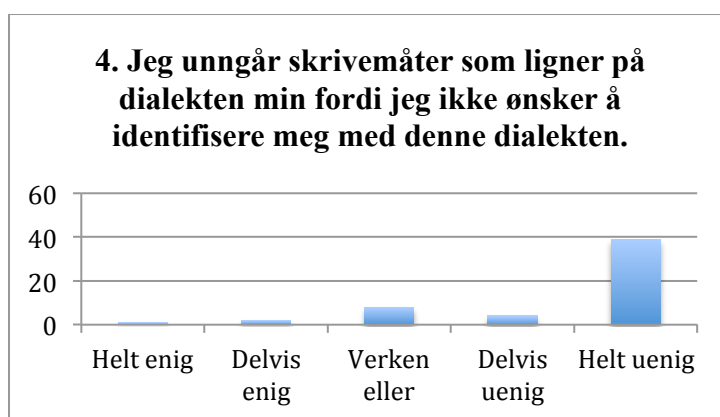

Figur 4: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 3.

Cirka halvparten av informantene var altså enten helt enige eller delvis enige i påstanden: 16 informanter var helt enige (29,6 %), og 12 informanter var delvis enige (22,2 %). 9 informanter svarte at de var delvis uenige (16,7 %), mens 6 var helt uenige (11,1 %). 11 informanter hadde ingen formening om påstanden (20,4 %). Det er verdt å merke seg at såpass mange ungdommer i større eller mindre grad ikke syntes det er viktig å skrive talemålsnært, og dessuten er det interessant at en såpass stor andel av informantene ikke hadde noen formening om hvorvidt det er viktig at skrivemåten deres er talemålsnær eller ikke. Det er viktig å presisere at denne påstanden ikke dreier seg

om dialektord, som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, men at den dreier seg om talemålsnære former, som er innenfor den offisielle rettskrivingsnormen. Som jeg nevnte i delkapittel 3.4, er det ikke sikkert at informantene har skjønnet forskjellen mellom dialektord og talemålsnære former, og det er noe en bør ha in mente videre.

Påstand 4 er formulert på denne måten: ”Jeg unngår skrivemåter som ligner på dialekten min fordi jeg ikke ønsker å identifisere meg med denne dialekten.” Denne påstanden er formulert på bakgrunn av min antakelse om at det ikke er viktig for ungdom å skrive talemålsnært, og ettersom det kan knyttes ulik status og prestisje til ulike former i de forskjellige talemålsvarietetene (jf. delkapittel 2.3), var det av særlig interesse å undersøke om ungdom unngår å bruke talemålsnære former fordi de vil unngå å identifisere seg med sin egen dialekt. Informantenes svarangivelse fordeler seg slik, som vist i figur 5:

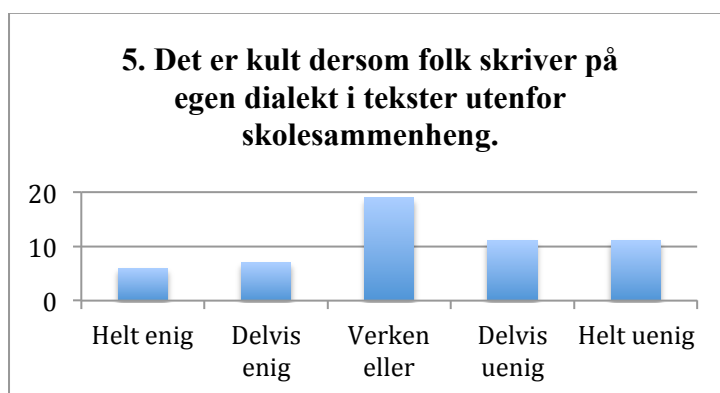
Figur 5: Slik fordeler andel informanter seg etter påstand 4.

Det er altså en klar størstepart, med 39 informanter (72,2 %), som var helt uenige i påstanden. Resten av informantene fordeler seg slik: 4 var delvis uenige (7,4 %), 8 hadde ingen formening om påstanden (14,8 %), 2 var delvis enige (3,7 %), og én informant var helt enig (1,9 %). Tendensen blant disse ungdommene er altså ikke at de unngår å bruke talemålsnære former fordi de ikke vil identifisere seg med dialekten sin, og dermed må det være andre grunner til at de eventuelt ikke velger å skrive talemålsnært.

Påstand 5 formulerte jeg på denne måten: ”Det er kult dersom folk skriver på egen dialekt i tekster utenfor skolesammenheng.” Denne påstanden er med i spørreskjemaet fordi jeg ville undersøke om det fins ei forestilling om at det å bruke dialektord i tekster utenfor skolesammenheng, altså i mer uformelle sammenhenger, kan

knyttes til kul-het eller ikke. Informantenes svar på påstand 5 fordeler seg slik, som vist i figur 6:

Figur 6: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 5.

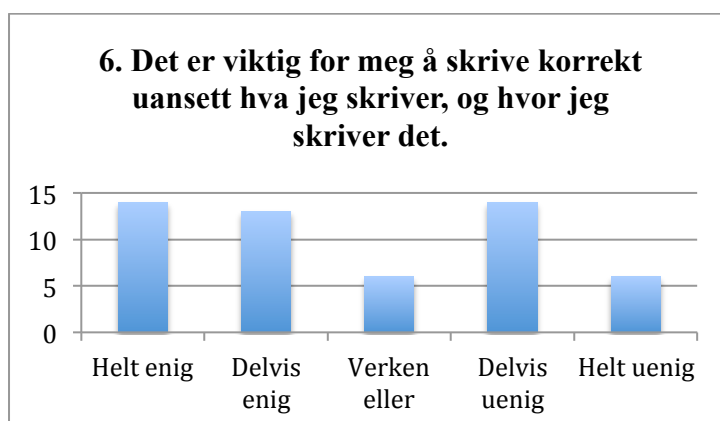
Figuren viser at informantenes svarangivelse fordeler seg tålig spredt, selv om de informantene som i større eller mindre grad var uenige i påstanden, har et flertall over de som ikke hadde noen formening om påstanden: 6 informanter var helt enige i påstanden (11,1 %), 7 var delvis enige (12,9 %), 19 hadde ingen formening om påstanden (35,2 %), 11 informanter var delvis uenige (20,4 %), og 11 var helt uenige (20,4 %). Det er overraskende at en stor andel av informantene ikke hadde noen formening om påstanden, og dette kan kanskje henge sammen med at bruken av dialektord i skrift ikke handler om kul-het, men at de ungdommene som skriver på dialekt, gjør det av andre grunner. Jeg må presisere at denne påstanden ikke dreier seg om ungdommenes egen bruk av dialektord, selv om svarene kanskje kan antyde noe om deres egen bruk.

4.1.2 Påstander knytta til korrekthet og ukorrekte grammatiske former

Påstand 6–12, 21 og 22 er knytta til korrekthet og bruken av ukorrekte grammatiske former. I denne sammenhengen er det relevant å trekke inn påstandene om engelske ord og uttrykk som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, men disse er heller omtalt i neste underkapittel, 4.1.3, om påstander knytta til engelske ord og uttrykk.

Påstand 6 er formulert på denne måten: ”Det er viktig for meg å skrive korrekt uansett hva jeg skriver, og hvor jeg skriver det.” Det var kun 53 informanter som svarte på denne påstanden, ettersom en person svarte blankt. Informantenes svar fordeler seg

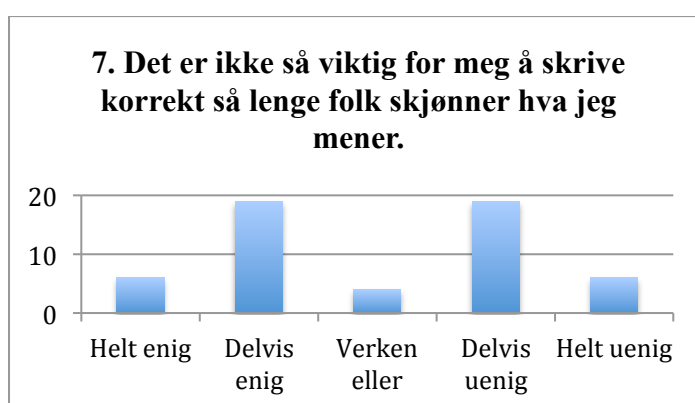
på følgende måte, som vist i figur 7:

Figur 7: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 6.

Andelen informanter som i større eller mindre grad var enige i påstanden, er altså større enn andelen som i større eller mindre grad var uenige i påstanden: 14 informanter svarte at de var helt enige (26,4 %), 13 svarte at de var delvis enige (24,5 %), 6 informanter hadde ingen formening om påstanden (11,3 %), 14 var delvis uenige (26,4 %), mens 6 var helt uenige (11,3 %). Informantenes svar på denne påstanden må ses i lys av svarene på spørsmålene som knytter seg til korrekthet og ukorrekte grammatiske former, som jeg skal presentere i underkapittel 4.2.2, ettersom ungdommene blant annet ble spurt om viktigheten av korrekthet i de ulike teksttypene.

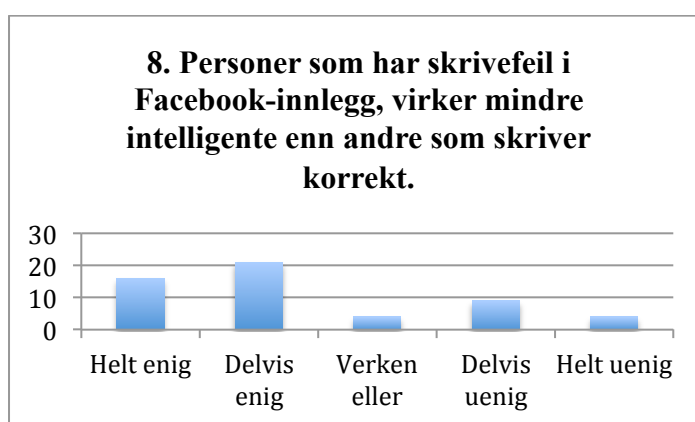
Påstand 7 er følgende: ”Det er ikke så viktig for meg å skrive korrekt så lenge folk skjønner hva jeg mener.” Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 8:

Figur 8: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 7.

Som figuren viser, er informantenes svar spredt ut over de ulike svaralternativene: 6 informanter var helt enige (11,1 %), 19 var delvis enige (35,2 %), 4 hadde ingen formening om påstanden (7,4 %), 19 var delvis uenige (35,2 %), og 6 informanter var helt uenige (11,1 %). Det er interessant å se at informantenes svar på påstand 7 til en viss grad motsier svarene på påstand 6, i og med at det korrekte språket ser ut til å være mindre viktig for informantene dersom de faktisk blir forstått. Dette kan tyde på at ungdommene kan ha oppfatta spørsmålene på ulike måter, og at det de har lagt i svarene sine, kan ha variert. Informantenes spredte svarangivelse på denne påstanden kan dessuten si noe om at det varierer fra person til person hvorvidt korrekthet er like viktig som det å bli forstått, eller om det ikke er like viktig, men det spredte resultatet kan også gi en indikasjon på at sammenhengen, eller teksttypen, har noe å si for om det korrekte språket er like viktig som det å forstå teksten.

Påstand 8 er formulert på denne måten: ”Personer som har skrivefeil i Facebook-innlegg, virker mindre intelligente enn andre som skriver korrekt.” Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 9:

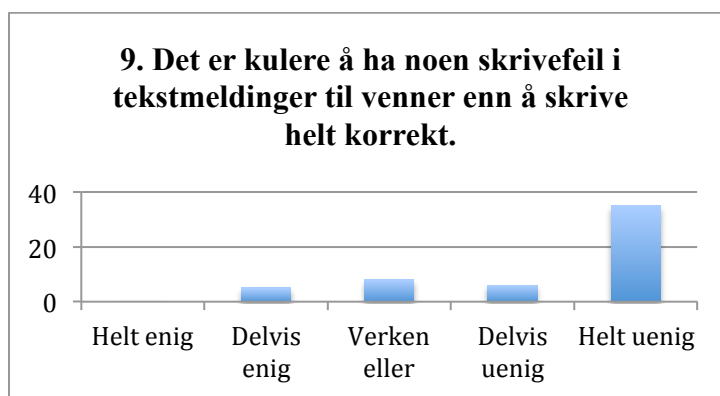

Figur 9: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 8.

Figuren viser at det er en klar tendens til at informantene i større eller mindre grad var enige i påstanden: 16 informanter svarte at de var helt enige (29,6 %), og 21 informanter svarte at de var delvis enige (38,9 %). Derimot var det bare 4 informanter som var helt uenige (7,4 %), og 9 informanter som var delvis uenige (16,7 %). 4 informanter hadde ingen formening om påstanden (7,4 %). Det er iøynefallende at såpass mange ungdommer i større eller mindre grad var enige i dette noe kontroversielle utsagnet, og mye kan tyde på at ungdommenes svar kan knyttes til ei forestilling om at det er en sammenheng mellom intelligens og korrekt språk. Dette kan sies å henge sammen med

korrekthetskulturen som noen hevder også fins i det norske språksamfunnet, som innebærer at det råder ei forestilling om at skrivefeil henger sammen med dumskap (jf. delkapittel 2.1).

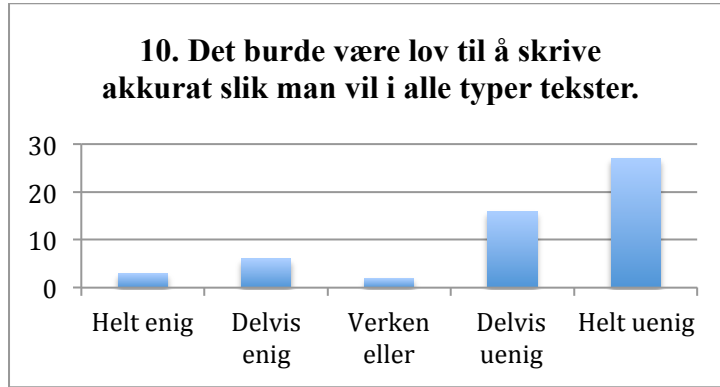
Påstand 9 er følgende: ”Det er kulere å ha noen skrivefeil i tekstmeldinger til venner enn å skrive helt korrekt.” Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 10:

Figur 10: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 9.

Det er tydelig at størsteparten av informantene var helt uenige i påstanden, ettersom 35 informanter svarte dette alternativet (64,8 %). Resten av informantene svarte følgende: 6 var delvis uenige (11,1 %), 8 hadde ingen formening om påstanden (14,8 %), 5 var delvis enige (9,3 %), og ingen svarte at de var helt enige. Den rådende holdninga blant disse ungdommene er altså at det ikke er kulere å ha skrivefeil i uformelle teksttyper enn å ha et korrekt språk, men spørsmålet er om størsteparten av informantene faktisk syns det er viktig å skrive korrekt i alle teksttyper, eller om de syns det er mindre nøye å skrive korrekt i tekster av uformell karakter, selv om skrivefeilene ikke nødvendigvis gjør teksten ”kulere” (jf. påstand 6 og 7 hvor informantene ga relativt spredte svar).

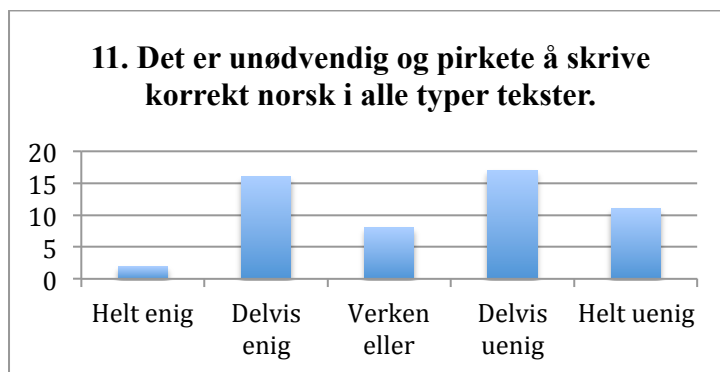
Påstand 10 er som følger: ”Det burde være lov til å skrive akkurat slik man vil i alle typer tekster.” Informantenes svar fordeler seg slik: 27 informanter var helt uenige (50 %), 16 var delvis uenige (29,6 %), 2 informanter hadde ingen formening om påstanden (3,7 %), 6 var delvis enige (11,1 %), og 3 var helt enige (5,6 %). Svarene er også vist i figur 11:

Figur 11: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 10.

Figuren viser at størsteparten av informantene i større eller mindre grad var uenige i påstanden. Basert på disse tallene virker det som om mange av ungdommene er prega av idealet om det korrekte språket, og at de har en viss normbevissthet, trolig knytta til sjanger. At ungdom har en slik normbevissthet, understøttes av tidligere forskning på området (jf. delkapittel 2.4).

Påstand 11 er følgende: ”Det er unødvendig og pirkete å skrive korrekt norsk i alle typer tekster.” Informantenes svar fordeler seg slik: 11 informanter var helt uenige (20,4 %), 17 var delvis uenige (31,5 %), 8 hadde ingen formening om påstanden (14,8 %), 16 var delvis enige (29,6 %), og 2 var helt enige (3,7 %). Svarangivelsen er også vist i figur 12:

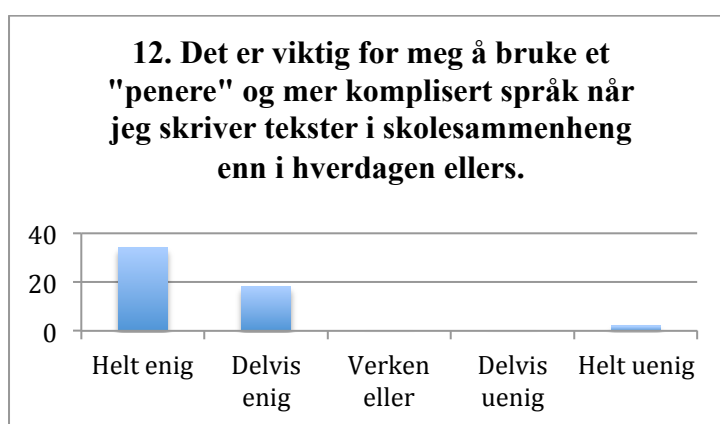

Figur 12: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 11.

At omtrent halvparten av informantene i større eller mindre grad var uenige i påstanden, kan tyde på at det fins ei korrekthetsforestilling blant mange ungdom, og at flesteparten faktisk verdsetter det korrekte språket i alle typer tekster. Likevel er det også en forholdsvis stor andel informanter som var delvis enige i påstanden, og det ville naturligvis ha vært interessant å få innsikt i hvorfor de svarte slik de gjorde, men en kan

kanskje anta at disse informantene mener at det korrekte språket er viktigere i noen teksttyper framfor andre, og da er det nærliggende å tenke at det korrekte språket er viktigere i tekster av formell karakter enn i tekster av uformell karakter.

Påstand 12 er formulert på følgende måte: ”Det er viktig for meg å bruke et ”penere” og mer komplisert språk når jeg skriver tekster i skolesammenheng enn i hverdagen ellers.” I delkapittel 2.1 om korrekthetsforestillinger nevnte jeg at det fins ei forestilling blant enkelte om at et penere og mer komplisert språk gir høyere status, og på bakgrunn av dette formulerte jeg denne påstanden for å se om det er en tendens til at ungdom også har denne forestillinga. Siden tekster i skolesammenheng ofte innebærer ei form for vurdering, hvor mange elever har et sterkt ønske om å gjøre et godt inntrykk, valgte jeg å eksemplifisere påstanden med denne teksttypen. Informantenes svar fordeler seg slik: 34 informanter var helt enige i påstanden (63 %), 18 informanter var delvis enige (33,3 %), og 2 informanter var helt uenige (3,7 %). Ingen valgte svaralternativene *verken eller* og *delvis uenig*. Svarangivelsen er også illustrert i figur 13:

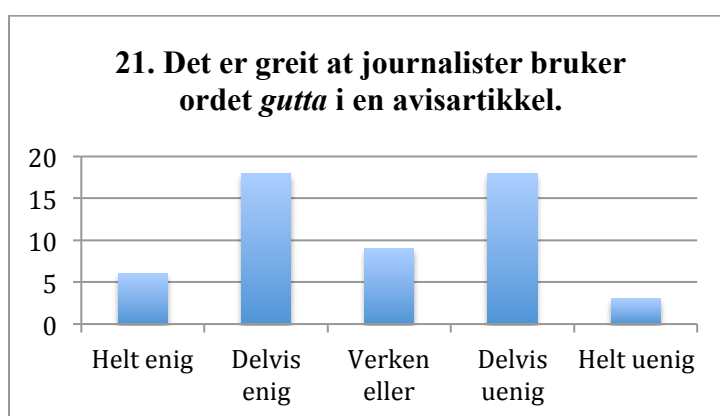
Figur 13: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 12.

Det er oppsiktsvekkende at 96,3 % av informantene i større eller mindre grad var enige i denne påstanden, og dette funnet viser en tydelig tendens blant disse ungdommene til at det fins ei forestilling om at et ”penere” og mer komplisert språk er viktig å bruke i skolesammenheng. Her skal en likevel ha i bakhodet at påstandens formuleringsmåte kan ha vært ledende for informantenes svarangivelse (jf. delkapittel 3.4). Ellers kan en spekulere i hva informantene har lagt i *et ”penere” og mer komplisert språk*, selv om det kanskje er grunn til å tenke at et slikt skriftspråk muligens består av de moderate formene i bokmålsnormalen (jf. påstand 28, 29 og 30, som blir omtalt i underkapittel

4.1.5), at dette språket er prega av en viss formalitet både i ordvalg og syntaks, og at det dermed ikke bærer preg av å være et muntlig språk.

Påstand 21 og 22 er tatt med i dette underkapitlet fordi disse påstandene inneholder ord som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, og som dermed er ukorrekte grammatiske former, men som likevel blir brukt i skriftspråket i ulik grad. Formålet med å inkludere disse to påstandene i spørreskjemaet var for å se hvordan ungdom forholder seg til disse to ukorrekte, men relativt frekvente formene når de brukes i tekster av mer formell karakter, nettopp for å se om informantenes svarangivelse på disse påstandene kan belyse og avdekke hvordan de *egentlig* forholder seg til ukorrekte former.

Påstand 21 er formulert på følgende måte: ”Det er greit at journalister bruker ordet *gutta* i en avisartikkel.” Informantenes svar på denne påstanden fordeler seg på denne måten: 6 informanter var helt enige (11,1 %), 18 var delvis enige (33,3 %), 9 hadde ingen formening om påstanden (16,7 %), 18 var delvis uenige (33,3 %), og 3 var helt uenige (5,6 %). Svarene er også vist i figur 14:

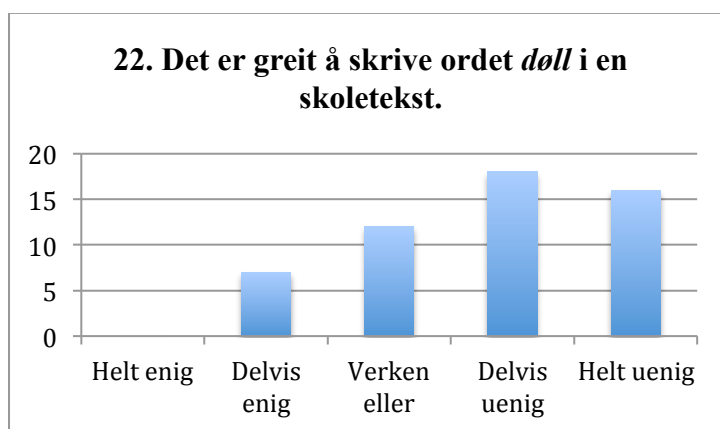

Figur 14: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 21.

Svarangivelsen viser at informantenes svar er spredt ut over de ulike kategoriene, der de som i større eller mindre grad svarte at de var enige i påstanden, er flest. En kan jo lure på om det er slik at de informantene som var positive til bruken av dette ordet, ikke visste at dette ordet offisielt sett er ukorrekt i norsk rettskriving, men at de tenkte at det er greit å bruke fordi det er et høyfrekvent ord både i talespråket og skriftspråket.

Påstand 22 er følgende: ”Det er greit å skrive ordet *døll* i en skoletekst.” Det var kun 53 informanter som svarte på denne påstanden, og informantenes svar fordeler seg på følgende måte: Ingen informanter var helt enige i påstanden, 7 informanter var delvis

enige (13,2 %), 12 hadde ingen formening om påstanden (22,6 %), 18 var delvis uenige (34 %), og 16 var helt uenige (30,2 %). Informantenes svar er også vist i figur 15:

Figur 15: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 22.

Svarangivelsen viser at informantene hadde ei sterkere formening om at det ikke er greit å skrive ordet *døll* i en skoletekst, enn det informantene hadde om journalisters bruk av ordet *gutta* i avisartikler, og det henger nok delvis sammen med at ordet *døll* har en lavere bruksfrekvens enn ordet *gutta*, i tillegg til at ordet *døll* er mer prega av slang. Det er dermed viktig å merke seg at ordvalget ser ut til å være utslagsgivende for at informantene var mindre positive til bruken av den ene ukorrekte formen enn til den andre ukorrekte formen.

I forbindelse med omtalen av påstand 21 og 22 er det sentralt å trekke fram at informantenes kjennskap til hva slags former som er korrekte og ukorrekte er utslagsgivende for hvordan de har svart; hvis en skal kunne si noe om ungdommene *egentlig* verdsetter det korrekte språket eller ikke, er det en fordel å vite hvilken kjennskap de har til norsk rettskriving. I tillegg kan en kanskje anta at en språkbruker som virkelig verdsetter det korrekte språket, ikke bare bruker former som er frekvente i skriftbildet, men at språkbrukeren faktisk sjekker hva som er korrekte og ukorrekte former dersom han eller hun er i tvil.

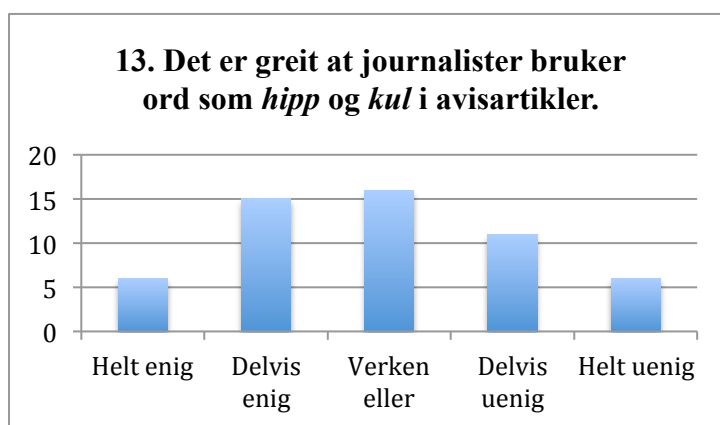
4.1.3 Påstander knytta til engelske ord og uttrykk

I dette underkapitlet skal jeg presentere påstand 13–17 som er knytta til engelske ord og uttrykk. Med engelske ord og uttrykk mener jeg former som både er innenfor og utenfor den offisielle rettskrivingsnormalen, og det er altså snakk om både norvagiserte former

og ikke-norvagiserte former. Én av påstandene er av generell karakter, mens resten av påstandene er formulert med eksempelord.

Påstand 13 er formulert på følgende måte: ”Det er greit at journalister bruker ord som *hipp* og *kul* i avisartikler.” Informantenes svar fordeler seg slik: 6 informanter var helt enige i påstanden (11,1 %), 15 var delvis enige (27,8 %), 16 hadde ingen formening om påstanden (29,6 %), 11 var delvis uenige (20,4 %), og 6 var helt uenige (11,1 %). Svarene er også vist i figur 16:

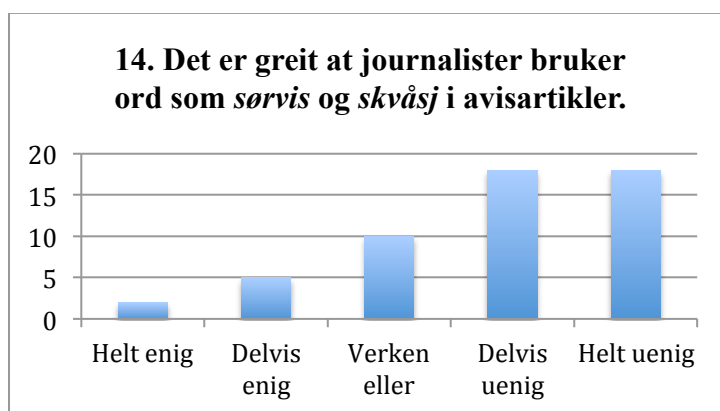

Figur 16: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 13.

Svarangivelsen viser at informantene fordeler seg spredt ut over kategoriene, og hvorfor det er slik, er ikke lett å gi et nøyaktig svar på. Ordene *hipp* og *kul* er innenfor den offisielle rettskrivinga, og det er kanskje grunnen til at en del informanter var helt eller delvis enige i påstanden. Siden disse to ordene dermed offisielt sett er legitime å bruke, er det grunn til å anta at de informantene som i større eller mindre grad var uenige i påstanden, tenkte at bruken av disse ordene henger sammen med et stilvalg – kanskje er det slik at det ikke passer seg å bruke slike ord i en formell tekst? At det er journalister og avisartikler det er snakk om, kan dessuten være utslagsgivende for at mange informanter ikke hadde noen formening om påstanden, samtidig som informantene kanskje tenkte at det avhenger av hvilken type avisartikkel det er snakk om.

Påstand 14 er følgende: ”Det er greit at journalister bruker ord som *sørvis* og *skvåsj* i avisartikler.” Disse to ordene er norvagisert fra engelsk, men de er lavfrekvente, og derfor er det interessant å undersøke hvordan ungdom forholder seg til bruken av disse ordene. Det var kun 53 informanter som svarte på denne påstanden, og informantenes svar fordeler seg på følgende måte: 2 informanter var helt enige (3,7 %), 5 var delvis enige (9,4 %), 10 hadde ingen formening om påstanden (18,9 %), 18 var

delvis uenige (34 %), og 18 var helt uenige (34 %). Svarangivelsen er også vist i figur 17:

Figur 17: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 14.

Over halvparten av ungdommene var altså uenige i påstanden, og det kan henge sammen med at disse formene framstår som ukorrekte fordi de er lite brukt. I del 3 av spørreskjemaet kom det dessuten fram at en av informantene ikke visste hva disse ordene betyr: Informanten, som svarte blankt på påstanden, kommenterte følgende til denne påstanden: ”Vet ikke hva disse ordene betyr.” I etterkant av undersøkelsen ser jeg at det hadde vært interessant å be informantene om å ta stilling til en påstand med samme ordlyd, hvor ordene *service* og *squash* hadde blitt brukt, som et tillegg til påstand 14. Dersom jeg hadde gjort det, kunne jeg i større grad ha sammenligna hvordan informantene forholder seg til de norvagiserte ordene som kommer fra engelsk, og de engelske ordene som ikke er norvagiserte. Likevel er det nok grunn til å anta at ungdommene hadde vært mest positive til bruken av de ordene som er hyppigst brukt.

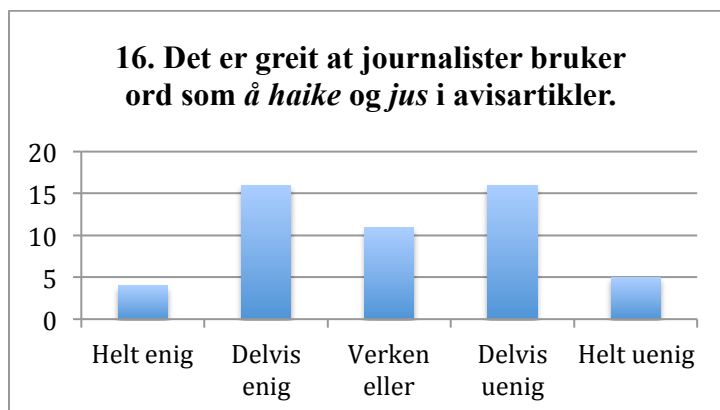
Påstand 15 lyder som følger: ”Det er greit at journalister bruker ord som *nice* og *happy* i avisartikler.” Informantenes svar på denne påstanden fordeler seg slik: 1 informant var helt enig (1,9 %), 14 informanter var delvis enige (26 %), 11 hadde ingen formening om påstanden (20,3 %), 19 var delvis uenige (35,1 %), og 9 var helt uenige (16,7 %). Svarene er også vist i figur 18:

Figur 18: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 15.

Som tallene viser, var størsteparten av informantene i ulik grad uenige i påstanden. Dersom en sammenligner disse tallene med informantenes svar på påstand 14, er det interessant å se at flere informanter i større grad var enige i påstand 15 enn de var enige i påstand 14, noe som innebærer at flere av ungdommene var mer positive til de engelske ordene som er utenfor den offisielle rettskrivinga, men som er høyfrekvente, og at de var mer negative til de norvagserte ordene som offisielt sett er legitime å bruke i norsk rettskriving.

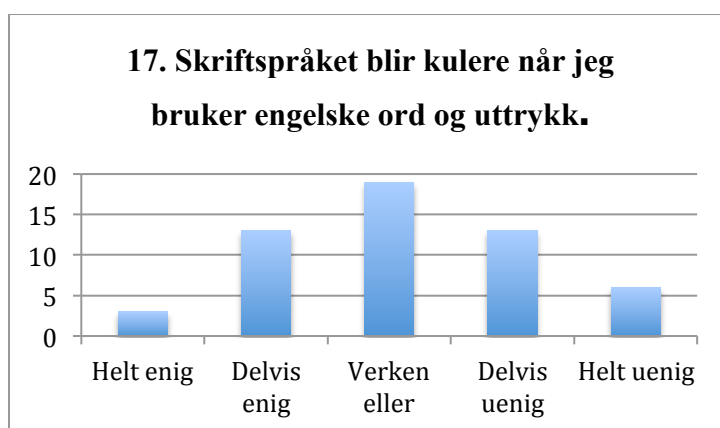
Påstand 16 er som følger: ”Det er greit at journalister bruker ord som *å haike* og *jus* i avisartikler.” Det var kun 52 informanter som tok stilling til denne påstanden, og informantenes svar fordeler seg slik: 4 informanter var helt enige (7,7 %), 16 var delvis enige (30,8 %), 11 hadde ingen formening om påstanden (21,1 %), 16 var delvis uenige (30,8 %), og 5 var helt uenige (9,6 %). Svarangivelsen er også vist i figur 19:

Figur 19: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 16.

Som tallene viser, har informantene fordelt seg relativt spredt ut over de ulike kategoriene. Det er overraskende at en så stor andel av ungdommene i større eller mindre grad var uenige i påstanden, og en kan lure på dette henger sammen med manglende kjennskap til tillatte former i den offisielle rettskrivinga, eller om det er slik at de helst foretrekker andre former som er hyppigere brukt i skriftbildet. I og med at såpass få informanter var enige i påstanden, kan en også lure på om informantene har blitt leda av spørsmålet til å tro at formene *å haike* og *jus* er ukorrekte.

Påstand 17 formulerte jeg på følgende måte: ”Skriftspråket blir kulere når jeg bruker engelske ord og uttrykk.” Ved å be informantene ta stilling til denne påstanden ville jeg undersøke om ungdommene har ei holdning om at det er kulere med et skriftspråk som er påvirket av engelsk. Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 20:

Figur 20: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 17.

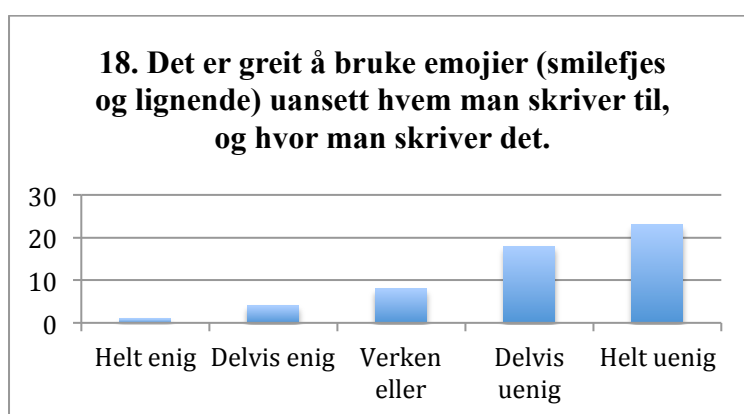
Som figuren viser, er informantene spredt i synet når det gjelder om skriftspråket blir kulere ved bruk av engelske ord og uttrykk. 3 informanter var helt enige i påstanden (5,6 %), mens 13 informanter var delvis enige (24,1 %). I tillegg var 13 informanter delvis uenige i påstanden (24,1 %), mens 6 var helt uenige (11,1 %). Noe overraskende var det at såpass mange som 19 informanter (35,1 %) ikke hadde noen formening om påstanden. I del 3 av spørreskjemaet var det en informant som hadde kommentert følgende til denne påstanden: ”Det kommer an på sammenhengen.”, og denne informanten hadde svart *delvis uenig*. Basert på denne kommentaren og informantenes spredte svarangivelse kan det virke som om det er kult å bruke engelske ord og uttrykk i noen teksttyper, samtidig som det ikke er kult i andre. I underkapittel 4.2.3 skal jeg presentere spørsmålene som knytter seg til engelske ord og uttrykk, og presentasjonen

av spørsmål 34 og 35 vil gi et mer nyansert bilde av ungdommenes holdninger til bruken av ikke-norvagiserte engelske ord og uttrykk i ulike teksttyper.

4.1.4 Påstander knytta til emoji

Påstand 18–20 er knytta til bruken av emoji på generell basis og i ulike sammenhenger. Det er nok ei utbredt forestilling at emoji hører hjemme i uformelle teksttyper, for eksempel i sosiale medier og tekstmeldinger, men likevel ville jeg undersøke hvordan ungdom forholder seg til bruken av slike former, i og med at denne bruken er et relativt nytt trekk ved skriftspråket i uformelle sammenhenger.

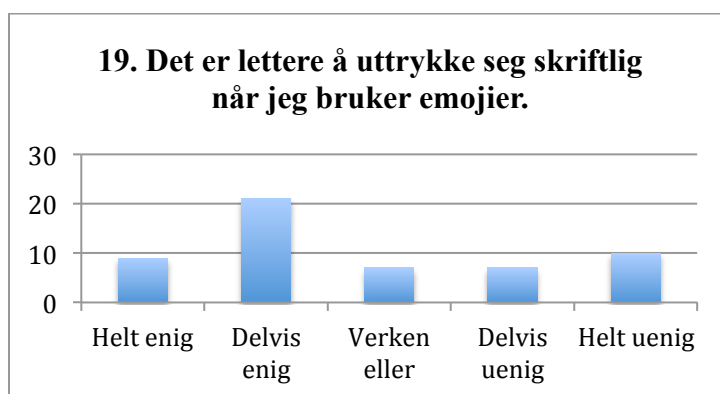
Påstand 18 er som følger: ”Det er greit å bruke emoji (smilefjes og lignende) uansett hvem man skriver til, og hvor man skriver det.” Informantenes svar fordeler seg på denne måten: 23 informanter var helt uenige i påstanden (42,6 %), 18 var delvis uenige (33,3 %), 8 informanter hadde ingen formening om påstanden (14,8 %), 4 var delvis enige (7,4 %), og én informant var helt enig (1,9 %). Svarene er også illustrert i figur 21:

Figur 21: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 18.

Størsteparten av informantene var altså uenige i påstanden, og funnene kan gi en indikasjon på at mange ungdommer har en viss sjangerbevissthet når det gjelder bruken av emoji, i og med at de har ei formening om at emoji ikke er passende å bruke i alle typer tekster. Likevel viser tallene at en liten del av ungdommene faktisk er enige i påstanden, og dersom en tar svarene deres seriøst, kan en tenke seg at disse ungdommene kanskje ikke er like normbevisste, og at de dermed ikke er like flinke til å tilpasse språket sitt til sjanger og sammenheng.

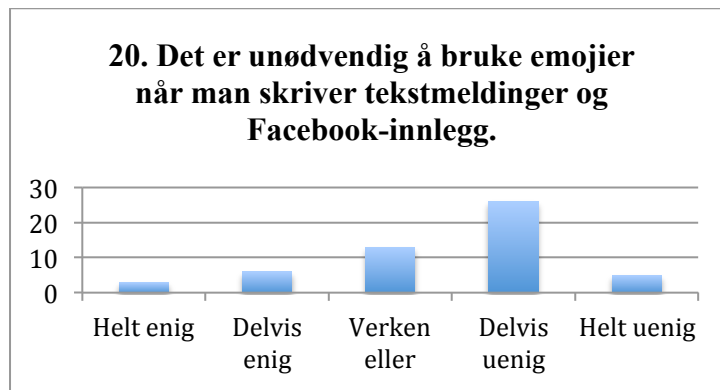
Påstand 19 er formulert på følgende måte: ”Det er lettere å uttrykke seg skriftlig når jeg bruker emoji-er.” Siden bruken av emoji-er kan fungere som en erstatter for kroppsspråk i muntlig kommunikasjon, er det interessant å undersøke om ungdommens bruk av emoji-er kan henge sammen med at emoji-er kan gjøre den skriftlige kommunikasjonen lettere. Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 22:

Figur 22: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 19.

Figuren viser at 9 informanter var helt enige i påstanden (16,6 %), 21 informanter var delvis enige (38,9 %), 7 hadde ingen formening om påstanden (13 %), 7 var delvis uenige (13 %), og 10 var helt uenige (18,5 %). Flesteparten av ungdommene synes altså at det er lettere å uttrykke seg skriftlig med emoji-er, og dette funnet kan muligens antyde at de ungdommene som mener det, faktisk bruker emoji-er. Likevel kan det virke som om ungdommenes bruk av emoji-er er svært avhengig av hvilken teksttype det er snakk om, og om emoji-er dermed er passende å bruke i den aktuelle teksttypen eller ikke, for en informant som svarte *delvis enig*, kommenterte følgende til denne påstanden: ”I tekstmeldinger og sosiale medier, men ikke skole og jobb.” På grunnlag av dette er det ikke sikkert at ungdommene som var enige i påstanden, nødvendigvis hadde vært enige i påstanden dersom det hadde dreid seg om tekster i formelle sammenhenger, noe som betyr at de trolig heller ikke hadde vært tilbøyelige til å bruke emoji-er i formelle teksttyper.

Påstand 20 er følgende: ”Det er unødvendig å bruke emoji-er når man skriver tekstmeldinger og Facebook-innlegg.” Det var kun 53 informanter som tok stilling til denne påstanden, og svarene fordeler seg slik, som vist i figur 23:

Figur 23: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 20.

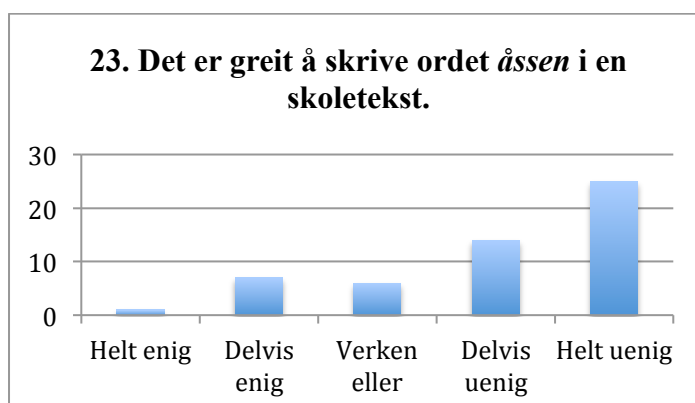
Som figuren viser, er det en klar størstepart som var delvis eller helt uenige i påstanden: 26 informanter var delvis uenige (49,1 %), og 5 var helt uenige (9,4 %). Resten av informantene fordeler seg slik: 13 informanter hadde ingen formening om påstanden (24,5 %), 6 informanter var delvis enige (11,3 %), og 3 informanter var helt enige (5,7 %). I likhet med påstand 19 kan en tenke seg at ungdommenes svar på påstand 20 kan henge sammen med deres faktiske bruk av emojier; det er lite sannsynlig at ungdommer som synes emojier er unødvendige, bruker emojier i tekstmeldinger og Facebook-innlegg.

4.1.5 Påstander knytta til radikale og moderate former i bokmålsnormalen

Påstand 23–30 er knytta til radikale og moderate former i bokmålsnormalen. Istedenfor å formulere generelle påstander knytta til bruken av disse formene valgte jeg å formulere påstandene med ulike eksempelord. Siden de moderate formene kan sies å ha en dominans overfor de radikale formene, er det av stor interesse å undersøke hvordan informantene forholder seg til de radikale formene. Påstandene er stort sett formulert slik at informantene måtte ta stilling til bruken av radikale former i formelle teksttyper, på bakgrunn av min antakelse om at informantene var mer negative til slike former i disse teksttypene. I tillegg er noen av påstandene, altså påstand 28, 29 og 30, formulert slik at informantene måtte ta stilling til om visse former er ”penere” enn andre former.

Påstand 23 er som følger: ”Det er greit å skrive ordet *åssen* i en skoletekst.” Min antakelse var at mange av informantene ikke visste at det offisielt sett er legitimt å bruke ordet *åssen* i skriftspråket, og med denne påstanden ville jeg undersøke hvordan informantene forholder seg til bruken av dette ordet. Det var kun 53 informanter som tok stilling til denne påstanden, og informantenes svarangivelse fordeler seg slik, som

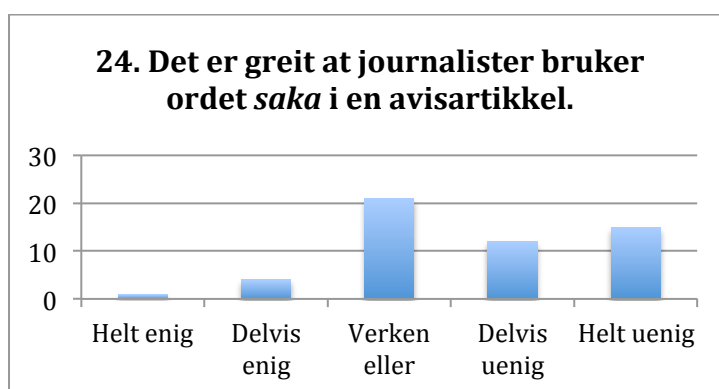
vist i figur 24:

Figur 24: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 23.

Figuren viser at størsteparten av informantene i større eller mindre grad var uenige i påstanden, og at de dermed tenkte at det ikke er greit å bruke ordet *åssen* i en tekst av mer formell karakter. Informantenes svar fordeler seg slik: Én informant var helt enig i påstanden (1,9 %), 7 informanter var delvis enige (13,2 %), 6 hadde ingen formening om påstanden (11,3 %), 14 var delvis uenige (26,4 %), og 25 var helt uenige (47,2 %). Det er oppsiktsvekkende at en så stor andel ungdommer var delvis eller helt uenige i påstanden, og en kan lure på om grunnen er at de har en manglende kjennskap til valgfriheten i bokmålsnormalen, eller om det er fordi de har ei forestilling om at ordet *åssen* er for ”uformelt” og talespråksnært til at det er passende å bruke det i en formell sammenheng.

Påstand 24 er følgende: ”Det er greit at journalister bruker ordet *saka* i en avisartikkel.” Det var kun 53 informanter som tok stilling til denne påstanden, og informantenes svar fordelte seg på denne måten, som vist i figur 25:

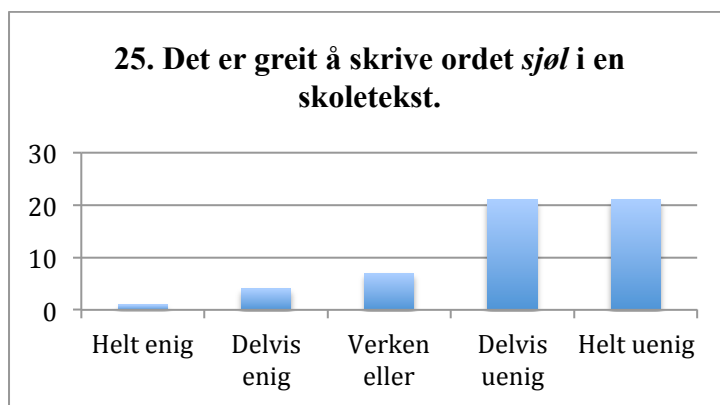

Figur 25: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 24.

Et flertall av informantene svarte at de var helt eller delvis uenige i påstanden: 15 informanter var helt uenige (28,3 %), og 12 var delvis uenige (22,6 %). Det var kun én informant som var helt enig i påstanden (1,9 %), og 4 informanter som var delvis enige (7,5 %). I tillegg hadde 21 informanter ingen formening om påstanden (39,6 %). Det er interessant at såpass mange var uenige i påstanden, og at en stor andel ikke hadde noen formening om den. En informant som svarte blankt, kommenterte følgende til påstanden: ”Vet ikke hva det betyr.”, og denne kommentaren kan tyde på at flere av informantene heller ikke kjente igjen dette ordet, i og med at ordet *saka* er lite brukt i skriftbildet, og at det dermed framstår som ukorrekt. Dessuten kan språket som journalister bruker, virke fjernt for ungdommene, noe som kan være grunnen til at såpass mange ikke hadde noen formening om påstanden.

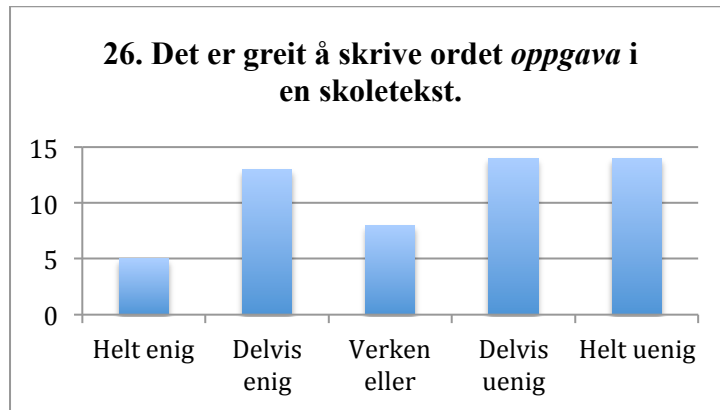
Påstand 25 er formulert på denne måten: ”Det er greit å skrive ordet *sjøl* i en skoletekst.” Informantenes svarangivelse er fordelt på denne måten: Én informant var helt enig i påstanden (1,8 %), 4 informanter var delvis enige (7,4 %), 7 informanter hadde ingen formening om påstanden (13 %), 21 informanter var delvis uenige (38,9 %), og 21 informanter var helt uenige (38,9 %). Svarene er også vist i figur 26:

Figur 26: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 25.

Blant disse ungdommene er det dermed en tydelig tendens til at det ikke er greit å bruke ordet *sjøl* i en skoletekst, altså i en tekst av mer formell karakter.

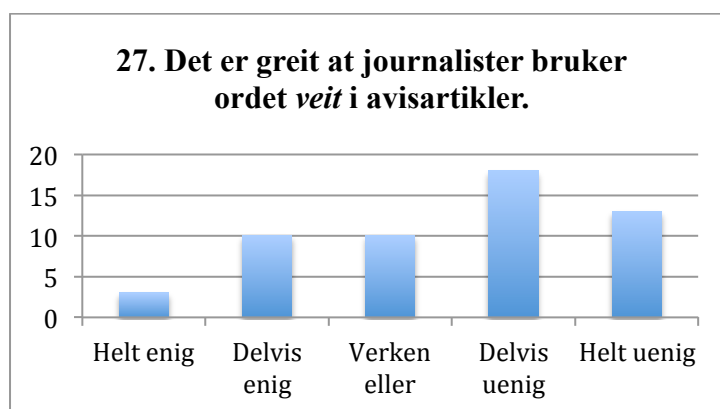
Påstand 26 er følgende: ”Det er greit å skrive ordet *oppgava* i en skoletekst.” Informantenes svar fordeler seg på denne måten, som vist i figur 27:

Figur 27: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 26.

Flesteparten av informantene var altså i større eller mindre grad uenige i påstanden: 14 informanter var delvis uenige (25,9 %), og 14 informanter var helt uenige (25,9 %). Ellers var 13 informanter delvis enige i påstanden (24,1 %), og 5 var helt enige (9,3 %). I tillegg hadde 8 informanter ingen formening om påstanden (14,8 %). Dersom en sammenligner informantenes svarangivelse på påstand 24 og 26, er det interessant å se at informantene har svart ulikt på de to påstandene, til tross for at ordene *oppgava* og *saka* er i samme grammatiske kategori, for informantene var i litt større grad enige i påstand 26 enn de var enige i påstand 24. Kanskje skyldes dette at ordet *oppgava* er mer vanlig å bruke i skolesammenheng, og at ordets frekvens i skriftbildet dermed er årsaken til den mer positive holdninga? I tillegg viser tallene at en større andel ikke hadde noen formening om påstand 24 sammenligna med påstand 26, noe som kanskje kan forklares ut fra at journalisters språk kan virke fjernt for ungdommene.

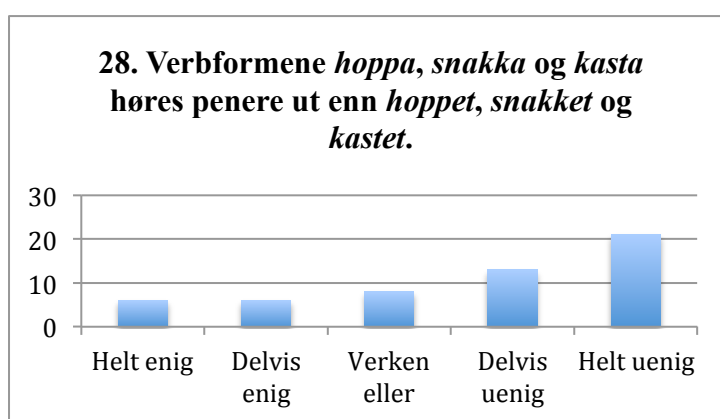
Påstand 27 er formulert på denne måten: ”Det er greit at journalister bruker ordet *veit* i avisartikler.” Informantenes svar fordeler seg slik, som vist i figur 28:

Figur 28: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 27.

Størsteparten av informantene var altså i større eller mindre grad uenige i påstanden: 18 informanter var delvis uenige (33,3 %), og 13 var helt uenige (24,1 %). Ellers var 3 informanter helt enige i påstanden (5,6 %), og 10 informanter var delvis enige (18,5 %). I tillegg hadde 10 informanter ingen formening om påstanden (18,5 %). Det er godt mulig at informantenes svar fordeler seg på denne måten fordi mange trolig forbinder denne formen med nynorsk, og at de ikke vet at denne formen også er tillatt i bokmål.

Påstand 28 lyder som følger: ”Verbformene *hoppa, snakka* og *kasta* høres penere ut enn *hoppet, snakket* og *kastet*.” Denne påstanden er formulert på bakgrunn av min antakelse om at de fleste av ungdommene synes at formene *hoppet, snakket* og *kastet* er penere enn *hoppa, snakka* og *kasta*, slik at informantene måtte ta et aktivt valg i å være uenige dersom de var det, nettopp for å unngå ledende spørsmål og fordi det kreves mer av en informant å være uenig i en påstand enn å være enig. Min antakelse om informantenes svar styrte også hvordan påstand 29 og 30 er formulert (se nedenfor). Informantenes svar på påstand 28 fordeler seg på denne måten: 6 informanter var helt enige i påstanden (11,1 %), 6 var delvis enige (11,1 %), 8 hadde ingen formening om påstanden (14,8 %), 13 informanter var delvis uenige (24,1 %), og 21 informanter var helt uenige (38,9 %). Informantenes svarangivelse er også vist i figur 29:

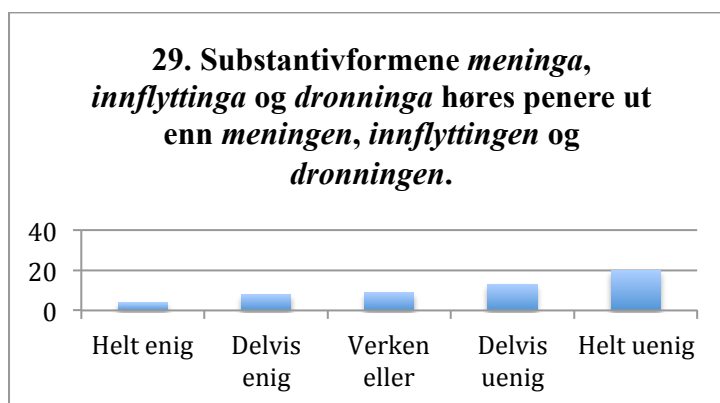

Figur 29: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 28.

Størsteparten av informantene var altså i større eller mindre grad uenige i påstanden. En av informantene som var delvis uenig, kommenterte følgende til påstanden: ”De er lettere å si, men det er penere og mer behagelig å lese *snakket*.” Denne kommentaren er både interessant og noe forvirrende på samme tid: I denne kommentaren blir talespråket og skriftspråket blanda sammen i samme setning, og det kan virke som om informanten tenker at formene *hoppa, snakka* og *kasta* hører hjemme i talespråket, mens informanten

foretrekker at formene *hoppet*, *snakket* og *kastet* blir brukt i skriftspråket, nettopp fordi de oppfattes som penere enn de andre formene, og fordi de hyppigere blir brukt (herav *mer behagelig å lese*). Ellers hadde det vært interessant å vite hva informantene legger i ordet *penere*, altså om det er et positivt lada ord, eller om det er lite positivt lada ord som likevel innebærer en viss status og smak, og som informantene slik sett har en viss ironisk distanse til.

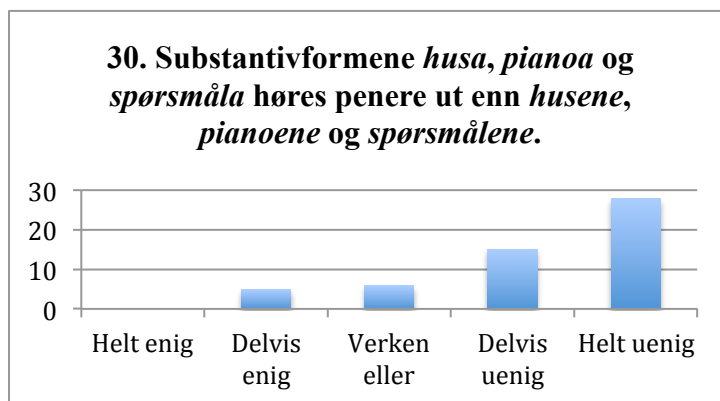
Påstand 29 er følgende: ”Substantivformene *meninga*, *innflyttinga* og *dronninga* høres penere ut enn *meningen*, *innflyttingen* og *dronningen*.” Informantenes svar fordeler seg slik: 4 informanter var helt enige påstanden (7,4 %), 8 var delvis enige (14,8 %), 9 hadde ingen formening om påstanden (16,7 %), 13 informanter var delvis uenige (24,1 %), og 20 var helt uenige (37 %). Den samme informanten som hadde kommentert påstand 28, kommenterte det samme til denne påstanden, og også her var informanten delvis uenig i påstanden: ”Det er lettere å si, men det er penere og mer behagelig å lese *meningen*.” Informantenes svarangivelse er også vist i figur 30:

Figur 30: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 29.

Det er interessant at informantenes svar har spredt seg ut over de ulike svaralternativene, noe som kan indikere at noen informanter ikke forholder seg til ”penhet” langs den tradisjonelle ”fint”–”bredt”-aksa, eller at de ikke vil forholde seg til dette når de blir spurt. Likevel er det verdt å merke seg at flesteparten av ungdommene trolig foretrekker å bruke former som tradisjonelt sett har blitt oppfatta som ”penere”; et klart flertall er uenige i påstanden, og de mener at formene *meningen*, *innflyttingen* og *dronningen* er penere enn *meninga*, *innflyttinga* og *dronninga*.

Påstand 30 er følgende: ”Substantivformene *husa, pianoa* og *spørsmåla* høres penere ut enn *husene, pianoene* og *spørsmålene*.” Informantenes svar fordeler seg på denne måten, som vist i figur 31:

Figur 31: Slik fordeler andelen informanter seg etter påstand 30.

Figuren viser at det er et klart flertall som i større eller mindre grad var uenige i påstanden: 15 informanter var delvis uenige (27,8 %), og 28 informanter var helt uenige (51,9 %). I tillegg hadde 6 informanter ingen formening om påstanden (11,1 %), mens 5 informanter var delvis enige (9,2 %). Ingen informanter var helt enige i påstanden. En av informantene som var helt uenig i påstanden, kommenterte følgende: ”*Husa, spørsmåla* og *pianoa* høres absolutt ikke finere ut enn *husene, pianoene* og *spørsmålene*.” Dette er en interessant kommentar, og det er tydelig at det eksisterer ei forestilling om at noen former i rettskrivinga er penere enn andre.

4.2 Spørsmål i spørreskjemaet

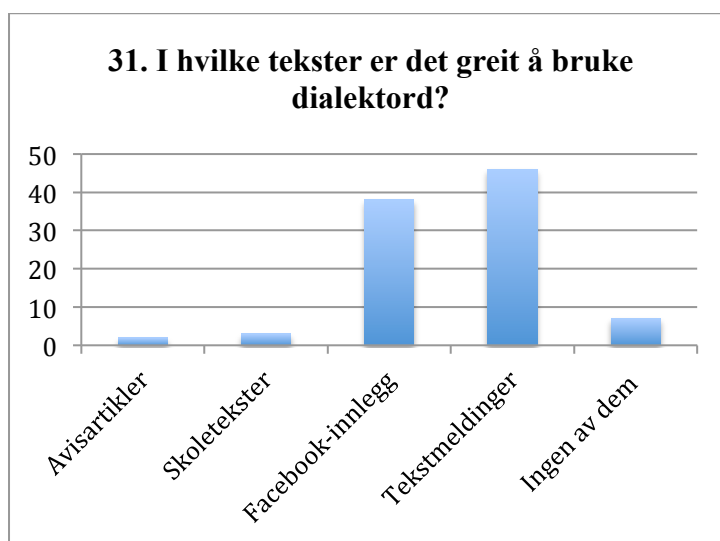
Del 2 av spørreskjemaet består av 15 spørsmål hvor informantene kunne krysse av for flere svaralternativer, og dette er spørsmålene som er nummerert fra 31 til 45 i spørreskjemaet som er vedlagt. Svaralternativene som informantene kunne velge, er *avisartikler, skoletekster, Facebook-innlegg, tekstmeldinger* og *ingen av dem*. Spørsmålene har som hensikt å konkretisere påstandene ovenfor til en viss grad, slik at funnene i studien blir mer nyansert. I og med at informantene kunne krysse av for flere alternativer, varierer den totale svarandelen fra spørsmål til spørsmål, men i likhet med påstandene ovenfor har totalt 54 informanter svart på spørsmålene, med unntak av spørsmål 36 og 37 hvor det var ett blankt svar på hvert av spørsmålene, i tillegg til at det var to blanke svar på spørsmål 41. Dette delkapitlet har jeg valgt å organisere i fem

ulike underkapitler, slik som i delkapitlet om påstandene, og jeg har valgt ei slik inndeling for å gjøre teksten mer leservennlig. Inndelinga kan selvsagt diskuteres, ettersom noen av spørsmålene kan passe inn i flere underkapitler.

4.2.1 Spørsmål knytta til dialektord og talemålsnære former

I dette underkapitlet skal jeg presentere spørsmålene som knytter seg til bruken av dialektord og talemålsnære former i ulike teksttyper, og det gjelder spørsmål 31 og 42, selv om andre spørsmål også kunne ha passa inn her.

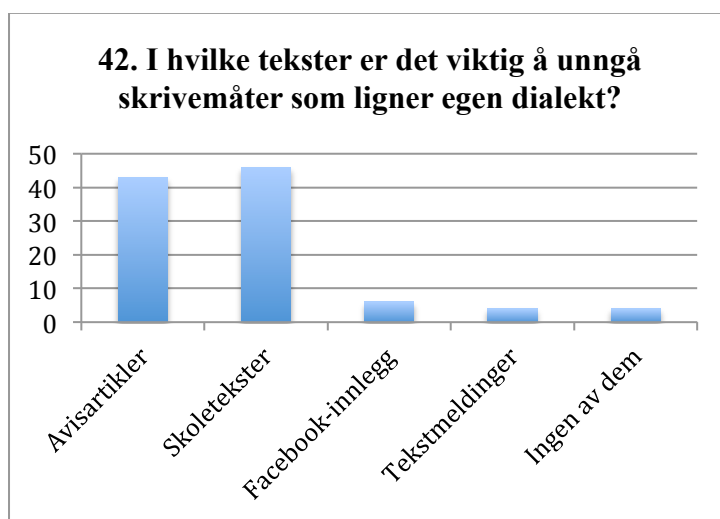
Spørsmål 31 er som følger: ”I hvilke tekster er det greit å bruke dialektord?” Informantene fordeler seg slik på de ulike kategoriene: 2 svarte *avisartikler* (3,7 %), 3 svarte *skoletekster* (5,5 %), 38 svarte *Facebook-innlegg* (70,4 %), 46 svarte *tekstmeldinger* (85,2 %), og 7 svarte *ingen av dem* (13 %). Informantenes svarangivelse er også illustrert i figur 32:

Figur 32: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Som figuren viser, er det et klart flertall som syntes det er greit å bruke dialektord i Facebook-innlegg og tekstmeldinger, og muligens kan disse tallene også si noe om ungdommenes faktiske bruk av dialektord i ulike tekster, selv om det ikke nødvendigvis er ei kobling her. En av informantene som hadde svart *Facebook-innlegg* og *tekstmeldinger*, kommenterte dessuten følgende til dette spørsmålet: ”Det kommer an på hvem du skriver til.”, og det kan tyde på at denne ungdommen er bevisst på at språkbruk avhenger av både teksttype, sammenheng og mottaker.

Spørsmål 42 er følgende: ”I hvilke tekster er det viktig å unngå skrivemåter som ligner egen dialekt?” Informantene fordeler seg på denne måten, som vist i figur 33:

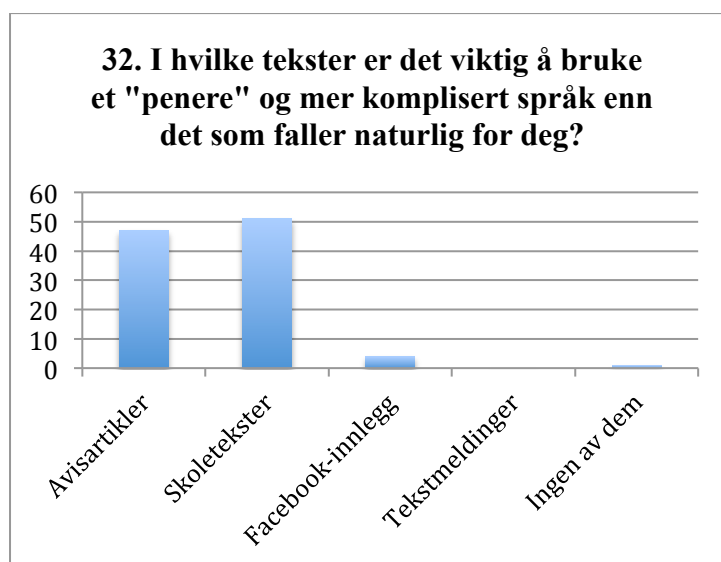
Figur 33: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Figuren viser at omtrent alle informantene syntes at det er viktig å unngå å bruke talemålsnære skrivemåter i avisartikler og i skoletekster, ettersom 43 og 46 informanter henholdsvis kryssa av på *avisartikler* og *skoletekster*, noe som utgjør 80 % og 85,1 %. Ellers kryssa 6 informanter av på *Facebook-innlegg* (11,1 %), 4 kryssa av på *tekstmeldinger* (7,4 %), og 4 kryssa av på *ingen av dem* (7,4 %). Det er iøynefallende at ungdommene ser ut til å ha ei forestilling om at det er viktig å unngå talemålsnære former i avisartikler og skoletekster, men som jeg nevnte i delkapittel 3.4, kan informantene ha misforstått spørsmålet i form av at de tror spørsmålet dreier seg om bruken av dialektord, altså ord som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, i de ulike teksttypene.

4.2.2 Spørsmål knytta til korrekthet og ukorrekte grammatiske former

I dette underkapitlet skal jeg presentere spørsmålene som knytter seg til korrekthet og bruken av ukorrekte grammatiske former i ulike teksttyper, og det gjelder spørsmål 32, 43, 44 og 45. Her kunne jeg også ha omtalt spørsmålene som knytter seg til bruken av engelske ord og uttrykk, som også er ukorrekte sammenligna med hva som offisielt sett er tillatte former i norsk rettskriving, men disse spørsmålene er altså plassert i det neste underkapitlet, 4.2.3.

Spørsmål 32 er følgende: ”I hvilke tekster er det viktig å bruke et ”penere” og mer komplisert språk enn det som faller naturlig for deg?” Informantenes fordeling på de ulike teksttypene er vist i figur 34:

Figur 34: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Figuren viser at alle ungdommene stort sett syntes at det er viktig å gjøre språket i avisartikler og skoletekster ”penere” og mer komplisert, ettersom 47 informanter svarte *avisartikler* (87 %), og 51 informanter svarte *skoletekster* (94,4 %). I tillegg er det 4 informanter som svarte *Facebook-innlegg* (7,4 %), og én informant som svarte *ingen av dem* (1,9 %). Ingen informanter svarte *tekstmeldinger*. Disse funnene kan tyde på at det eksisterer ei korrekthetsforestilling hos disse ungdommene om at et ”penere” og mer komplisert språk innebærer en høyere personlig status. Likevel er det ikke godt å si om dette er ungdommenes faktiske meninger, eller om svarangivelsen er et uttrykk for det ungdommene *tror* blir forventet av dem, og at disse ungdommene dermed svarer ut fra det som virker ”strategisk klokt”. Dersom det faktisk eksisterer ei slik forestilling hos ungdommene om at et komplisert språk er et uttrykk for god skrivekompetanse, vil det være ei misoppfatning.

Spørsmål 43 er formulert på følgende måte: ”I hvilke tekster er det greit å skrive ukorrekt?” Informantene fordeler seg slik: 2 svarte *avisartikler* (3,7 %), 4 svarte *skoletekster* (7,4 %), 18 svarte *Facebook-innlegg* (33,3 %), 47 svarte *tekstmeldinger* (87 %), og 7 svarte *ingen av dem* (13 %). Svarene er også illustrert i figur 35:

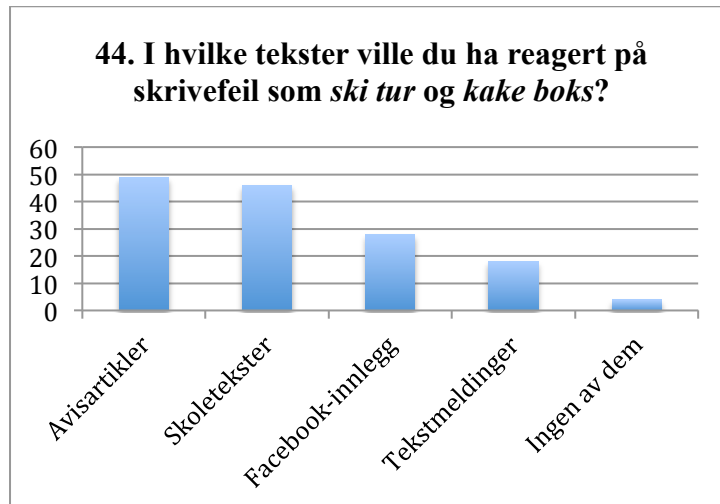

Figur 35: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Det er altså en tydelig tendens blant disse ungdommene til at de syntes det er greit å skrive ukorrekt i tekstmeldinger, men at det ikke er greit i tekster av mer formell karakter, slik som avisartikler og skoletekster. Etersom Facebook-innlegg tradisjonelt sett har blitt oppfatta som en mer uformell teksttype, er det interessant at såpass få ungdommer svarte at det er greit å skrive ukorrekt på denne arenaen. Dette kan tyde på at Facebook-innlegg regnes for å være en mer formell teksttype enn det en tidligere har antatt, noe som trolig henger sammen med at disse innleggene eksponeres for et relativt stort publikum.

Spørsmål 44 er følgende: ”I hvilke tekster ville du ha reagert på skrivefeil som *ski tur* og *kake boks*?” Informantene fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 49 svarte *avisartikler* (90,7 %), 46 svarte *skoletekster* (85,2 %), 28 svarte *Facebook-innlegg* (51,2 %), 18 svarte *tekstmeldinger* (33,3 %), og 4 svarte *ingen av dem* (7,4 %). Svarene er også illustrert i figur 36:

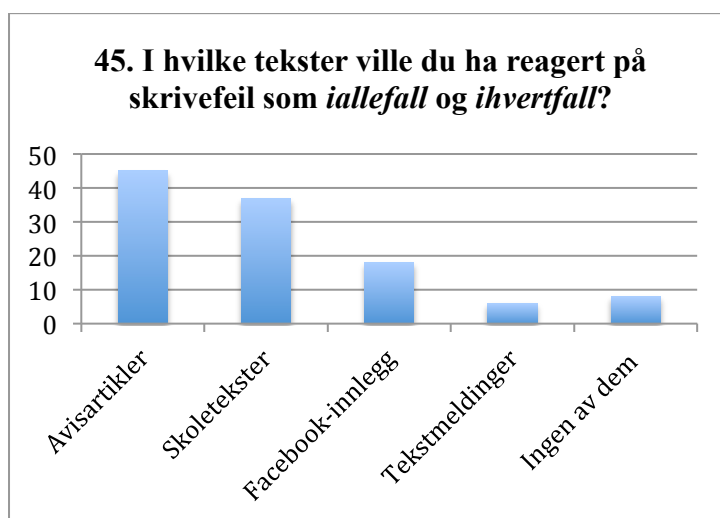
Figur 36: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Det er altså et klart flertall av ungdommene som hevda at de ville ha reagert på disse særskrivingsfeilene i avisartikler og skoletekster, og noe overraskende er det at såpass mange som 51,2 % og 33,3 % av ungdommene som henholdsvis sa at de ville ha reagert på slike skrivefeil i Facebook-innlegg og tekstmeldinger. En av informantene som svarte *Facebook-innlegg*, *avisartikler* og *skoletekster*, kommenterte følgende til dette spørsmålet: ”Facebook er jeg generelt usikker på.” Dette er en ganske interessant kommentar, for det kan tyde på at informanten ikke er sikker på hvilken grad av formalitet som knytter seg til denne teksttypen; Facebook er en sosial arena hvor en kan holde kontakt og dele ting med familie, venner og andre bekjente, samtidig som det en deler på Facebook, kan nå ut til et større publikum, noe som gjør teksttypen mer offentlig.

Som jeg tidligere har nevnt, kan formuleringsmåten ha vært utslagsgivende for det ungdommene svarte på spørsmål 44, i og med at jeg påpekte at det var snakk om skrivefeil (jf. delkapittel 3.4). Dette gjelder også spørsmål 45 som jeg skal presentere nedenfor. At en såpass stor andel hevda at de ville ha reagert på særskrivingsfeil i avisartikler og skoletekster, er kanskje noe en kan stille spørsmålstegn ved, ettersom slike feil ofte dukker opp i ungdommenes tekster i skolesammenheng. Uansett om informantene ble prega av formuleringsmåten eller ikke, tyder svarene på at ungdommene ser ut til å verdsette det korrekte språket, til tross for at ikke alle behersker alle rettskrivingsnormene. Det er også verdt å merke seg at de fleste av informantene ikke kryssa av for Facebook-innlegg og tekstmeldinger, og det viser at det muligens fins ei holdning om at det korrekte språket ikke er like viktig i slike teksttyper. I tillegg er

det interessant at 4 informanter svarte *ingen av dem* når spørsmålet påpekte at det var snakk om skrivefeil, noe som tyder på at disse informantene har prøvd å være oppriktige i sin svarangivelse.

Spørsmål 45 er formulert på denne måten: ”I hvilke tekster ville du ha reagert på skrivefeil som *iallefall* og *ihvertfall*?” Informantene fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 45 svarte *avisartikler* (83,3 %), 37 svarte *skoletekster* (68,5 %), 18 svarte *Facebook-innlegg* (33,3 %), 6 svarte *tekstmeldinger* (11,1 %), og 8 svarte *ingen av dem* (14,8 %). Svarangivelsen er også vist i figur 37:

Figur 37: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

I likhet med spørsmål 44 hevda de fleste av ungdommene at de ville reagert på slike skrivefeil i avisartikler og skoletekster, og disse høye skåringene på *avisartikler* og *skoletekster* er noe merkelige fordi en kanskje vil anta at ikke såpass mange ungdommer er klar over at disse formene er ukorrekte. I tillegg er det overraskende at 33,3 % av ungdommene ville ha reagert på slike feil i Facebook-innlegg. Som jeg nevnte i omtalen av spørsmål 44, kan formuleringsmåten ha hatt noe å si for informantenes svarangivelse, i og med at såpass mange kryssa av for *avisartikler* og *skoletekster*, og ettersom sannsynligheten er relativt liten for at alle disse ungdommene vet hvordan disse to ordene skrives korrekt. Spørsmålet er da om formuleringsmåten har hatt noe å si for informantenes svar, og om informantene ”lyver” på seg en kompetanse de ikke har, eller om de faktisk svarer oppriktig. Dersom en sammenligner ungdommenes svar på spørsmål 44 og 45, er det dessuten interessant å se at ungdommene i en litt mindre grad ville ha reagert på skrivefeilene *iallefall* og *ihvertfall* enn *ski tur* og *kake boks*.

4.2.3 Spørsmål knytta til engelske ord og uttrykk

I dette underkapitlet skal jeg presentere spørsmålene som knytter seg til bruken av engelske ord og uttrykk i ulike teksttyper, og det innebærer engelske ord og uttrykk som ikke er norvagiserte, og norvagiserte ord som kommer fra engelsk. Spørsmål 34, 35, 37 og 38 havner i denne kategorien, og det er disse spørsmålene som skal presenteres her.

Spørsmål 34 er følgende: ”I hvilke tekster er det greit å bruke ord som *legit*, *what* og *yes*?” Informantene fordeler seg slik på de ulike teksttypene: Ingen informanter svarte *avisartikler*, én informant svarte *skoletekster* (1,9 %), 34 informanter svarte *Facebook-innlegg* (63 %), 51 informanter svarte *tekstmeldinger* (94,4 %), og 2 informanter svarte *ingen av dem* (3,7 %). Informantenes svar er også vist i figur 38:

Figur 38: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Som figuren viser, er det en tydelig tendens til at ungdommene syntes at det er greit å bruke slike ord i tekstmeldinger, og mange av dem syntes også det er greit å bruke disse ordene i Facebook-innlegg. De var altså i større grad enige i at det er greit å bruke ordene *legit*, *what* og *yes* i tekstmeldinger enn i Facebook-innlegg, og dette kan gi en indikasjon på at ungdommene oppfatter slike innlegg for å ha en større grad av formalitet enn tekstmeldinger, samtidig som disse innleggene har en mye mindre grad av formalitet enn avisartikler og skoletekster.

Spørsmål 35 er formulert på denne måten: ”I hvilke tekster er det greit å skrive *ofc*, *lol* og *brb*?” Informantene fordeler seg slik på de ulike teksttypene: Én informant svarte *avisartikler* (1,9 %), ingen informanter svarte *skoletekster*, 21 informanter svarte

Facebook-innlegg (38,9 %), 52 informanter svarte *tekstmeldinger* (96,3 %), og 2 informanter svarte *ingen av dem* (3,7 %). Svarene er også illustrert i figur 39:

Figur 39: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Tendensen er altså at ungdommene syntes det er greit å bruke slike engelske forkortelser i tekstmeldinger, mens de var mindre positive til denne bruken i Facebook-innlegg. Ungdommene var med andre ord mer restriktive til bruken av slike former i Facebook-innlegg enn i tekstmeldinger, som også svarene på spørsmål 34 viser, selv om de var enda mer restriktive i svarangivelsen på spørsmål 35. Som jeg også nevnte i omtalen av spørsmål 34, kan dette henge sammen med at Facebook muligens har en større grad av formalitet enn tekstmeldinger. At det er snakk om engelske forkortelser, kan også spille ei avgjørende rolle for at færre ungdommer syntes det er greit å bruke disse formene i Facebook-innlegg, i og med at disse forkortelsene kanskje ikke blir forstått av alle som leser innlegget.

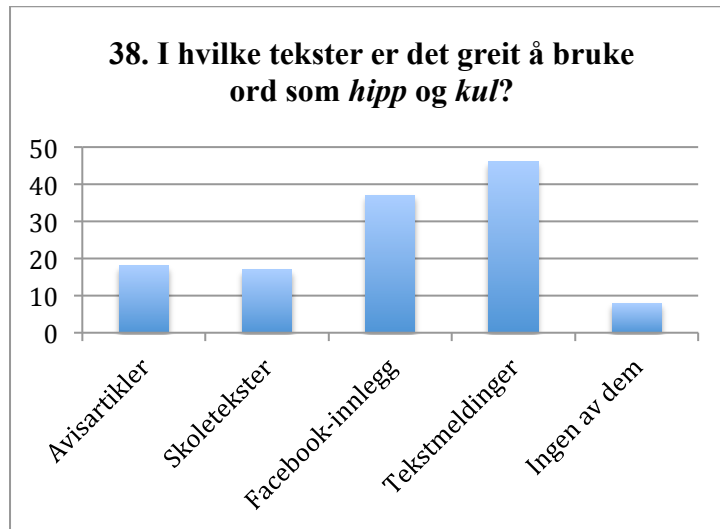
Spørsmål 37 er formulert på følgende måte: ”I hvilke tekster er det greit å bruke ord som *sørvis* og *skvåsj*?” Her er det sentralt å påpeke at disse formene er norvagiserte fra engelsk. Én informant svarte blankt på dette spørsmålet, og informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 5 informanter svarte *avisartikler* (9,4 %), 3 informanter svarte *skoletekster* (5,7 %), 20 informanter svarte *Facebook-innlegg* (37,7 %), 24 informanter svarte *tekstmeldinger* (45,3 %), og 27 informanter svarte *ingen av dem* (51 %). Informantenes svar er også vist i figur 40:

Figur 40: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Det er overraskende at såpass få ungdommer syntes at det er greit å bruke disse ordene i avisartikler og skoletekster, i og med at ordene er innenfor den offisielle rettskrivinga, og ikke minst er det oppsiktsvekkende at 51 % av ungdommene ikke syntes det er greit å bruke disse to ordene i noen av tekstene. Ellers var informantene mer negative til bruken av disse to ordene i Facebook-innlegg og tekstmeldinger enn til de andre engelske ordene og uttrykkene i spørsmål 34 og 35. Informanten som svarte blankt på dette spørsmålet, kommenterte følgende: ”Vet ikke hva de betyr.”. En annen informant som kryssa av på *avisartikler*, *Facebook-innlegg* og *tekstmeldinger*, kommenterte følgende: ”Hva betyr i det hele tatt *sørvis* og *skvåsj*?” Disse to kommentarene kan tyde på at ungdommene muligens var mer negative til bruken av disse ordene fordi de ikke skjønner hva ordene betyr, noe som trolig skyldes ordenes relativt lave frekvens i skriftbildet.

Spørsmål 38 er følgende: ”I hvilke tekster er det greit å bruke ord som *hipp* og *kul*?” Informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 18 informanter svarte *avisartikler* (33,3 %), 17 informanter svarte *skoletekster* (31,5 %), 37 informanter svarte *Facebook-innlegg* (68,5 %), 46 informanter svarte *tekstmeldinger* (85,2 %), og 8 informanter svarte *ingen av dem* (14,8 %). Svarene er også vist i figur 41:

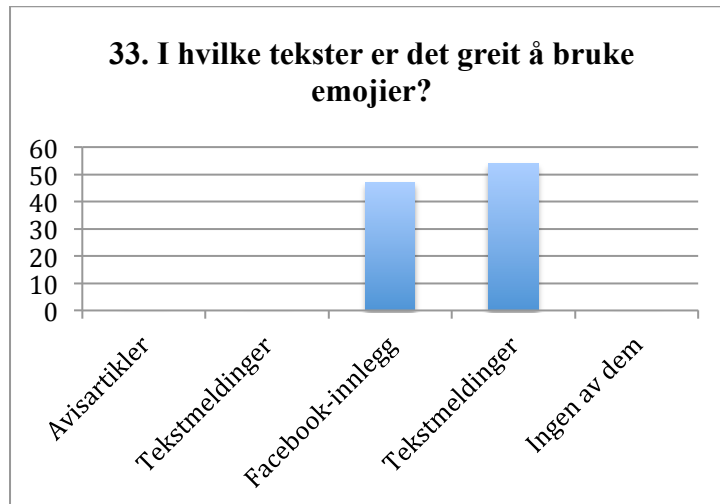

Figur 41: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Ungdommene var altså mer positive til å bruke de norvagiserte formene *hipp* og *kul* i avisartikler og skoletekster enn til å bruke de ikke-norvagiserte formene *legit*, *what*, *yes*, *ofc*, *lol* og *brb* og de norvagiserte formene *sørvis* og *skvåsj* (jf. spørsmål 34, 35 og 37). Likevel var informantene mer positive til å bruke ordene *hipp* og *kul* i Facebook-innlegg og tekstmeldinger enn i avisartikler og skoletekster, og muligens kan dette si noe om at disse ordene er tilknyttet en viss stil, og at de dermed ikke er like passende å bruke i avisartikler og skoletekster. Samtidig er det en relativt stor andel som syntes at det er greit å bruke ordene *hipp* og *kul* i avisartikler og skoletekster, og siden disse formene er såpass preget av engelsk og slang, er dette funnet overraskende, særlig fordi ungdommene tidligere har vært restriktive i svarangivelsen sin. Her kan en lure på om ungdommenes aksept overfor disse to ordene bærer i seg at de har glidd inn som ordinære adjektiver i allmennspråket, som også brukes av voksne, og at ungdom derfor oppfatter ordene som passende å bruke i disse formelle teksttypene.

4.2.4 Spørsmål knyttet til emoji

I dette korte underkapitlet skal jeg presentere spørsmål 33 som er knyttet til bruken av emoji i de ulike teksttypene. Spørsmålet er formulert på den følgende måten: ”I hvilke tekster er det greit å bruke emoji?” Informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: Det var ingen informanter som verken svarte *avisartikler*, *skoletekster* eller *ingen av dem*, 47 informanter svarte *Facebook-innlegg* (87 %), og 54 informanter svarte *tekstmeldinger* (100 %). Svarene er også vist i figur 42:

Figur 42: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Ungdommenes svarangivelse viser altså at det var en stor enighet blant dem om at emojier hører hjemme i Facebook-innlegg og tekstmeldinger, og at de ikke hører hjemme i avisartikler og skoletekster.

4.2.5 Spørsmål knytta til radikale og moderate former i bokmålsnormalen

I dette underkapitlet skal jeg presentere spørsmålene som knytter seg til radikale og moderate former i bokmålsnormalen når de er brukt i de ulike teksttypene, og dette gjelder spørsmål 36, 39, 40 og 41.

Spørsmål 36 er som følger: ”I hvilke tekster er det greit å skrive ordet *åssen*?” Én informant svarte blankt på spørsmålet, og informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 5 informanter svarte *avisartikler* (9,4 %), 5 informanter svarte *skoletekster* (9,4 %), 14 informanter svarte *Facebook-innlegg* (26,4 %), 43 informanter svarte *tekstmeldinger* (81,1 %), og 10 informanter svarte *ingen av dem* (18,9 %). Svarene er også vist i figur 43:

Figur 43: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Det er oppsiktsvekkende at såpass mange av ungdommene ikke syntes at det er greit å bruke dette ordet i andre teksttyper enn i tekstmeldinger, og at så mange som 18,9 % av dem ikke syntes at det er greit å skrive ordet *åssen* i noen teksttyper. Én av informantene som svarte *ingen av dem*, kommenterte følgende: ”Muntlig ord? ☺” Denne kommentaren og tallene over kan dermed gi en indikasjon på at ungdommene ikke har kjennskap til at dette ordet er innenfor den offisielle rettskrivinga, og at de dermed har ei feilaktig forestilling om at ordet *åssen* er et dialektord som ikke er tillatt i norsk rettskriving. Når ungdommene sannsynligvis ikke vet at dette ordet er innenfor den offisielle rettskrivinga, er det naturligvis slik at dette styrer svarene i ei bestemt retning. På bakgrunn av informantenes svar kan det se ut som de har en manglende kjennskap til tillatte former i bokmålsnormalen, og dette er i seg selv et viktig funn i denne studien.

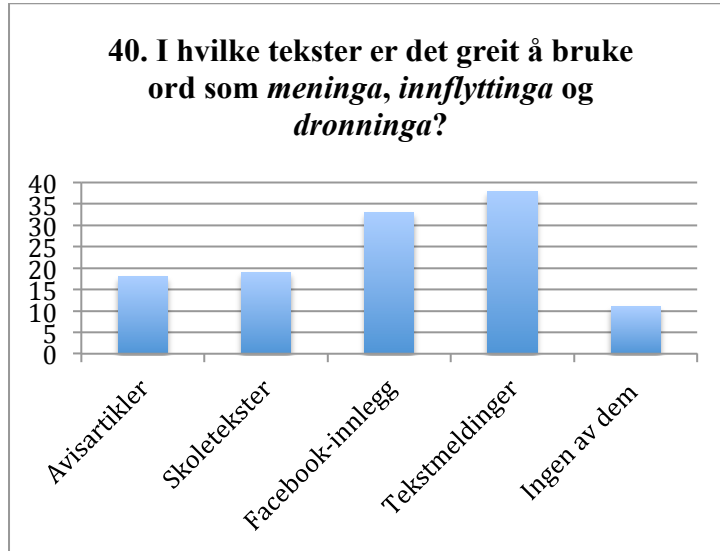
Spørsmål 39 er følgende: ”I hvilke tekster er det greit å bruke ord som *hoppa*, *snakka* og *kasta*?” Informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 18 informanter svarte *avisartikler* (33,3 %), 18 informanter svarte *skoletekster* (33,3 %), 31 informanter svarte *Facebook-innlegg* (57,4 %), 40 informanter svarte *tekstmeldinger* (74,1 %), og 9 informanter svarte *ingen av dem* (16,7 %). Informantenes svar er også vist i figur 44:

Figur 44: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Det er iøynefallende at en stor del av ungdommene ikke syntes det er greit å bruke slike former, som er innenfor den offisielle rettskrivinga, i avisartikler og skoletekster, og at noen ikke syntes det er greit å bruke disse formene i noen av teksttypene. Likevel var ungdommene mer positive til å bruke slike ord i tekstmeldinger og Facebook-innlegg, og da er det nærliggende å tenke seg at det skyldes en høyere toleranse for ukorrekte former i uformelle teksttyper. Informantenes svarangivelse på dette spørsmålet støtter dermed opp under antakelsen om at ungdommene ser ut til å ha en manglende kjennskap til tillatte former i bokmålsnormalen, der de talemålsnære formene trolig blir oppfatta som ukorrekte.

Spørsmål 40 er formulert på den følgende måten: ”I hvilke tekster er det greit å bruke ord som *meninga, innflyttinga og dronninga*?” Informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 18 informanter svarte *avisartikler* (33,3 %), 19 informanter svarte *skoletekster* (35,2 %), 33 informanter svarte *Facebook-innlegg* (61,1 %), 38 informanter svarte *tekstmeldinger* (70,4 %), og 11 informanter svarte *ingen av dem* (20,4 %). Informantenes svar er også vist i figur 45:

Figur 45: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

På dette spørsmålet svarte informantene omtrent likt som de gjorde på spørsmål 39, og tendensen er altså at de var mer positive til å bruke slike talemålsnære former i Facebook-innlegg og tekstmeldinger enn i avisartikler og skoletekster.

Spørsmål 41 er følgende: ”I hvilke tekster er det greit å bruke ord som *husa, pianoa og spørsmåla*?” Det var to informanter som svarte blankt på dette spørsmålet, og informantenes svar fordeler seg slik på de ulike teksttypene: 8 informanter svarte *avisartikler* (15,4 %), 9 informanter svarte *skoletekster* (17,3 %), 24 informanter svarte *Facebook-innlegg* (46,2 %), 31 informanter svarte *tekstmeldinger* (59,6 %), og 16 informanter svarte *ingen av dem* (30,8 %). Svarene er også vist i figur 46:

Figur 46: Slik fordeler informantene seg på de ulike teksttypene.

Som tallene viser, var informantene mer negative til bruken av disse formene i alle teksttypene, til og med når det gjelder Facebook-innlegg og tekstmeldinger, enn de var til bruken av formene i spørsmål 39 og 40. Det kan muligens skyldes at formene *husa*, *pianoa* og *spørsmåla* er enda mindre brukt i skriftbildet enn formene i spørsmål 39 og 40.

Én av informantene som svarte *ingen av dem* på spørsmål 39, 40 og 41, kommenterte følgende i del 3: ”Det kommer helt an på friheten til å bruke dialekt som jeg synes de skal få lov til.” Det er interessant at informanten blander sammen talespråk og skriftspråk i denne kommentaren, men det er nærliggende å tolke denne kommentaren i retning av at informanten mener at det burde være tillatt å bruke slike talemålsnære former i skrift, men at han eller hun faktisk ikke har kjennskap til at slike former faktisk er innenfor den offisielle rettskrivinga. Dette er ei tolkning som muligens er i ei gråsoner, i og med at informanten *kan* ha ment at det burde være lov til bruke dialektord i ulike teksttyper, selv om sannsynligheten for at informanten har tenkt slik, virker liten.

4.3 En generell kommentar til spørreskjemaet

I dette korte delkapitlet skal jeg presentere en generell kommentar som en informant hadde til spørreskjemaet, og som ikke var kobla til noen av påstandene eller spørsmålene. Kommentarene som de andre informantene hadde, er presentert i omtalen av de aktuelle påstandene og spørsmålene ovenfor, ettersom disse kommentarene var nummererte. Den generelle kommentaren var følgende: ”Det kommer helt an på hvem du skriver til.” Kommentaren indikerer at informanten har en forståelse av at det ikke bare handler om hvilken teksttype det er snakk om, men at mottaker også har betydning for hvilke former en velger å bruke i en viss sammenheng. Med andre ord viser kommentaren at denne informanten har en viss sjanger- og mottakerbevissthet.

5. Drøfting av resultater

I dette kapitlet skal jeg drøfte informantenes svarangivelse, sammenligne disse funnene med tidligere undersøkelser og peke på noen tendenser som svarer på problemstillinga: *Hvordan forholder ungdom seg til ulike skriftspråklige former i ulike teksttyper?* Som jeg nevnte i innledinga, sikter jeg meg inn på å undersøke hvilke holdninger og forestillinger ungdom har når det gjelder skriftspråket, og se om dette kan si noe om ungdommenes faktiske bruk. I det første delkapitlet skal jeg gå nærmere inn på forholdet mellom egenrapportering og faktisk språkbruk, mens de andre delkapitlene er ordna tematisk i følgende kapitler: dialektord og talemålsnære former, korrekthet og ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk, emoji'er og radikale og moderate former i bokmålsnormalen.

5.1 Egenrapportering og faktisk språkbruk

Tidligere i oppgaven, både i delkapittel 2.2, 2.3, 2.4 og 3.3, har jeg stilt spørsmålsteget ved om en studie som baserer seg på informantenes egenrapportering om språkbruk, er egna for å undersøke hvordan ungdommer faktisk forholder seg til skriftspråket, i og med at egenrapportering og faktisk språkbruk ikke alltid samsvarer. Som jeg nevnte i delkapittel 3.3, kan det skje ei feilrapportering når informantene rapporterer om egen språkbruk, enten i form av at de overrapporterer eller underrapporterer, fordi de ikke har bevissthet omkring språket de bruker, eller fordi det er andre psykososiale forhold, som angår prestisje og normer, som styrer svarangivelsen (Røsstad, 2005, s. 54). Dermed er det sentralt å reflektere over hvorvidt informantenes svarangivelse er ungdommenes egne meninger, eller om disse svarene bare er et speilbilde av språksamfunnets gjeldende normer for et korrekt og ”passende” språk i de ulike teksttypene, selv om disse to momentene gjerne kan være to sider av samme sak.

Siden språk er et såpass normativt fenomen, er det grunn til å tro at informantene i studien er påvirkta av språksamfunnets normer, og dermed forventninger, som angår språkbruk, og at ungdommene svarer i tråd med disse språknormene, både når det gjelder rettskriving og sjanger. Det er naturligvis slik at informantene vil svare ut fra det de tror er et korrekt og passende språk i de ulike teksttypene, og at de kanskje ikke svarer ut fra deres *faktiske* språkbruk. Når en ser på informantenes svarangivelse, er det en gjennomgående tendens til at informantene har vært relativt restriktive når det gjelder hva som er greit å skrive i ulike teksttyper, selv om det fins en større toleranse

for ulike former som er utenfor rettskrivingsnormalen for bokmålet, i tekster som er av mer uformell karakter. I de tilfellene hvor informantene har vært relativt restriktive i sin svarangivelse overfor former som er innenfor normalen, er det grunn til å tro at dette skyldes en manglende kjennskap til tillatte former, men det kan også skyldes at ulike former har ulike verdier og holdninger knytta til seg, som for eksempel gjør at ungdommene er mer positive til bruken av moderate former i bokmålsnormalen framfor radikale. Dermed er det ikke lett å si om informantenes svar er prega av de holdningene og forestillingene om språket som rår i det norske språksamfunnet, eller om det er informantenes egne tanker og meninger som kommer fram av resultatene. Likevel er det slik at ungdommene er en del av dette språksamfunnet, og derfor er det grunn til å anta at informantenes svar reflekterer de normene som gjelder i språksamfunnet, og at disse normene er internaliserte hos ungdommene.

I tillegg er det slik at påstandene og spørsmålenes formuleringsmåte i stor grad inviterer ungdommene til å aktivere sin sjangerkompetanse, og sannsynligheten er stor for at de dermed svarer i tråd med denne kompetansen; informantene hadde sannsynligvis ikke svart slik de gjorde, om de ikke hadde hatt kjennskap til hva som er passende språkbruk i de ulike teksttypene. Som jeg nevnte innledningsvis, utgjør de fem ulike skriftspråklige formene et mangfold av former som ungdommene i større eller mindre grad bruker i de ulike teksttypene, og bruken av formene som er utenfor rettskrivingsnormen, kan vekke bekymring hos enkelte ettersom de hevder at det norske språket utvannes og ødelegges av disse formene. Basert på informantenes svarangivelse kan det derimot se ut som at ungdommene er sjangerbevisste, og at de dermed er klar over hva som er passende språkbruk i de ulike sammenhengene. Hvis det da er slik at ungdommene ikke bare gir uttrykk for at de er sjangerbevisste, men at de faktisk *er* det, er det interessant å notere seg at noen likevel uttrykker ei bekymring over det norske skriftspråkets forfall. Også her er det ikke lett å vite om informantene svarer i tråd med det som er forventa språkbruk i de ulike sjangrene, eller om det er informantenes egne holdninger og forestillinger.

Siden påstandene og spørsmålene har en såpass normativ karakter, er det grunn til å anta at det kan ha skjedd ulike feilrapporteringer, spesielt i form av overrapporteringer, for å gi inntrykk av at språket deres er ”bedre” og mer korrekt enn det egentlig er. Som nevnt ovenfor er det sannsynligvis slik at informantene svarer i tråd med det de tror er forventa språkbruk, og for å få et mer realistisk bilde av hvordan

ungdommene *egentlig* forholder seg til skriftspråket, hadde det vært interessant å undersøke en rekke ulike teksttyper, både av formell og uformell karakter, for å få et enda dypere innblikk i hvilke holdninger og forestillinger ungdommene har om de ulike skriftspråklige formene, basert på deres egen bruk i de ulike teksttypene. Det er jo sannsynligvis slik at ingen bruker former som de ikke foretrekker, eller som de tenker ikke passer seg i den aktuelle teksttypen. Når det er sagt, skal en likevel være forsiktig med å si at noen ikke bruker visse former fordi de ikke foretrekker disse formene; at folk ikke bruker visse former, kan henge sammen med at formene har en lav bruksfrekvens, og at disse formene dermed blir oppfatta som ”markerte” eller ukorrekte. Ettersom en studie som baserer seg på informanternes egenrapportering, kan innebære ulike feilrapporteringer, hadde det altså vært interessant å undersøke ungdommens autentiske tekster for å få innblikk i hvordan de forholder seg til skriftspråket, til tross for at dette vil være et svært omfattende arbeid.

5.2 Dialektord og talemålsnære former

Hvilke holdninger og forestillinger har ungdommene til bruken av dialektord og talemålsnære former i ulike teksttyper, og kan disse holdningene og forestillingene si noe om ungdommens egen bruk av disse formene? Hovedtendensen blant ungdommene som deltok i studien, er at det ikke er viktig for dem å bruke dialektord i tekster utenfor skolesammenheng, altså i tekster av mer uformell karakter. Det er ikke sikkert at dette funnet kan si noe om ungdommens faktiske bruk av dialektord i slike teksttyper, ettersom det er godt mulig at ungdommene bruker dialektord uten at det er spesielt viktig for dem å gjøre det. Likevel er det nok grunn til å tro at ungdommene som ikke syntes det er viktig, heller ikke bruker dialektord i slike teksttyper i særlig stor grad. Dette står i kontrast til funnene fra tidligere undersøkelser som blant andre Skog (2009; 2012) og Rotevatn (2015) har gjennomført (jf. delkapittel 2.4).

En annen tendens blant ungdommene som deltok i undersøkelsen, er at flesteparten stort sett var uenige i at det er greit å skrive på dialekt i alle teksttyper, men at de syntes det er greit å bruke dialektord i tekstmeldinger og Facebook-innlegg. Dette kan tyde på at de også er tilbøyelige til å bruke dialektord i disse teksttypene, noe som er i overensstemmelse med undersøkelsene som er gjort av Skog og Rotevatn (jf. delkapittel 2.4), og slik sett kan denne tendensen stå i motsetning til det jeg skrev ovenfor. Ved disse holdningene uttrykker dessuten ungdommene at de har en viss

sjangerkompetanse, ettersom de ser ut til å ha ei forestilling om at dialektord er egne språkbruk i uformelle sammenhenger, samtidig som det ikke er passende språkbruk i formelle sammenhenger. Likevel er det ikke sikkert at ungdommene faktisk har aktivert denne sjangerkunnskapen i det daglige, selv om de gir uttrykk for det, for spørreskjemaet inviterer i stor grad ungdommene til å aktivere denne kompetansen.

Når det gjelder hvordan ungdommene forholder seg til talemålsnære former i skriftspråket, hadde cirka halvparten av informantene ei holdning om at det ikke er viktig at skrivemåten ligner deres egen dialekt. De talemålsnære formene samsvarer i mange tilfeller med de radikale formene i bokmålsnormalen, og disse formene er altså innenfor den offisielle rettskrivingsnormen. Siden prinsippet om nærhet til talespråket tradisjonelt har hatt en sentral posisjon i norsk språknormering, er det interessant at såpass mange ungdommer mente at det ikke er viktig å skrive talemålsnært, og at 20 % av dem ikke hadde noen formening om dette. Denne tendensen kan sies å stemme overens med det Lars S. Vikør hevder, nemlig at det har skjedd ei konsolidering av bokmålet, der de moderate formene dominerer, og at særlig ungdom har fått et mer instrumentelt syn på språket enn det voksne har, noe som innebærer at mange unge først og fremst ser på skriftspråket som et redskap i hverdagen, og at skriftspråket ikke nødvendigvis er et identitetsmerke i form av å være talemålsnært (Vikør, 1999, s. 225 og 230). Som jeg har nevnt tidligere, kan informantene ha tenkt at de radikale formene er dialektord, noe som trolig har påvirket svarene, men uansett hva de har lagt til grunn for disse svarene, er det en interessant svarangivelse. Mye kan tyde på at dagens ungdommer ikke har en sterk bevissthet omkring skriftspråket de bruker, spesielt med tanke på valgfriheten i rettskrivinga, noe som står i sterk kontrast til 1900-tallets heftige debatter om det norske skriftspråket. På bakgrunn av dette er det tenkelig at den framtidige språknormeringa vil kunne bli påvirket av hvordan dagens ungdom forholder seg til de talemålsnære formene i bokmålet, særlig dersom en tenker at holdninger, bruk og språknormering henger sammen.

I tillegg til å spørre informantene på en generell måte om talespråksnære former i skriftspråket (jf. påstand 3 i spørreskjemaet) ville jeg undersøke hvilke holdninger de hadde til bruken av disse formene i ulike teksttyper (jf. spørsmål 42). Det er kanskje ikke overraskende at ungdommene uttrykte seg negativt til bruken av talespråksnære former i formelle teksttyper, men likevel er det interessant at de hadde denne negative holdninga. Dessuten er det verdt å legge merke til at en liten andel ungdommer var mer

negative til å bruke talespråksnære former i Facebook-innlegg enn i tekstmeldinger, noe som kan tyde på at Facebook oppfattes som en arena med en litt større grad av formalitet enn tekstmeldinger. At ungdommene var relativt restriktive til slike former i Facebook-innlegg, er noe å merke seg, for Facebook-innlegg er en nokså uformell teksttype sammenligna med avisartikler og skoletekster.

Hvorfor ungdommene hadde ei negativ holdning til bruken av talespråksnære former i formelle teksttyper, er ikke godt å si. Informantene var i stor grad uenige i påstanden om at de unngår talespråksnære former fordi de ikke vil identifisere seg med sin egen dialekt (jf. påstand 4), og det betyr at det ikke er en sammenheng mellom en manglende bruk av talemålsnære former i skriftspråket og et ønske om å distansere seg fra Kristiansandsdialekten. Dette funnet stemmer overens med det Vikør hevder, som jeg også skrev om ovenfor, nemlig at ungdommer ikke først og fremst ser på skriftspråket som et uttrykk for identitet, men at ungdommene heller ser på skriftspråket som er redskap (1999, s. 230). Vikør hevder også at det har skjedd ei konsolidering av skriftspråket omkring de moderate formene (1999, s. 225), og når ungdommene møter disse formene hyppigst i skriftbildet, samtidig som skriftspråkets tilknytning til eget talemål ikke ser ut til å ha ei stor betydning, er det sannsynlig at ungdommene selv bruker de moderate formene i formelle teksttyper, særlig dersom en legger hypotesen om frekvens og bruk til grunn for resonnementet. Basert på de ulike funnene i studien kan en også hevde at ungdommene sannsynligvis har en manglende kjennskap til den brede valgfriheten som fins i bokmålsnormalen, og at de radikale formene dermed blir oppfatta som ukorrekte, noe som undersøkelsen til Helge Omdal (1996) også avdekket. I delkapittel 5.6 om radikale og moderate former i bokmålsnormalen skal jeg gå nærmere inn på andre mulige årsaker til at ungdommene hadde ei negativ holdning til radikale former, som for mange vil være talemålsnære, og der kommer jeg til å drøfte om ungdommene ser ut til å ha ei grunnleggende negativ holdning til formene i seg selv, eller om de negative holdningene bunner i forestillinger som fins i det norske språksamfunnet, og at ungdommene dermed har ulike forestillinger om at det ikke passer seg å bruke radikale former i formelle tekster fordi formene er for ”uformelle”, ”brede” og ”muntlige”.

5.3 Korrekthet og ukorrekte grammatisk former

Hvordan forholder ungdommene i studien seg til korrekthet, og hvilke holdninger og forestillinger knytter seg til ukorrekte grammatisk former i ulike teksttyper? I delkapittel 2.1 skrev jeg om korrekthetsforestillinger, der blant andre Helge Sandøy, Stian Hårstad og Toril Opsahl hevder at det fins en korrekthetskultur i Norge, og siden ungdommer ofte blir beskyldt for ikke å kunne skrive korrekt, er det av stor interesse å undersøke dette nærmere, ettersom det trolig også kan si noe om deres egen språkbruk. En gjennomgående tendens er at ungdommene var relativt restriktive i sin svarangivelse i spørreskjemaet. De signaliserte at de er opptatt av og verdsetter det korrekte språket, samtidig som de til tider viste en mangelfull kjennskap til hvilke former som er korrekte og ukorrekte, i form av at en del ungdommer hadde ei negativ holdning til korrekte former, og at noen ungdommer hadde ei positiv holdning til ukorrekte former.

Ut fra informantenes svarangivelse i spørreundersøkelsen er hovedtendensen blant ungdommene at det er viktig å skrive korrekt, men at denne viktigheten kan variere med hvilken type tekst eller sammenheng det er snakk om. En stor del av informantene mente at korrekthet er viktig uansett hvilken teksttype det er snakk om (jf. påstand 6), mens informantene ga et mer nyansert bilde av korrekthetens betydning ved svarangivelsen på spørsmål 43, der en stor del av informantene hadde en høyere toleranse for ukorrekte former i tekstmeldinger og Facebook-innlegg, hvor toleransen for ukorrekte former var desidert høyest i tekstmeldinger. I påstand 7 måtte ungdommene ta stilling til om et korrekt språk er like viktig dersom en faktisk blir forstått, og svarangivelsen til informantene på denne påstanden er spredt. Inntrykket som informantene gir av at korrekthet er viktig, blir dermed nyansert ved disse spredte svarene. Basert på informantenes svarangivelse på de ulike påstandene og spørsmålene kan en likevel hevde at ungdommene verdsetter det korrekte språket, men at viktigheten av denne korrektheten altså varierer med teksttypen eller sammenhengen. Til tross for at mange av disse ungdommene ser ut til å være opptatt av korrekthet, viser informantenes svar at enkelte av dem i større eller mindre grad var positive til å bruke de ukorrekte formene *gutta* og *døll* i tekster av mer formell karakter (jf. påstand 21 og 22), og at mange var negative til å bruke ordet *åssen* i formelle teksttyper (jf. påstand 23 og spørsmål 36). Dette viser at ungdommene ikke er helt konsekvente i sin svarangivelse, eller at de rett og slett ikke har kjennskap til hvilke former som er tillatt innenfor den offisielle rettskrivinga. At ungdom har manglende kjennskap til rettskrivingsnormen,

støttes av tidligere forskning som er gjort av blant andre Helge Omdal (1996) (jf. delkapittel 2.2).

Tidligere har jeg kommentert at spørsmålenes formuleringsmåte kan ha påvirket informantenes svarangivelse (jf. delkapittel 3.4 og underkapittel 4.2.2), og det er sannsynlig at det har skjedd ei feilrapportering i svarene på spørsmål 44 og 45. Disse to spørsmålene var formulert slik at jeg påpekte at det var snakk om skrivefeil, og siden såpass mange hevda at de ville ha reagert på disse feilene, til tross for at mange ungdommer faktisk gjør disse feilene i egne tekster, er det trolig snakk om at det har skjedd ei overrapportering, slik at ungdommene gir uttrykk for at språkbruken er bedre enn den egentlig er. Det er også tenkelig at ei slik overrapportering kan ha skjedd i svarangivelsen på de andre påstandene og spørsmålene, men uansett om det har skjedd diverse feilrapporteringer eller ikke, uttrykker informantene en viss sjangerbevissthet ved at de mente at det korrekte språket er viktigere i formelle teksttyper enn i uformelle.

Helge Sandøy hevder at det har skjedd ei destandardisering av språket i tekstmeldinger ved at dialektord tar en større plass, og at rettskrivinga dermed blir mindre viktig i slike tekster (2009, s. 222, jf. delkapittel 2.1). Ettersom ungdommene i studien hadde ei holdning om at det korrekte språket er mindre viktig i uformelle teksttyper, slik som Facebook-innlegg og tekstmeldinger, der toleransen for ukorrekte former er størst i tekstmeldinger, peker denne studien i samme retning, og denne destandardiseringa innebærer altså ikke at dialektord tar en større plass, slik som Sandøy hevder, men at det generelt sett er en høyere toleranse for ukorrekte former av ulike slag. I motsetning til Sandøy hevder Vikør at det har skjedd ei konsolidering av skriftspråket (jf. delkapittel 5.2), og siden ungdommene ser ut til å verdsette det korrekte språket, og fordi de ikke utelukkende var positive til dialektord og talemålsnære former i uformelle teksttyper, skal en ikke se bort fra at noen ungdommer forsøker å skrive korrekt også i uformelle sammenhenger, og at de moderate formene også dominerer her, selv om det er en større toleranse for variasjon og ukorrekte former i slike uformelle teksttyper.

Ifølge Helge Sandøy fins det ei forestilling om at skrivefeil henger sammen med dumskap, og at denne forestillinga eksisterer på bakgrunn av de korrekthetsforestillingene som fins i den norske korrekthetskulturen (2008, s. 170, jf. delkapittel 2.1). Informantenes svar på påstand 8 skulle prøve å avdekke hvilke tanker ungdommene hadde om sammenhengen mellom skrivefeil i Facebook-innlegg og

intelligens, og ungdommenes svar viser at de ser ut til å ha ei forestilling om at det fins ei kobling mellom et ukorrekt språk og lavere intelligens. Det er verdt å legge merke til at påstanden dreide seg om skrivefeil i Facebook-innlegg, som ofte regnes som en relativt uformell teksttype, men siden ungdommene ga uttrykk for at et korrekt språk er viktig i Facebook-innlegg for å unngå å framstå som dum, er det nærliggende å tenke at Facebook-innlegg ser ut til å være en mer formell teksttype enn tekstmeldinger, noe som henger sammen med at slike innlegg er beregna for et større publikum. Denne hypotesen kan støttes av ungdommenes større toleranse for skrivefeil i tekstmeldinger enn i Facebook-innlegg. Når det er sagt, er det godt mulig at ungdommene ble leda av påstandens formuleringssmåte til å svare slik de gjorde, og det er godt mulig at ungdommene svarte i tråd med det de tror språksamfunnet forventer av dem, slik at svarene er i samsvar med de holdningene og forestillingene som dominerer. Likevel er det ganske kontroversielt å hevde at det fins en slik sammenheng mellom skrivefeil og intelligens, og en skulle kanskje derfor tro at flere ungdommer hadde vært uenige i dette.

I undersøkelsen undersøkte jeg også om det fins ei kobling mellom skrivefeil og et kult språk (jf. påstand 9), men de fleste hadde ei holdning om at skrivefeil i tekstmeldinger til venner ikke gjør språket kulere. Dermed ser det ut som at de fleste av ungdommene som eventuelt skriver ukorrekt, ikke gjør det for å være kule, men at det for eksempel skyldes slurv eller manglende kjennskap til korrekte og ukorrekte former. Selv om mange mente at skrivefeil ikke henger sammen med kul-het, er det interessant å se at noen av informantene (9,3 %) delvis var enige i at skrivefeil i tekstmeldinger kan henge sammen med kul-het. Ifølge Jan Svennevig har ikke den uformelle stilen like høye krav til korrekthet som den formelle stilen (2013, s. 261 og 265), og at noen ungdommer kobler skrivefeil sammen med kul-het, kan tyde på at den uformelle stilen, hvor korrekthet er mindre viktig, kan bli oppfatta som mer ”avslappa” og dermed ”kulere” enn en formell stil.

Helge Sandøy hevder at det fins ei forestilling i den norske korrekthetskulturen om at et ”penere” og mer komplisert språk gir en høyere personlig status (2008, s. 170, jf. delkapittel 2.1). Med den økte bruken av sosiale medier, og dermed andre teksttyper, i dag, er det interessant å undersøke nærmere i hvilke teksttyper ungdommene syns det er viktig å bruke et ”penere” og mer komplisert språk enn det som faller naturlig (jf. påstand 12 og spørsmål 32). Ungdommene som ble spurt, mente at det er viktigst å

bruke et slikt språk i skoletekster og avisartikler, men at det ikke er like viktig i tekstmeldinger og Facebook-innlegg. På den ene sida kan en dermed hevde at ungdommene muligens har ei forestilling om at et ”penere” og mer komplisert språk i skoletekster og avisartikler gir en høyere personlig status, særlig i skoletekster hvor det kan være snakk om ei bedre karaktermessig vurdering av læreren. På den andre sida kan en derimot hevde at størsteparten av ungdommene ikke har ei forestilling om at det korrekte, ugjennomtrengelige språket som er ”penere” enn det som faller naturlig, gir en høyere personlig status i tekster av uformell karakter, slik som Facebook-innlegg og tekstmeldinger. Hvorvidt ungdommene mente at et ”penere” og mer komplisert språk er viktig, avhenger med andre ord av teksttypen, altså om den er formell eller uformell.

Alt i alt virker det som om ungdommene som deltok i undersøkelsen, er prega av ulike korrekthetsforestillinger, særlig i de formelle teksttypene. I disse teksttypene ser ungdommene ut til å verdsette det korrekte språket, og det virker som om det er viktig at språket er ”penere” og mer komplisert. Med andre ord kan det se ut som at de voksnes forestillinger, krav og forventninger til ungdommenes språkbruk påvirker hvordan ungdommene selv tenker om språkbruken i tekster av formell karakter, og i spørreundersøkelsen ga de inntrykk av at de forsøker å leve opp til disse kravene og forventningene. At størsteparten av ungdommene mente at det ikke burde være lov til å skrive akkurat slik en vil i alle teksttyper (jf. påstand 10), tyder på en viss sjangerkompetanse og internaliserte språknormer. Samtidig er det også interessant at noen ungdommer delvis mente at det er unødvendig og pirkete å skrive korrekt norsk i alle teksttyper (jf. påstand 11). At flesteparten ser ut til å verdsette det korrekte språket, er i tråd med det Hårstad & Opsahl hevder, nemlig at unge er konservative i form av at de ikke forkaster det bestående skriftspråket (2013, s. 35).

Selv om ungdommene kan sies å være prega av de korrekthetsforestillingene som fins, ser ikke disse forestillingene ut til å dominere i tekster av uformell karakter. Helge Sandøy hevder at det har skjedd ei destandardisering av språket i tekstmeldinger (2009, s. 222), og i tråd med det han skriver, kan en hevde at det har skjedd ei destandardisering av språket i uformelle teksttyper, i og med at det korrekte språket ser ut til å være mindre viktig i slike teksttyper, og at språkbrukerne utnytter den variasjonen som fins. Ifølge Sandøy er ikke skriving bare ei instrumentell handling, men det er også ei identitetshandling (2009, s. 222), i motsetning til Vikør som hevder at skriving først og fremst blir regna som ei instrumentell handling (1999, s. 230, jf.

delkapittel 5.2). I tråd med det Sandøy skriver, kan det tenkes at når språkbrukere er frie til å utnytte den variasjonen som fins i rettskrivinga, vil språkbruken sannsynligvis være i samsvar med hvordan språkbrukerne ønsker å framstå for andre mennesker: Visse stiltrekk kan være med på å uttrykke identitet, og ved språkbruken kan ungdommer framstille seg selv slik de ønsker, enten det er i en formell eller uformell sammenheng (jf. delkapittel 2.5). Når det gjelder ungdommene som deltok i denne spørreundersøkelsen, er det grunn til å anta at disse ungdommenes holdninger til språket i de ulike teksttypene, og dermed deres egne valg av stiltrekk, henger sammen med hvordan de ønsker å framstå i de ulike tekstene, altså hvilken identitet de ønsker å uttrykke. Med andre ord ser det ut som at det å møte konformitetskravene som korrekthetskulturen stiller, ikke er like viktig i tekster av uformell karakter, og at skriving i slike teksttyper bærer større preg av å være ei identitetshandling, hvor det er en større toleranse for å bruke former som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, blant annet dialektord, ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk og emoji'er. Ungdommenes holdning om at ukorrekte former ikke hører hjemme i formelle teksttyper, mens bruken av disse formene i større grad blir tolerert i uformelle teksttyper, kan gi en indikasjon på at de har en viss sjangerkompetanse.

I tillegg til at språkbruk kan sies å være ei identitetshandling, er språklig samhandling et viktig redskap for å danne og opprettholde relasjoner, og måten språket brukes på, kan skape en distanse eller nærhet til mottakeren (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 34; Svennevig, 2013, s. 119). I skolesammenheng vil ungdommer sannsynligvis være opptatt av å få gode karakterer, og de som forestiller seg at et ”penere” og mer komplisert språk innebærer en høyere personlig status, vil nok bruke et slikt språk for å forsøke å oppnå høy status og dermed gode karakterer. I tråd med Svennevigs ulike stilinndelinger (jf. delkapittel 2.5) er det tenkelig at disse ungdommene vil forsøke å gjøre språket mer objektivt, teknisk og formelt i en formell teksttype, noe som er med på å skape en distanse mellom avsender og mottaker. I uformelle teksttyper som Facebook-innlegg og tekstmeldinger vil derimot kommunikasjonen være med venner, familie og andre bekjente, og for mange vil det trolig være viktig at språkbruken i disse teksttypene skaper nærhet til den en kommuniserer med. Når ungdommer skriver tekster i uformelle sammenhenger, er det derfor tenkelig at de har en språkbruk som er mer subjektiv, hverdagslig og uformell enn den ville ha vært i en formell teksttype, slik at den framstår som mer involvert og kameratslig. Denne subjektive, kameratslige og

involverte språkbruken kjennetegner spesielt ungdomsspråket, ifølge Svennevig (2013, s. 125). At ungdommene ønsker å uttrykke sin egen identitet og skape en nærhet til mottakeren, kan muligens forklare den større toleransen for bruken av ulike skriftspråklige former som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormen, i uformelle teksttyper enn i formelle: De ulike ukorrekte formene, både dialektord, engelske ord og uttrykk og emoji'er kan skape nærhet til mottakeren ved at språkbruken i større grad uttrykker ens egen identitet.

Selv om ungdommene var positive til bruken av ulike ukorrekte former i uformelle teksttyper, innebærer ikke det at de var positive til bruken av slike former i formelle teksttyper; mange av ungdommene ser ut til å ha ei korrekthetsforestilling om språket, hvor det korrekte språket særlig verdsettes i tekster av formell karakter, og en stor del av ungdommene ser med andre ord ut til å ha en viss sjangerbevissthet. Dermed kan det virke som skriving er ei identitetshandling i uformelle teksttyper, mens skriving i formelle sammenhenger trolig er ei instrumentell handling i større grad, ettersom sansen for valgfrie former ikke kommer like godt til uttrykk i slike formelle sammenhenger, hvor den konforme stilen heller blir foretrukket.

5.4 Engelske ord og uttrykk

Hvordan forholder ungdom seg til bruken av engelske ord og uttrykk i ulike teksttyper, og hvilke holdninger og forestillinger knytter seg til denne bruken? Som tidligere nevnt innebærer engelske ord og uttrykk både former som er norvagiserte fra engelsk, og former som ikke er norvagiserte. En tendens blant ungdommene som deltok i studien, er at mange hadde ei negativ holdning til norvagiserte former som er lavfrekvente i skriftbildet (for eksempel *sørvis* og *skvåsj*). Det gjelder særlig i formelle teksttyper som avisartikler og skoletekster, for informantene var mer positive til å bruke slike former i Facebook-innlegg og tekstmeldinger, sannsynligvis fordi disse teksttypene er mer uformelle. I undersøkelsen kom det dessuten fram at noen av ungdommene ikke skjønnte hva ordene *sørvis* og *skvåsj* betydde, og det er sannsynlig at mange av ungdommene har tenkt at disse formene ikke er tillatt å bruke fordi de er lavfrekvente i skriftbildet, slik at de framstår som ukjente og ukorrekte for dem. Likevel skal det sies at informantene ikke var like negative til alle de norvagiserte formene, for de var mer positive til bruken av formene *å haike* og *jus* enn de var til bruken av formene *sørvis* og *skvåsj*, noe som trolig henger sammen med at formene *å haike* og *jus* er vanligere å bruke. At

ungdommene generelt ikke hadde ei positiv holdning til bruken av de norvagiserte formene, kan tyde på at ungdommene muligens har for lite kjennskap til hvilke former som er tillatt og ikke tillatt i den offisielle rettskrivingsnormen. Dette henger nok sammen med at de høyfrekvente formene i skriftbildet ofte blir oppfatta som korrekte, i motsetning til de lavfrekvente som ofte blir oppfatta som ukorrekte.

Et interessant funn i spørreundersøkelsen er at ungdommene var mer positive til bruken av de ikke-norvagiserte engelske formene *nice* og *happy* enn de norvagiserte formene *sørvis* og *skvåsj*. Dette viser at informantene ikke er helt konsekvente i sin svarangivelse, og det er godt mulig at deres svarangivelse, og dermed holdninger til bruken av de ulike formene, er påvirka av hvilke former som er vanlige i skriftbildet; ordene *nice* og *happy* kan antas å være relativt høyfrekvente i skriftbildet, kanskje særlig i uformelle teksttyper, og det er sannsynlig at de høyfrekvente ordene i større grad får positive holdninger knytta til seg når disse ordene allerede har en viss aksept, ettersom de blir brukt av andre språkbrukere og i markedsføring og lignende.

I påstand 13 spurte jeg om det er greit at journalister bruker ordene *hipp* og *kul* i avisartikler, og det er interessant at informantene fordelte seg tålig spredt ut over de ulike kategoriene. En del ungdommer mente i større eller mindre grad at det er greit å bruke slike ord i en formell tekst, samtidig som en del informanter var uenige i dette. På den ene sida er det ikke overraskende at noen av ungdommene syntes det er greit, for disse to ordformene er innenfor den offisielle rettskrivinga, og slik sett er det gangbart å bruke dem. I tillegg er det nok utslagsgivende for den til dels positive holdninga at det var ungdommer som deltok i spørreundersøkelsen, for ordene *hipp* og *kul* er muligens mer anerkjent og legitime å bruke blant ungdommer enn voksne: Det er trolig slik at ungdommer bruker disse to ordene i hverdagspråket, og dermed har de kanskje i utgangspunktet ei mer vennlig innstilling til bruken av disse ordene i formelle teksttyper. På den andre sida er det likevel noe overraskende at noen av informantene syntes at det er greit å bruke ordene *hipp* og *kul* i formelle teksttyper, ettersom det knytter seg en viss stil til disse ordene. Siden en del av informantene faktisk svarte at de var uenige i påstanden, er det nærliggende at disse informantene har ei forestilling om at det knytter seg en viss stil til de to ordene, og at det er derfor de ikke er egna å bruke i tekster av formell karakter. Ved informantenes svarangivelse på spørsmål 38 ble dette inntrykket enda tydeligere, ettersom informantene var mer positive til å bruke ordene *hipp* og *kul* i Facebook-innlegg og tekstmeldinger enn i avisartikler og skoletekster.

Informantene var dessuten mer positive til å bruke de to ordene i tekstmeldinger enn i Facebook-innlegg.

I påstand 17 spurte jeg ungdommene om skriftspråket blir kulere når de bruker engelske ord og uttrykk. Informantenes svar var tålig spredt på denne påstanden, og det tolker jeg som at det er sammenhengen eller teksttypen som avgjør om skriftspråket blir kulere ved bruk av engelske ord og uttrykk, og at det kan være kult i uformelle teksttyper som tekstmeldinger og Facebook-innlegg, men at det ikke er kult i skoletekster og avisartikler. At sammenhengen avgjør om det er kult eller ikke, kom også fram i spørreskjemaets del 3, ettersom en av informantene kommenterte dette til påstanden. Dette kan tyde på at ungdommene har en viss sjangerbevissthet, ettersom mange av ungdommene sannsynligvis har ei forestilling om at engelske ord og uttrykk ikke passer inn i alle typer tekster.

En tendens blant ungdommene som deltok i spørreundersøkelsen, er altså at de syntes det er greit å bruke ikke-norvagserte engelske ord og uttrykk i tekster av uformell karakter, men at det ikke er greit i formelle teksttyper (jf. spørsmål 34 og 35). Denne tendensen er kanskje ikke overraskende, for svarene deres er i samsvar med det som er forventa språkbruk i det norske språksamfunnet, og ungdommene gir dermed uttrykk for at de kjenner til de ulike koblingene mellom aktivitet, eller sammenheng, og stil (Svennevig, 2013, s. 268), slik at de framstår som sjangerbevisste. Dersom ungdommene ikke hadde internalisert disse normene, ville nok svarangivelsen ha vært annerledes. Ellers er det interessant at informantene generelt sett var mer positive til å bruke ikke-norvagserte engelske ord og uttrykk i tekstmeldinger enn i Facebook-innlegg, noe som kan tyde på at de har ei forestilling om at Facebook-innlegg har en større grad av formalitet enn tekstmeldinger.

Hårstad & Opsahl påpeker blant annet at ungdommer kan uttrykke en gruppeidentitet gjennom det leksikalske nivået i språket (jf. delkapittel 2.5), og slik sett kan bruken av engelske ord og uttrykk være en del av ungdommenes måte å uttrykke identitet på. Hårstad & Opsahl påpeker også at selv om det leksikalske nivået ofte har blitt forbundet med alder, er det grunn til å vurdere om dette nivået heller burde kobles til stil (2013, s. 31): Ungdommene uttrykte ei positiv holdning til bruken av engelske ord og uttrykk i uformelle teksttyper, men mange hadde ei negativ holdning til å bruke slike former i formelle teksttyper, og derfor kan en si at bruken av engelske ord og uttrykk henger sammen med stil, og dermed også med sammenheng eller teksttype.

Denne bruken er altså ikke først og fremst knytta til alder, for dersom det hadde vært tilfellet, kunne en ha forventet å finne slike former i alle typer tekster som ungdommene skriver. Når det er sagt, er det likevel slik at ungdommene sannsynligvis bruker engelsk i større grad enn voksne, for eksempel i sosiale medier, og bruken av engelske ord og uttrykk i skriftspråket kan slik sett være en del av ungdommenes måte å uttrykke en gruppetilhørighet på. Samtidig som ungdommene virker tilbøyelige til å bruke engelske ord og uttrykk, gir de uttrykk for at de har en viss sjangerbevissthet, og slik sett kan en hevde at denne bruken bare er et uttrykk for gruppetilhørighet i tekster av uformell karakter, slik som tekstmeldinger og Facebook-innlegg, og at dette ikke er tilfellet i formelle teksttyper som skoletekster og avisartikler.

Tidligere undersøkelser som er gjort av Berit Skog om ungdommenes bruk av engelsk i Facebook-meldinger, viser at omtrent halvparten av ungdommene hevda at de skriver meldinger på engelsk (Skog, 2009, s. 24; Skog, 2012). I studien min er tendensen blant informantene at de fleste syntes det er greit å bruke engelske ord og uttrykk i uformelle teksttyper, noe som er forskjellig fra å skrive meldinger på engelsk. Dette kan kanskje forklare forskjellene mellom funnene i min studie og Berit Skogs to undersøkelser fra 2009 og 2012, i tillegg til at hennes undersøkelse spør direkte om ungdommenes språkbruk, i motsetning til min studie som undersøker hvilke forestillinger og holdninger ungdom har til bruken av engelske ord og uttrykk i de ulike teksttypene. Dermed er det ikke sikkert at alle ungdommene som svarte at det er greit å bruke engelske ord og uttrykk i uformelle teksttyper, faktisk gjør det, selv om det er grunn til å tro at de kan være tilbøyelige til å gjøre det.

5.5 Emojier

Hvordan forholder ungdommer seg til bruken av emojier i ulike teksttyper, og hvilke holdninger og forestillinger knytter seg til denne bruken? Det er ei vanlig forestilling at emojier hører hjemme i tekster av uformell karakter, og flesteparten av ungdommene som deltok i spørreundersøkelsen, ser ut til å være enige i dette. Med andre ord hadde ungdommene ei positiv holdning til bruken av emojier i tekstmeldinger og Facebook-innlegg, mens de hadde ei negativ holdning til bruken av emojier i skoletekster og avisartikler. Dette er kanskje ikke overraskende, men det er interessant at ungdommene i større grad var positive til å bruke emojier i tekstmeldinger enn i Facebook-innlegg (jf. spørsmål 33), noe som kan tyde på at Facebook-innlegg er en teksttype som har en

større grad av formalitet enn tekstmeldinger, slik som jeg har påpekt tidligere. Informantenes svar kan dessuten tyde på at de har en viss sjangerkompetanse, i og med at de har ei holdning om at emoji'er ikke passer seg å bruke i alle teksttyper (jf. påstand 18 og spørsmål 33).

Selv om de fleste av ungdommene var positive til å bruke emoji'er i uformelle teksttyper, er det ikke sikkert at de faktisk bruker emoji'er i slike teksttyper. Da informantene ble spurt om det er lettere å uttrykke seg ved hjelp av emoji'er (jf. påstand 19), var flesteparten av ungdommene i større eller mindre grad enige i dette, og det er grunn til å tro at disse ungdommene faktisk bruker emoji'er. Likevel var svarangivelsen på denne påstanden noe spredt, og noen informanter var faktisk i større eller mindre grad uenige i påstanden, i tillegg til at noen informanter ikke hadde noen formening om påstanden. Da informantene ble spurt om det er nødvendig å bruke emoji'er i tekstmeldinger og Facebook-innlegg (jf. påstand 20), var over halvparten av informantene uenige i dette, noe som tyder på at de sannsynligvis foretrekker å bruke emoji'er i uformelle teksttyper. Samtidig var det noen informanter som i større eller mindre grad var uenige i denne påstanden, i tillegg til at en del informanter ikke hadde noen formening om påstanden, noe som tyder på at ikke alle ungdommer ser på bruken av emoji'er som nødvendig i uformelle teksttyper, og at disse ungdommene muligens ikke bruker emoji'er.

Tidligere undersøkelser om ungdommers bruk av emoji'er, som blant andre Berit Skog har gjennomført i 2009 og 2012, viser at de fleste ungdommer bruker emoji'er i Facebook-meldinger. I Skogs undersøkelse fra 2009 kom det fram at 90 % av ungdommene sa at de bruker emoji'er i Facebook-meldinger, og undersøkelsen hennes fra 2012 viser den samme tendensen, der 91 % oppga at de bruker emoji'er. Dersom en sammenligner Berit Skogs funn med funnene i studien min, kan det virke som om ungdommene som deltok i spørreundersøkelsen min, ikke i like stor grad bruker emoji'er i uformelle teksttyper, ettersom ikke alle informantene syntes at det er nødvendig å bruke emoji'er i uformelle teksttyper, og siden ikke alle syntes at det er lettere å uttrykke seg ved hjelp av emoji'er: 55,5 % av ungdommene i studien min syntes i større eller mindre grad at det er lettere å uttrykke seg ved hjelp av emoji'er, og 58,5 % var i større eller mindre grad uenige i at det er nødvendig å bruke emoji'er i tekstmeldinger og Facebook-innlegg, noe som tilsier at disse ungdommene foretrekker å bruke emoji'er. Nå skal det sies at Berit Skog spurte ungdommene direkte om deres bruk av emoji'er, og at

jeg spurte dem på en indirekte måte ved å undersøke holdningene deres til denne bruken, og det kan også spille inn på de ulike resultatene.

De forskjellige resultatene fra Berit Skogs to undersøkelser fra 2009 og 2012 og min spørreundersøkelse kan også bunne i at det har skjedd ei endring i ungdommers bruk av emoji'er, nemlig at ungdommer i mindre grad bruker emoji'er i dag. Dette stemmer overens med det som kom fram da journalist Karoline Berge Hammersmark intervjuet tre jenter om deres egen språkbruk og holdninger til denne språkbruken i 2018. I intervjuet ga ungdommene uttrykk for at de har slutta å bruke emoji'er på en seriøs måte fordi foreldrene deres har begynt å bruke emoji'er, og at det er med ironi dersom ungdom bruker emoji'er (Hammersmark, 2018). I forbindelse med dette siterer Hammersmark språkforsker Stian Hårstad, og ifølge Hårstad kan denne endringa i bruken av emoji'er blant unge være en måte å markere et generasjonsskille på (Hammersmark, 2018), for ungdommer har et behov for å markere en gruppetilhørighet, og språkbruken deres er en måte å gjøre det på (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 31).

5.6 Radikale og moderate former i bokmålsnormalen

Hvordan forholder ungdommer seg til radikale og moderate former i bokmålsnormalen, og hvilke forestillinger og holdninger knytter seg til bruken av disse formene i de ulike teksttypene? De radikale formene i bokmålsnormalen kunne ha blitt omtalt i delkapittel 5.2 sammen med de talemålsnære formene, ettersom de radikale formene ofte regnes for å være talemålsnære, men for å gjøre teksten mer leservennlig blir de radikale og moderate formene omtalt i samme delkapittel. Hovedtendensen blant ungdommene i studien er at de hadde ei negativ holdning til bruken av radikale former i formelle teksttyper, altså skoletekster og avisartikler, men at toleransen for bruken av radikale former var høyere i uformelle teksttyper, der ungdommene i mindre grad var positive til å bruke radikale former i Facebook-innlegg enn i tekstmeldinger. Dette kan tyde på at Facebook-innlegg muligens blir oppfatta som en mer formell teksttype enn en skulle anta. Med mindre ungdommene har en god kjennskap til alle de tillatte formene i bokmålsnormalen og de har ei bevisst holdning om at de ønsker å bruke de moderate formene, vil jeg påstå at valgfriheten i bokmålsnormalen ikke er helt reell for disse ungdommene, i og med at de ikke ser ut til å utnytte valgfriheten i alle teksttypene av ulike årsaker.

Selv om informantene hadde ei generell negativ holdning til bruken av de radikale formene i formelle teksttyper, kan en likevel se at svarangivelsen deres varierer med hvilket ord det er snakk om. For eksempel var ungdommene mer vennlig innstilt til bruken av ordet *oppgava* i en skoletekst enn til bruken av ordene *åssen* og *sjøl* (jf. påstand 23, 24 og 26). I noen tilfeller kan det virke som om ungdommene var mer positive til bruken av de mer frekvente radikale formene, altså verbformene i spørsmål 39 og hunkjønns substantivene i spørsmål 40, enn til bruken av de mer lavfrekvente intetkjønns substantivene i spørsmål 41. Informantenes mer positive holdning til de radikale formene som har høyere bruksfrekvens, tolker jeg i retning av at disse mer frekvente formene ofte blir oppfatta som korrekte, i motsetning til de lavfrekvente formene som ofte blir oppfatta som ukorrekte (Omdal & Røsstad, 2009, s. 13).

På bakgrunn av informantenes negative holdning til å bruke radikale former, særlig i formelle teksttyper, er det grunn til å tro at informantene rett og slett har manglende kjennskap til hva slags former som er tillatt innenfor rettskrivingsnormalen for bokmålet. I de tilfellene hvor flestparten av ungdommene svarte at det er greit å bruke de radikale formene i tekstmeldinger, og til dels i Facebook-innlegg, kan det virke som om de har ei forestilling om at disse ordene er dialektord, for eksempel i forbindelse med informantenes svarangivelse på spørsmål 36, som angår bruken av ordet *åssen* i de ulike teksttypene. Det er dessuten overraskende at såpass mange svarte at det ikke er greit å bruke de ulike radikale formene i noen av teksttypene, noe som tyder på at mange ungdommer har ei forestilling om at det korrekte språket er viktig i alle teksttyper, og at det ikke er greit å bruke radikale former fordi de oppfattes som ukorrekte. Ungdommene som deltok i studien, ser altså ut til å verdsette det korrekte språket, samtidig som de har en manglende kjennskap til normen. Undersøkelsen som Helge Omdal gjennomførte i 1995, understøtter det faktumet at ungdommer har en manglende kjennskap til rettskrivingsnormen for bokmålet, ettersom denne undersøkelsen blant annet viste at studentene som deltok, hadde en del ”språknormusikkerhet” og manglende kjennskaper til valgfriheten i bokmål (1996, s. 167 og 172–173).

At ungdommene uttrykte ei negativ holdning til bruken av radikale former i formelle teksttyper, kan si noe om ungdommenes faktiske bruk av former i formelle teksttyper, nemlig at de foretrekker å bruke de moderate formene. Dette funnet stemmer overens med tidligere undersøkelser som er gjort av Bente Selback og Kjersti W. Kola.

Bente Selback (2001) undersøkte hvilken skriftvarietet som ble foretrukket i en formell situasjon, og hun fant ut at det er de konservative og moderate formene i bokmålet som blir foretrukket i en formell situasjon, ettersom en svært liten andel av informantene svarte at de hadde foretrukket de radikale formene (se Sandøy, 2008, s. 184–186). I motsetning til Selbacks undersøkelse, som er basert på informantenes egenrapportering, har Kjersti W. Kola (2014) undersøkt hvordan valgfriheten i bokmålsnormalen faktisk utnyttet. Kolas funn er at de moderate formene, som hun omtaler som konservative, har en klar dominans overfor de radikale formene, og at denne dominansen gjelder i ulike sjangre, selv om de radikale formene ser ut til å ha en større plass i de sjangrene som er mer uformelle (2014, s. 57–58 og 80–81). Korpuset som Kola (2014) undersøkte, inneholdt likevel ikke tekster som er skrevet i private sammenhenger, slik som tekstmeldinger og Facebook-innlegg, selv om en av hovedkategorien er *unormert, annet*, som består av tekster med et mer uformelt preg (2014, s. 80–81 og 134). Derfor er det av stor interesse å undersøke hvordan ungdom forholder seg til bruken av radikale former i uformelle teksttyper, slik som denne studien gjør.

Ettersom undersøkelsene til Selback og Kola ikke er spesielt retta mot ungdommer, er det interessant å se at de fleste av ungdommene i studien min har den samme oppfatninga som resten av språksamfunnet, nemlig at de moderate formene er best egna i formelle teksttyper. Det er med andre ord tydelig at det norske språksamfunnet, med deres normer og forventninger, påvirker ungdommene når det gjelder formvalg i en formell teksttype. Her skal det sies at hypotesen om frekvens og bruk kan være med på å forklare ungdommenes forestilling om at de moderate formene er bedre egna i formelle teksttyper enn radikale former, ettersom de høyfrekvente moderate formene ofte blir oppfatta som mer ”nøytrale” og mindre ”markerte” enn de radikale formene (Kola, 2015, s. 24; Omdal & Røstad, 2009, s. 13; Sandøy, 2008, s. 177). Som jeg også har nevnt tidligere, kan ungdommenes negative holdning til radikale former i formelle teksttyper dermed komme av en manglende kjennskap til rettskrivingsnormen, men dersom dette faktisk ikke er tilfellet, er det grunn til å tro at ungdommene foretrekker de moderate formene fordi de har ei forestilling om at det lønner seg å unngå talemålsnære former i formelle sammenhenger. Når jeg snakker om radikale former og talemålsnære former om hverandre, er det fordi de radikale formene i mange tilfeller samsvarer med talespråket, særlig når det gjelder talemålet på Oslo øst og andre østlandsdialekter (jf. delkapittel 2.3). I motsetning til dialektord er de

talemålsnære, radikale formene innenfor den offisielle rettskrivingsnormen for bokmålet. Dersom det da er slik at ungdommene faktisk ønsker å skrive talemålsnært, men at de velger å bruke de moderate formene, kan en hevde at dette valget bærer preg av å være ei strategisk løsning (Omdal & Røsstad, 2009, s. 13; Sandøy, 2008, s. 183).

I studien ville jeg også undersøke hvordan ungdommene forholder til radikale former i uformelle teksttyper. Ut fra informantenes svarangivelse på de ulike påstandene og spørsmålene ser det ut til at mange av ungdommene er relativt positive til bruken av radikale former særlig i tekstmeldinger, men også til en viss grad i Facebook-innlegg (jf. spørsmål 36, 39, 40 og 41). Dette funnet er naturlig å se i lys av at ungdommene uttrykker en større toleranse for mer ”uformelle” former, som kanskje er ukorrekte, i uformelle teksttyper, spesielt i tekstmeldinger (jf. spørsmål 31 og 43). Slik sett virker det som om mange ungdommer har ei feilaktig forestilling om at de radikale formene er dialektord, og at disse ordene er upassende å bruke i en formell sammenheng fordi de antar at disse formene er ukorrekte, eller muligens fordi formene er for ”uformelle”, men at det er greit å bruke slike former i uformelle teksttyper.

Det er interessant å se at mange ungdommer mente at et ”penere” og mer komplisert språk er viktig i formelle teksttyper (jf. spørsmål 32), og at det er viktig å unngå talemålsnære former i slike teksttyper (jf. spørsmål 42), noe som muligens også kan gi et svar på hvorfor ungdommene var mer positive til de radikale formene i uformelle teksttyper. Dermed er det kanskje grunn til å anta at informantene ga uttrykk for ei mer positiv holdning til ”uformelle” radikale former i uformelle teksttyper fordi de ønsker å uttrykke identitet ved hjelp av språkbruken, og at denne koblinga som skjer mellom teksttype og stil, er basert på de normene og konvensjonene som fins i språksamfunnet (Svennevig, 2013, s. 268). I tråd med det Jan Svennevig skriver om de ulike stilinndelingene, er det sannsynlig at ungdommene har ei forestilling om at et språk som er subjektivt, uformelt og hverdagslig, passer bedre i en uformell teksttype enn i en formell teksttype, hvor det ofte forventes at språket er mer objektivt, teknisk og formelt (2013, s. 123, 259 og 261). Som tidligere nevnt kjennetegnes ungdomsspråket av subjektivitet, involvering og kameratslighet (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 34; Svennevig, 2013, s. 125), og på grunnlag av funnene i denne studien er det grunn til å anta at ungdommer er mer tilbøyelige til å bruke et såkalt ungdomsspråk i uformelle teksttyper, og at radikale former slik sett kan få en plass i språket som ungdommene bruker i slike teksttyper, ettersom mange ungdommer ga uttrykk for at det ikke er greit å

bruke slike former i formelle sammenhenger. Med andre ord kan det se ut som om de radikale formene har en større plass i uformelle teksttyper enn i formelle, og det er interessant at ungdommene ser ut til å være relativt positive til denne bruken. Når det er sagt, vil nok språkbruken, og dermed valget mellom radikale og moderate former, i uformelle sammenhenger også være påvirket av emnet, de fysiske omgivelsene og den menneskelige relasjonen med mottakeren (Svennevig, 2013, s. 259). Selv om de radikale formene ser ut til å ha et større ”rom” i uformelle teksttyper, er det likevel grunn til å anta at mange ungdommer er tilbøyelige til å bruke moderate former, ettersom en kan hevde at det har skjedd ei konsolidering av skriftspråket (jf. delkapittel 5.2), og at språkbruken i formelle sammenhenger påvirker språket som brukes i mer uformelle sammenhenger. Denne antakelsen henger også sammen med hypotesen om frekvens og bruk, som jeg tidligere har nevnt. Her er det viktig å presisere at spørreundersøkelsen ikke spurte direkte om ungdommenes bruk av radikale former i uformelle teksttyper, men at de ble spurt om deres holdning til denne bruken, og dermed kan ungdommene være mer eller mindre positive til egen og andres bruk av radikale former i en uformell sammenheng.

Det kan altså være mange årsaker til at ungdommene hadde ei negativ holdning til bruken av de radikale formene i de formelle teksttypene. På den ene sida kan det henge sammen med at ungdommene ikke har kjennskap til alle tillatte former i bokmålsnormalen, ettersom de ga uttrykk for at de verdsetter det korrekte språket, samtidig som de var negative til de radikale formene som er innenfor den offentlige rettskrivingsnormen. Slik sett kan en tenke at ungdommene regner de radikale formene for å være ukorrekte, noe som trolig henger sammen med at disse formene er mindre brukt enn de moderate (jf. hypotesen om frekvens og bruk), ettersom skriftspråket kan hevdes å være konsolidert i tradisjonell, altså moderat eller konservativ, retning (jf. delkapittel 5.2). I tillegg er det nærliggende å tenke at de moderate formene har en høyere status enn de radikale fordi de moderate formene er høyfrekvente i skriftbildet, og at det er derfor ungdommene foretrekker de moderate formene. På den andre sida kan det være slik at ungdommene har ei negativ holdning til formene i seg selv, og at de ikke bruker radikale former fordi de har en lavere status og prestisje enn de moderate, og fordi de radikale formene kan bli assosiert med sosiale stigma (jf. Johansen, 1998).

I spørreundersøkelsen undersøkte jeg om ungdommene har ei forestilling om at de moderate formene i bokmålet er ”penere” enn de radikale formene (jf. påstand 28, 29

og 30). Informantenes svarangivelse er ikke overraskende, men det er iøynefallende at over halvparten av ungdommene i større eller mindre grad har ei forestilling om at de moderate formene er penere enn de radikale. Dette funnet må ses i lys av det jeg nevnte i delkapittel 2.3 om de radikale og de moderate formenes talemålsgrunnlag og Hårstad & Opsahls ”fint”–”bredt”-akse, ettersom de ulike formenes tilknytning til talemålene kan påvirke hvilken holdning språkbrukerne har til de ulike formene i rettskrivingsnormalen, og dermed hvilke former språkbrukerne foretrekker å bruke (Kola, 2014, s. 116–117). Siden de moderate formene på mange måter samsvarer med Oslo vest-varianten, mens de radikale formene gjerne kan sies å ha likhetstrekk med Oslo øst-varianten, er det sannsynlig at det fins ei forestilling om at de moderate formene er ”penere” enn de radikale formene. Dette henger sammen med at talemålet på Oslo vest tradisjonelt sett har blitt oppfatta som ”penere” enn Oslo øst-varieteteten og andre østlandsdialekter. Dermed er tanken bak ”fint”–”bredt”-aksa at ”finheten” i språket øker med hvor nært en kommer Oslo vest-varieteteten (Hårstad & Opsahl, 2013, s. 88–89, 151 og 155), og det kan se ut som om størsteparten av informantene har internalisert denne forestillinga. Likevel kan en tenke seg at noen av ungdommene har en ironisk distanse til at de moderate formene er ”pene”, og at de ikke nødvendigvis ønsker å bruke disse formene, men ut fra ungdommens negative holdning til å bruke de radikale formene i formelle teksttyper kan det virke som om ungdommene faktisk syns at de moderate formene er penere enn de radikale, i form av at ungdommene faktisk foretrekker de moderate formene. Når det er sagt, var informantene generelt mer vennlig innstilt til bruken av de radikale verbformene og hunkjønns substantivene enn til de radikale intetkjønns substantivene, i og med at noen flere informanter mente at de radikale verbformene og hunkjønns substantivene var penere enn de moderate formene, sammenligna med det informantene svarte angående intetkjønns substantivene. Som jeg har nevnt tidligere, henger dette trolig sammen med formenes frekvens i skriftbildet.

Når flesteparten av informantene svarte at det er viktig å bruke et ”penere” og mer komplisert språk enn det som faller naturlig, i avisartikler og skoletekster (jf. spørsmål 32), er det nærliggende å tenke at ungdommene syns det er viktig å bruke de moderate formene i formelle teksttyper, og at de moderate formene dermed dominerer i slike teksttyper. En liten andel av informantene svarte også at det er viktig å bruke et ”penere” og mer komplisert språk i Facebook-innlegg, og dette kan tyde på at noen informanter også bruker moderate former på denne arenaen. Selv om ingen informanter

svarte *tekstmeldinger*, er det likevel grunn til å tro at språkbruken i formelle teksttyper påvirker språket i tekstmeldinger, selv om det helt klart er en større toleranse når det gjelder formvalg i uformelle teksttyper.

6. Avslutning

I dette kapitlet skal jeg gi ei kort oppsummering av de viktigste tendensene i studien og svare på problemstillinga: *Hvordan forholder ungdom seg til ulike skriftspråklige former i ulike teksttyper?* I denne problemstillinga inngår både ungdommenes forestillinger om, holdninger til og bruk av de ulike formene i de forskjellige teksttypene. På bakgrunn av funnene er det naturlig å komme inn på ungdommenes sjangerbevissthet og det norske skriftspråkets framtid.

6.1 Oppsummering

I denne oppgaven har jeg undersøkt hvordan ungdommer forholder seg til bruken av de ulike skriftspråklige formene i ulike teksttyper, og hvilke forestillinger og holdninger de har til denne bruken. Jeg har også drøfta om disse holdningene og forestillingene kan knyttes til ungdommenes egen bruk av de fem skriftspråklige formene i formelle og uformelle teksttyper. En del av funnene er i samsvar med tradisjonelle oppfatninger og tidligere forskning på området, mens jeg vil hevde at noen av funnene har gitt en delvis ny og mer nyansert innsikt i hvordan ungdommer forholder seg til skriftspråket.

Når det gjelder bruken av dialektord, har mange av ungdommene ei holdning om at det ikke er viktig å bruke dialektord i tekster utenfor skolesammenheng, og dette antyder at de heller ikke bruker dialektord i slike teksttyper. Samtidig har ungdommene ei holdning om at det er greit å bruke dialektord i tekstmeldinger og Facebook-innlegg, noe som tyder på at de kan være tilbøyelige til å gjøre det. Selv om ungdommene har en relativt høy toleranse for dialektord i uformelle teksttyper, er de negative til bruken av dialektord i formelle teksttyper, slik som avisartikler og skoletekster.

Flesteparten av ungdommene i studien har ei holdning om at det ikke er viktig å skrive talemålsnært, og de uttrykker seg negativt til å bruke radikale former i formelle teksttyper. Ungdommene har ei mer positiv holdning til å bruke talemålsnære, eller radikale, former i uformelle teksttyper, slik som tekstmeldinger og Facebook-innlegg, der toleransen for disse formene er høyest i tekstmeldinger. At det er en større toleranse for radikale former, som ofte blir oppfatta som ”ukorrekte”, i uformelle teksttyper, kan ses i sammenheng med det Sandøy hevder om destandardiseringa av språket i tekstmeldinger, nemlig at rettskriving blir mindre viktig i slike teksttyper (2009, s. 222). Disse funnene gir en indikasjon på at ungdommene muligens ikke bruker de radikale formene i formelle sammenhenger, men at de i større grad er tilbøyelige til å gjøre det i

tekster av uformell karakter. I de formelle teksttypene kan det derimot virke som om ungdommene foretrekker å bruke de moderate formene. Dette er i overensstemmelse med det Vikør hevder, nemlig at det har skjedd ei konsolidering av skriftspråket omkring de moderate formene, og at skriving i større grad er ei instrumentell handling enn ei identitetshandling (1999, s. 225 og 230). På grunnlag av dette virker det altså som om ungdommene ikke utnytter valgfriheten i bokmålsnormalen, i og med at de gir uttrykk for en manglende kjennskap til rettskrivingsnormen, og ettersom de uttrykker ei forestilling om at de talemålsnære formene er dialektord og dermed utenfor den offisielle rettskrivingsnormen. At ungdommene er negative til radikale former særlig i formelle teksttyper, skyldes nok hovedsakelig de radikale og moderate formenes frekvens i skriftbildet (jf. hypotesen om frekvens og bruk), der frekvensen også kan kobles til de ulike formenes status (jf. delkapittel 2.2 og 2.3).

Det er tydelig at ungdommene har ei forestilling om at et ”penere” og mer komplisert språk særlig er viktig i formelle sammenhenger, men at dette ikke er like viktig i uformelle sammenhenger. Ettersom flesteparten av ungdommene ser ut til å ha ei holdning om at de moderate formene er ”penere” enn de radikale, er det god grunn til å anta at de foretrekker å bruke de moderate formene i formelle teksttyper. Sett i lys av stil-begrepet kan dermed forestillinga om de ulike formenes ”penhet” og ”bred-het” også være med på å forklare ungdommenes negative holdning til bruken av radikale former i formelle sammenhenger (jf. delkapittel 2.3 og 2.5). Dersom en hevder at det har skjedd ei konsolidering av skriftspråket, og at språket en bruker i formelle sammenhenger påvirker språket en bruker i uformelle sammenhenger, i form av at skrivinga blir mer instrumentell, er det god grunn til å anta at ungdommene også kan være tilbøyelige til å bruke moderate former i uformelle teksttyper, selv om toleransen for radikale former er høyere i disse teksttypene. Som tidligere nevnt er det likevel tenkelig at skriving i uformelle teksttyper for noen i større grad vil være ei identitetshandling enn ei instrumentell handling, og dermed er det også grunn til å tenke at ungdommene kanskje i større grad bruker de radikale formene her. Siden spørreundersøkelsen ikke spurte direkte om ungdommenes bruk av de radikale og moderate formene, er det ikke lett å gi et entydig svar på hvordan språkbruken deres egentlig er.

Størsteparten av ungdommene ser ut til å ha det en kan kalle ei korrekthetsforestilling om språket, i og med at de gir uttrykk for at de verdsetter det

korrekte språket, særlig i formelle teksttyper, og ettersom svarangivelsen deres er relativt restriktiv. Selv om informantene ser ut til å verdsette det korrekte språket, virker det likevel som om de har en manglende kjennskap til korrekte og ukorrekte former i bokmålsnormalen. De restriktive, inkonsekvente svarene deres kan vitne om dette, for i noen tilfeller uttrykker ungdommene ei delvis positiv holdning til ukorrekte former, mens i andre tilfeller uttrykker de ei negativ holdning til korrekte former, samtidig som de hevder at et korrekt språk er viktig. At ungdommene gir inkonsekvente svar, henger trolig også sammen med de ulike formenes assosiasjoner, sosiale stigma og frekvens i skriftbildet. Mange av informantene ga dessuten uttrykk for at de har ei forestilling om at det fins ei kobling mellom dumskap og skrivefeil i Facebook-innlegg, og de ga også uttrykk for ei holdning om at det ikke er kult med skrivefeil i tekstmeldinger til venner. Ungdommene ser altså ut til å være konservative i form av at de ikke forkaster det bestående skriftspråket. Likevel viser funnene fra studien at betydninga av korrekthet varierer med sammenhengen eller teksttypen, der det korrekte språket er viktigst i formelle teksttyper, mens det er en større toleranse for ukorrekte former i uformelle teksttyper som tekstmeldinger og Facebook-innlegg, der toleransen er desidert høyest i tekstmeldinger. At det er en større toleranse for ukorrekthet i uformelle teksttyper, kan forstås i lys av ei destandardisering av skriftspråket på enkelte arenaer, spesielt i tekstmeldinger, samtidig som korrekthetsforestillingene og konsolideringa av skriftspråket, som står i motsetning til destandardiseringa, kan være med på å forklare hvorfor ungdommene ser ut til å ha ei holdning om at det korrekte språket er viktigere i Facebook-innlegg enn i tekstmeldinger, der Facebook-innlegg ser ut til å bli oppfatta som en mer ”offentlig” og mindre uformell arena enn tekstmeldinger.

Når det gjelder bruken av engelske ord og uttrykk, har flesteparten av ungdommene ei negativ holdning til lavfrekvente norvagiserte former og ikke-norvagiserte former, særlig i formelle teksttyper, mens de er mer positive til disse formene i Facebook-innlegg og tekstmeldinger. Ved at ungdommene ytrer ei negativ holdning til de norvagiserte formene, viser dette en manglende kjennskap til rettskrivingsnormen og en inkonsekvens i svarangivelsen, særlig når ungdommene uttrykker ei mer positiv holdning til ikke-norvagiserte former enn til norvagiserte, og dette henger trolig sammen med formenes frekvens i skriftbildet. Ungdommenes bruk av engelske ord og uttrykk kan være en måte å uttrykke en gruppetilhørighet på, og ettersom ungdommene har ei holdning om at det er greit å bruke slike former i

uformelle teksttyper, kan det virke som om de er tilbøyelige til å bruke disse formene. Imidlertid gjelder dette sannsynligvis bare de uformelle teksttypene, og det ser ut som at sammenhengen, eller teksttypen, avgjør om skriftspråket blir kulere av å bruke engelske ord og uttrykk. Dette tyder på at bruken av engelske ord og uttrykk kanskje heller burde kobles til stil og teksttype framfor alder, selv om disse formene ofte opptrer i ungdommens skriftspråk.

Ungdommene i studien har ei positiv holdning til bruken av emoji'er i uformelle teksttyper, mens de har ei negativ holdning til denne bruken i formelle teksttyper. Det er dessuten interessant å merke seg at ungdommene har ei mer positiv holdning til bruken av emoji'er i tekstmeldinger enn i Facebook-innlegg. Ut fra informantenes svarangivelse på påstandene og spørsmålene som knytter seg til bruken av emoji'er, kan det virke som om bare halvparten av dem kan være tilbøyelige til å bruke emoji'er i uformelle teksttyper, selv om spørreundersøkelsen ikke spurte direkte om deres egen bruk. Dette er et viktig og interessant funn, i og med at dette funnet strider mot tidligere forskning som viser til at flestparten av ungdommene bruker emoji'er i uformelle teksttyper (jf. delkapittel 2.4). Det kan med andre ord se ut som det har skjedd ei endring i ungdommenes bruk av emoji'er, og i tråd med det Stian Hårstad hevder, kan dette funnet tyde på at ungdommene har slutta å bruke emoji'er seriøst når foreldregenerasjonen har begynt å bruke emoji'er, nettopp for å markere et generasjonsskille (jf. delkapittel 2.4).

Et interessant funn i studien er at ungdommene oppfatter Facebook-innlegg som en litt mer formell teksttype enn det som en tidligere har antatt, selv om denne arenaen er betydelig mindre formell enn avisartikler og skoletekster. Dette viser seg i form av at ungdommene er mer restriktive til bruken av de skriftspråklige formene som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormalen, i Facebook-innlegg enn i tekstmeldinger. Trolig henger dette sammen med at Facebook-innlegg har et potensielt stort publikum, til forskjell fra tekstmeldinger, og at disse innleggene dermed er mer "offentlige", i tillegg til at dagens ungdom i mindre grad bruker Facebook enn tidligere, og at denne arenaen derfor oppfattes som mer formell.

6.2 Tanker om sjangerbevissthet og det norske skriftspråkets framtid

En tendens i studien er at ungdommene ser ut til å være sjangerbevisste, i og med at de har ulike holdninger og forestillinger om at visse skriftspråklige former er godt egna i noen teksttyper, mens de ikke er egna i andre teksttyper. Dette funnet er i tråd med det

direktør i Språkrådet, Åse Wetås, og språkforsker Stian Hårstad hevder, og det tidligere forskning viser, som blant annet er gjort av Berit Skog (jf. delkapittel 2.4). Når ungdommene gir uttrykk for at de er sjangerbevisste, er det da slik at de som bekymrer seg over det norske skriftspråkets forfall, har en god grunn til det? Bekymringa over det norske skriftspråkets framtid er et uttrykk for de korrekthetsforestillingene som fins i det norske språksamfunnet, og når de skriftspråklige formene som er utenfor rettskrivingsnormen, i varierende grad tar plass i språket som ungdommene bruker, er det forståelig at disse avvikene kan virke truende. Likevel er det slik at i tillegg til at ungdommene ser ut til å være sjangerbevisste, gir de uttrykk for at de verdsetter det korrekte språket, og at korrekthet særlig er viktig i formelle teksttyper, selv om det skal sies at dette ikke gjelder alle ungdommene i studien; noen av ungdommene gir uttrykk for at de ikke har en sjangerbevissthet, og at de ikke nødvendigvis verdsetter korrekthet. Dersom det likevel er slik at flesteparten av ungdommene er flinke til å tilpasse språket til emne, sammenheng og mottaker, er det muligens liten grunn til å tro at de skriftspråklige formene som er utenfor den offisielle rettskrivingsnormalen, nemlig dialektord, ukorrekte grammatiske former, engelske ord og uttrykk og emoji, kommer til å ødelegge og utvanne det norske skriftspråket, for ungdommene uttrykker ei holdning om at det ikke er greit å bruke ukorrekte former av ulike slag i formelle teksttyper, men at det er greit i uformelle. Så lenge ungdommene har denne holdninga, og hvis de faktisk utøver sjangerbevissthet i deres autentiske tekster, er det nok liten grunn til bekymring – med mindre språkbruken i uformelle sammenhenger påvirker språket i formelle sammenhenger. Slik sett kan det likevel være en grunn til bekymring, for språket som brukes i uformelle sammenhenger, kan smitte over på språket som brukes i formelle sammenhenger, kanskje særlig om språkbrukeren ikke har en sjangerbevissthet om hvilke former som hører hjemme i de ulike teksttypene.

De sjangerbevisste ungdommene i studien ser altså ut til å ha internaliserte forestillinger om at det fins ulike koblinger mellom aktivitet, eller teksttype, og stil, og for at ikke disse forestillingene skal oppløses, er det viktig at skolen gir ei god opplæring i de ulike sjangerkravene som gjelder for de ulike teksttypene, slik at det normerte skriftspråket ikke får en svekka status (jf. delkapittel 2.4). På bakgrunn av det ungdommene svarte i spørreundersøkelsen, er det foreløpig liten grunn til å tro at det språket ungdommene bruker i de uformelle teksttypene, truer det normerte språket. Dersom det likevel er noe ved skriftspråket som en kanskje kan være bekymra over, må

det være de radikale formenes framtid: Ungdommene uttrykker ei negativ holdning til bruken av radikale former i formelle teksttyper, og det ser ut som om ungdommenes internaliserte språknormer er mer begrensa enn de fastlagte, i og med at det virker som de har en mangelfull kjennskap til rettskrivingsnormen. Dersom de radikale formene ikke blir brukt i større grad, er det lite sannsynlig at de vil fortsette å være tillatte former i den offisielle rettskrivingsnormalen i framtida, særlig dersom usus-prinsippet fortsetter å være et viktig prinsipp i den framtidige språknormeringa. Slik situasjonen er nå, virker det altså ikke som om ungdommenes valgfrihet i rettskrivinga er reell. Det er viktig at ungdommer får en reell mulighet til å utnytte valgfriheten slik de selv ønsker – uten at språket skal være prega av det de *tror* blir forventa, og både norsklærere, aviser og forlag har et stort ansvar her om vi ønsker å beholde den brede valgfriheten i bokmålsnormalen i framtida.

Litteraturliste:

- Dahlum, S. (2018, 13. juni). Kvantitativ analyse. Henta fra https://snl.no/kvantitativ_analyse
- Hammersmark, K. B. (2018, 3. desember). – Ikke svar med tommel opp. Henta fra https://www.nrk.no/livsstil/_ikke-svar-med-tommel-opp-1.14238784
- Hårstad, S. & Opsahl, T. (2013). *Språk i byen. Utviklingslinjer i urbane språkmiljøer i Norge*. Bergen: Fagbokforlaget Vigmostad & Bjørke AS.
- Johansen, R. (1998). ”Åffer skriver vi hvordan når vi meiner åssen?” *Forholdet mellom talemål og bruk av valfrie skriftspråkformer i bokmål hos ungdomsskoleelevar* (Hovedfagsavhandling). Kristiansand: Høgskolen i Agder.
- Kola, K. W. (2014). *Bokmålsbruk – hvorledes/hvordan/åssen og hvorfor? Om bruken av morfologiske og ortografiske varianter i bokmålsnormalen* (Mastergradsavhandling, Universitetet i Oslo). Henta fra <https://www.duo.uio.no/bitstream/handle/10852/40996/Kola-Master.pdf?sequence=1&isAllowed=y>
- Kola, K. W. (2015). Åssen går det med radikalt bokmål? *Språknytt* 3, s. 22–24.
- Malt, U. (2015, 4. september). Kvalitativ. Henta fra <https://snl.no/kvalitativ>
- Omdal, H. (1996). Språknormene og språkbrukeren. I H. Omdal & L. Vikør (Red.), *Språknormer i Norge. Normeringsproblematikk i bokmål og nynorsk* (s. 143–179). Oslo: Landslaget for norskundervisning og Cappelen Akademisk Forlag AS.
- Omdal, H. & Røsstad, R. (2009). Språknormering – i tide og utide? Innleiing. I H. Omdal & R. Røsstad (Red.), *Språknormering – i tide og utide?* (s. 9–14). Oslo: Novus forlag.
- Rotevatn, A. G. (2015). Språk i spagaten. *Språknytt* 1, s. 18–21.
- Røsstad, R. (2005). *Den språklege røynda. Om oppfatta og realisert talemål i austre Vest-Agder* (Doktoravhandling). Høgskolen i Agder, Kristiansand.
- Sandøy, H. (2008). Skriftvariasjon. I B. Mæhlum, G. Akselberg, U. Røyneland & H. Sandøy (Red.), *Språkmøte. Innføring i sosiolingvistikk* (s. 167–193). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Sandøy, H. (2009). Standardspråk – kultur og ukultur. I H. Omdal & R. Røsstad (Red.), *Språknormering – i tide og utide?* (s. 215–228). Oslo: Novus forlag.

- Selback, B. (2001). "Det er heilt naturleg." *Ei gransking av skriftspråkshaldningar*. [Upublisert hovedfagsoppgave]. Bergen: Nordisk institutt, Universitetet i Bergen
- Skog, B. (2009). Språket på Facebook. *Språknytt* 1, s. 23–25.
- Skog, B. (2012, 11. november). Stammespråket i sosiale medier. Henta fra <https://blogg.forskning.no/berit-skogs-blogg/stammespraket-i-sosiale-medier/1112959>
- Språkrådet (2017, 21. februar). Sterk språkinteresse blant nordmenn. Henta fra <https://www.sprakradet.no/Vi-og-vart/hva-skjer/Aktuelt/2017/sterk-sprakinteresse-blant-nordmenn/>
- Stoveland, S. (2015, 12. desember). Derfor bruker vi dialekt på sosiale medier. Henta fra <https://www.dagbladet.no/kultur/derfor-bruker-vi-dialekt-pa-sosiale-medier/60481464>
- Svennevig, J. (2013). *Språklig samhandling. Innføring i kommunikasjonsteori og diskursanalyse* (2.utg.). Oslo: Cappelen Damm AS.
- Vikør, L. S. (1999). Valfriheita – mellom ideologi og praksis. I H. Omdal (red.), *Språkbrukeren – fri til å velge?* (s. 225–234). Kristiansand: Høgskolen i Agder.

Summary

This thesis examines how youths relate to the use of distinctive forms of written language in different text types, and the following research question has been chosen: *How do youths relate to distinctive forms of written language in different text types?* In assessing this research question the youths' attitudes and perceptions related to the use of the different written language forms in formal and informal text types have been studied, in addition to discussing whether these perceptions and attitudes can say something about their use of various written forms in distinctive situations. The five forms of written language that are examined are both within and outside of the official orthography: dialect-specific words forms, incorrect grammatical forms, English words and expressions, emojis and radical and moderate forms in the *bokmål* orthography. The written standard *bokmål* is the starting point for the research.

The research in this thesis is based on a survey from two high school classes and was carried out in the fall of 2018. The survey consisted of a set of claims for the youths to consider, questions to answer and then a separate part where they could elaborate on their answers. A considerable part of the findings conforms with traditional perceptions and pre-existing research on the area, although the study also has given new and more nuanced insight into how youths relate to the written language.

The youths in the study seem to value correct language, meaning written forms within the official orthography, especially in formal text types. This tendency is evident in that they are negative to the use of the written word forms outside the official orthography. However, the youths also expressed that correct language holds greater importance in formal text types than in informal text types, due to the higher tolerance for incorrect forms in informal settings. The results from the research can, therefore, support the hypothesis that youths have a certain acknowledgment of language genres, shown in their clear perceptions of the appropriate use of language in the different text types. While the youths seem to value correct language, there are still cases where they are positive to incorrect forms and negative to correct forms. The youths are especially negative to the use of the low-frequency "norwegianized" English forms, as well as the low-frequency radical forms in the *bokmål* orthography. Some of the answers from the survey are therefore inconsistent. Thus, this thesis argues that the youths' negative attitudes to correct forms may be the result of a scarcity of knowledge to the norm, which is tied to the frequency of the words in the written language.

Vedlegg: spørreskjema

Spørreundersøkelse til prosjektet *Ungdommers forhold til skriftspråk*

Navn:

Del 1: Ta stilling til påstandene (sett et kryss ved det alternativet som passer best:

	Helt enig	Delvis enig	Verken eller	Delvis uenig	Helt uenig
1. Det er viktig for meg å bruke dialektord (eksempler: <i>æ</i> , <i>dæ</i> , osv.) når jeg skriver tekster utenfor skolesammenheng.					
2. Det er greit at folk skriver på dialekt i alle typer tekster.					
3. Det er ikke viktig for meg at skrivemåten min ligner på dialekten min.					
4. Jeg unngår skrivemåter som ligner på dialekten min fordi jeg ikke ønsker å identifisere meg med denne dialekten.					
5. Det er kult dersom folk skriver på egen dialekt i tekster utenfor skolesammenheng.					
6. Det er viktig for meg å skrive korrekt uansett hva jeg skriver, og hvor jeg skriver det.					
7. Det er ikke så viktig å skrive korrekt så lenge folk skjønner hva jeg mener.					
8. Personer som har skrivefeil i Facebook-innlegg, virker mindre intelligente enn andre som skriver korrekt.					
9. Det er kulere å ha noen skrivefeil i tekstmeldinger til venner enn å skrive helt korrekt.					

	Helt enig	Delvis enig	Verken eller	Delvis uenig	Helt uenig
10. Det burde være lov til å skrive akkurat slik man vil i alle typer tekster.					
11. Det er unødvendig og pirkete å skrive korrekt norsk i alle typer tekster.					
12. Det er viktig for meg å bruke et "penere" og mer komplisert språk når jeg skriver tekster i skolesammenheng enn i hverdagen ellers.					
13. Det er greit at journalister bruker ord som <i>hipp</i> og <i>kul</i> i avisartikler.					
14. Det er greit at journalister bruker ord som <i>sørvis</i> og <i>skvdsj</i> i avisartikler.					
15. Det er greit at journalister bruker ord som <i>nice</i> og <i>happy</i> i avisartikler.					
16. Det er greit at journalister bruker ord som <i>å haike</i> og <i>jus</i> i avisartikler.					
17. Skriftspråket blir kulere når jeg bruker engelske ord og uttrykk.					
18. Det er greit å bruke emoji (smilefjes og lignende) uansett hvem man skriver til, og hvor man skriver det.					
19. Det er lettere å uttrykke seg skriftlig når jeg bruker emoji.					

	Helt enig	Delvis enig	Verken eller	Delvis uenig	Helt uenig
20. Det er unødvendig å bruke emoji'er når man skriver tekstmeldinger og Facebook-innlegg.					
21. Det er greit at journalister bruker ordet <i>gutta</i> i en avisartikkel.					
22. Det er greit å skrive ordet <i>døll</i> i en skoletekst.					
23. Det er greit å skrive ordet <i>åssen</i> i en skoletekst.					
24. Det er greit at journalister bruker ordet <i>saka</i> i en avisartikkel.					
25. Det er greit å skrive ordet <i>sjøl</i> i en skoletekst.					
26. Det er greit å skrive ordet <i>oppgava</i> i en skoletekst.					
27. Det er greit at journalister bruker ordet <i>veit</i> i avisartikler.					
28. Verbformene <i>hoppa, snakka</i> og <i>kasta</i> høres penere ut enn <i>hoppet, snakket</i> og <i>kastet</i> .					
29. Substantivformene <i>meninga, innflyttinga</i> og <i>dronninga</i> høres penere ut enn <i>meningen, innflyttingen</i> og <i>dronningen</i> .					

	Helt enig	Delvis enig	Verken eller	Delvis uenig	Helt uenig
30. Substantivformene <i>husa, pianoa</i> og <i>spørsmåla</i> høres penere ut enn <i>husene, pianoene</i> og <i>spørsmålene</i> .					

Del 2: Kryss av for det alternativet eller de alternativene som du synes passer best (flere kryss er mulig):

	Avisartikler	Skoletekster	Facebook-innlegg	Tekstmeldinger	Ingen av dem
31. I hvilke tekster det greit å bruke dialektord?					
32. I hvilke tekster er det viktig å bruke et "penere" og mer komplisert språk enn det som faller naturlig for deg?					
33. I hvilke tekster er det greit å bruke emoji'er?					
34. I hvilke tekster er det greit å bruke ord som <i>legit, what</i> og <i>yes</i> ?					
35. I hvilke tekster er det greit å skrive <i>ofc, lol</i> og <i>brb</i> ?					
36. I hvilke tekster er det greit å skrive ordet <i>åssen</i> ?					
37. I hvilke tekster er det greit å bruke ord som <i>sørvis</i> og <i>skvåsj</i> ?					
38. I hvilke tekster er det greit å bruke ord som <i>hipp</i> og <i>kul</i> ?					

	Avisartikler	Skoletekster	Facebook-innlegg	Tekstmeldinger	Ingen av dem
39. I hvilke tekster er det greit å bruke ord som <i>hoppa, snakka og kasta</i> ?					
40. I hvilke tekster er det greit å bruke ord som <i>meninga, innflyttinga og dronninga</i> ?					
41. I hvilke tekster er det greit å bruke ord som <i>husa, pianoa og spørsmåla</i> ?					
42. I hvilke tekster er det viktig å unngå skrivemåter som ligner egen dialekt?					
43. I hvilke tekster er det greit å skrive ukorrekt?					
44. I hvilke tekster ville du ha reagert på skrivefeil som <i>ski tur</i> og <i>kake boks</i> ?					
45. I hvilke tekster ville du ha reagert på skrivefeil som <i>iallefall</i> og <i>ihvertfall</i> ?					

Del 3: Dersom du har kommentarer til svarene dine i del 1 og 2, kan du kommentere det her: (skriv nummer på de aktuelle spørsmålene eller påstandene som du vil kommentere):